

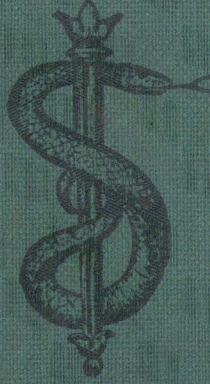
T. C.

Yıl : 14

İdincitışrın 1936

Sayı : 129

Askerî tıbbı baytarî mecmuası

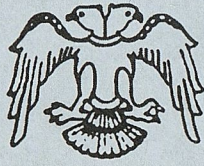
Askerî Baytar Tatbikat Mektebi ve Hastanesi
Tıbbı Baytarî Akademisi tarafından
üç ayda bir çıkarılır.

Tesis tarihi 1922

Askerî Tıbbiye Matbaası

İSTANBUL

1936

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ
SÜRELİ YAYINLAR

KAYIT NO. 5008807
SÜRELİ YAYIN ADI Askerî Tıbbî Belgeleri
CİLT Mecmuası
SAYI 129
YIL 1936

ASKERÎ TIBBİ BAYTARÎ MECMUASI

Askerî Baytar Tatbikat Mektebi ve Hastanesi
Tıbbî Baytarî Akademisi tarafından
üç ayda bir çıkarılır.

Tesis Tarihi 1922

Yıl XIV

1. İkinciteşrin 1936

Sayı 129

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Turgut Argun : Beygir spiroplazmozunda Acapirin ile tedavi.	93
Abdulkadir Ahmet : Anadolu'daki Tektirnaklılarında tabakalı karniye Astigmatizmi.	101
Zeki Öktem : İstanbul'da tavuk Spirochetozu üzerinde bir görünüm.	125
Eşref Oylun : Yerli nebat toksikolojisi.	134
Orhan Erku : Tırnağın mihanikiyeti ve nahin tekâmülü.	140
Sadettin Yazar : Verem.	151
Hulâsalar.	169
Meslek haberleri.	177
Salgın hastalıklar hulâsası.	192

Askerî Tıbbîye Basım evi

1936

Baytarî tababette de
bu en iyi ilâcın kefilidir.

OMNADINE büyük ve ufak hayvanların bütün hâd intanî hastalıklarında muafiyet tedavisi için

ODYLEN büyük hayvanlarda uyuza ve tufeyllere karşı mücadele için

VACCIN-YATRENE E 104 m ü z m i n hastalıklarda tenbih tedavisi için aşı

ENTOZON sığırlarda meme guddesi iltihabına (mastitis) karşı

TRYP AFLAVINE pyroplasmose tedavisi için

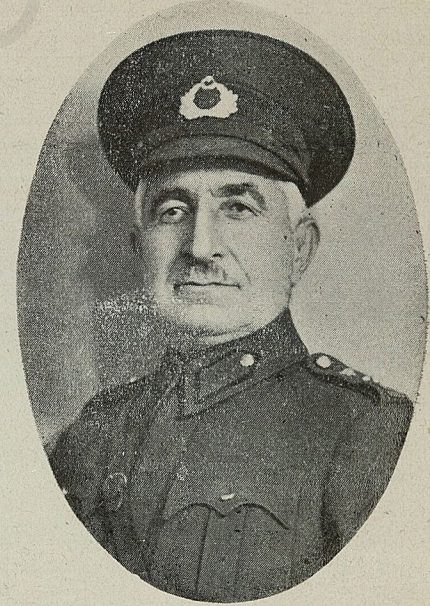
NÉOSALVARSAN baytarî sahada kullanılmak üzere

NÉMURAL taenia ve botriocephalus mücadelesi için

» *Behringwerke* «
LEVERKUSEN (ALMANYA)

M. M. Vekaleti Baytarlık İşleri Dairesi
Yeni Başkanı
Tuğgeneral Kâmil Bayre

Eski Başkanı
Tümgeneral Sadettin Savgan

M. M. Vekâleti By. İş. D. Başkan Muavini
Albay Mustafa Razi Bengi

5008807
1936/129

Beygir Piroplazmozunda Acaprin ile tedavi.

*Zur Behandlung der Pferdepiroplasmose
durch Acaprin « Bayer ».*

İntaniye muallimi By. Bnb. Dr. Turgut Argun.

Hayvanlarda Piroplazmozların tedavisi için oldukça kat'i tesirli bir çok müstahzarlar ve ilaçlar kullanılmış ve pek çoğundan memnun edici sonuçlar elde edilmiştir. Bu kan parazitlerinin uzviyette gerek iptidai intan ve gerekse sonradan nüks etme suretile meydana getirdikleri tegayyüurat ve afatın hemen daima umumî ve şiddetli bir reaksiyonla birlikte olduğu hallerde hastalık pek çok ve çabuk ölümlere sebep olmaktadır. Piroplazmozlar dünyanın her tarafında her nevi hayvanda görüldüğü gibi bilhassa memleketimiz de en şiddetli intan sahası olan mıntakalardandır. Bizim yerli hayvanlarımızın Avrupanın islah edilmiş hayvanları derecesinde pirop-lazmozdan müteessir olmadıkları ve telefatin o nisbette yüksek olmayışı bu hastalıkla münten mıntakaların belkide bir çoklarının gizli kalmasına da sebebiyet vermektedir. Halbuki memleketimize yeni sokulan hassas avrupa ırkından olan hayvanlar bu münten mıntakalarda her halde pek fazla derecede pirop-lazmoz intanına uğrayabileceklerdir. Bu cümleden olmak üzere bazı kıtalarımıza yeni sokulmuş olan hayvanlarda eskiden görülmemiş derecede bir hastalık salgını karşısında kalmaktadır. Meselâ İstanbul içerisinde son senelerde pirop-lazmoz vakaları eski yıllara nisbetle ziyadeleşmiştir, ve görülen vakaların hemen çoğu avrupa ırkı hayvanlardadır. Diğer taraftan bu yeni gelen hayvanların hastalığı memleketlerinde

alup premünisiyon devrinde bulunarak buraya gelişleri ve burada görülen vakaların pek çoğunun nüks etmiş şekiller olabilecekleride hatıra gelmektedir. Bu taktirde memleketimiz yeniden intana uğrayan mıntakalara malik olabilecek ve yeni mihraklar teşekkül edecektir. Hasılı bu iki sebepten memleketimizde ve bilhassa tek tırnaklı hayvanların çok bulunduğu kıtalarımızda piroplazmoz mühim ve tehlikeli bir mesele olmaktadır.

Memleketimizde Beygir Piroplazmozlarının gerek Nuttallia ve gerekse Caballi şekilleri görülmektedir. Bazı mıntakalarda Nuttallia ve bazı yerlerde de Caballi parazitlerinden doğan vakalara daha üstün olarak tesadüf ediliyor.

Meselâ İstanbul ve civarında vakaların çoğunu Nuttallioz teşkil ettiği halde İzmir ve civarı mıntakalarında ise daha ziyade Caballi nevinden doğan piroplazmozlar görülmektedir.

Şimdiye kadar gerek yabancı memleketlerde ve gerekse memleketimizde piroplazmozlara karşı muhtelif ilaçlardan istifade edilmiştir. Bu ilaçların tesirleri en fazla olanlar arasında büyük hayvanlarda Tripanblau, İchtargan %1 mahlul halinde 100 C.C., Trypaflavine %2 mahlul halinde 50 C.C., Gonacrine %5 mahlulünden 20 C.C., Pirobleu %3 mahlulünden 100 C.C., Stovarsol Sodique %1 mahlul halinde ve saire gibi mürekkep müstahzarlar vardır.

Literatürlerin verdiği bilgiye göre ve memleketimizde yapılan tatbiklerle de bu ilaçların pek çok piroplazmoz vakalarında ve muhtelif hayvanlarda iyi sonuç verdikleri tesbit edilmiştir. Bunlar hayvanlara verit içine zerk suretile kullanılmış ve ekseriya 3-5 zerk sonunda şifa teminine yaramışlardır. Bilhassa Trypaflavine pek çok piroplazmoz envay üzerinde kati bir tesir göstermiş ve tarafımızdan da bu müstahzarın piroplazmoz vakalarında tatbikinden çok iyi sonuçlar alınmıştır. Ekseriya iki zerkle ağır ve ilerlemiş olan hastalıklarda az zamanda şifa temin edilebilmiştir.

Piroplazmoz tedavisi üzerinde meşhur fabrikalar daima yeni ve daha tesirli müstahzarlar bulmak hususunda pek çok

çalışdıklarından az zamanda bu hastalığa karşı daima yeni müstahzarlar meydana koymuşlardır. Fakat yukarda saydığımız ve bu güne kadar kullanılmış olan bu ilaçların her nevi piroplazmoz için Ünük ve Spesifik olmadıkları anlaşıldığından böyle bir Spesifik ilaca varmak için edilen gayretler yüzünden şimdi Schönhöfer ve Henecka taraflarından sentetik olarak yeni bir müstahzar daha meydana çıkarılmış ve ilk defa Walter Kikuth tarafından tedaviye sokulmuş olup buna ACAPRİN ismi verilmiştir.

Almanyada Bayer fabrikası tarafından hazırlanan ACAPRİN bir Üre müştakki (Methyl-sulfomethylate de l'urée de la 6 aminoquinoléine) olup hazır bir halde %5 mahlul halinde 6 C.C. lık ampuller içerisinde bulunmaktadır. Mahlul berrak ve sarı renktedir.

Bildirilen tesirine göre ACAPRİN zerkinden sonra klinik olan tesir Trypaflavine zerkine nisbetle biraz daha yavaş fakat daha devamlı bulunmakta ve vücuttan daha yavaş itrah edildiği için profilaktik bir tesire de malik bulunmaktadır. ACAPRİN zerkinden 24 saat sonra deverandan ve en geç 48 saat sonrada kebetten bütün parazitler kaybolmakta ve vücut harareti normale düşmektedir.

Hayvanların ACAPRİN e karşı tehammülü oldukça yüksektir. En hassas hayvan Köpek ve bundan sonrada Beygir, Sığır, Koyun sıra ile hassas olup en ziyade domuzlarda mukavemet görülür. ACAPRİN e karşı tehammül cilt altı ve adale içi zerklerde daha yüksek bulunmuştur.

Mücerriplerin hemen hepsinin bildirdiklerine göre ACAPRİN zerklerinden sonra çok defa bazı tâlî arızalar meydana gelmektedir. Bunlar, titremeler, salya akması, ishal, yatup kalkmak gibi tezahürler olup ekseriya bir müddet sonra kendiliğinden geçmektedir. Ancak şiddetli tezahürlerde kalbin ve vücudun takviyesi için müdahalelere ihtiyaç görülmektedir. Bir çok mücerripler bu hususta Rephrine mahlulünden deri altına 3-10 C.C. vermeyi tavsiye etmektedirler.

ACAPRİN bütün hayvanlardaki piroplazmoz vakalarında müessir olup tedavi için bir doz deri altı veya adeste içine zerk kâfi gelmektedir. ACAPRİN in tekrar zerk icabederse bunu ilk zerkten 1-2 gün sonraya kadar yapmak lâzımdır. Daha uzun zaman geçince yarım doz zerk edilir. Tekrar zerk vakalarında hayvanların tahammülü daha çok azaldığı için şiddetli Entoksikasyon arazi yapabilmesi ihtimali vardır.

ACAPRİN hayvanlara adale içerisine yahut deri altına zerk suretile kullanılır. Vasati olarak hayvanlardaki zerk miktarları %5 nisbetinde hazır mahlüllerden :

Siğirlarda	10 C.C.
Beygirlerde	5 C.C.
Koyun, Keçide	1-2 C.C.
Domuzda	3 C.C.

ACAPRİN e karşı köpekler çok hassas olduklarından bunlarda %5 mahlül doğrudan doğruya kullanılmayup bu mahlül ayrıca su ile 10 misli sulandırılıp bu son meblûlden büyük köpeklere 1 C.C zerk edilir.

ACAPRİN bütün hayvanlardaki tekmiil piroplazmoz nevirine karşı 1935 yılındanberi yapılan tedavi tecrübelerinde en fazla muvaffak olan ve adeta Spesifik denecek bir tesire malik bulunmuştur.

Kendi görümlerimiz.

Bu yıl civar garnizonlardan intanî hastalıklar kliniğine gönderilen ve çayırdan dönmüş hayvanlar arasından çıkan hastalardan üç baş piroplazmozlu beygir üzerinde ACAPRİN ile tedavi tatbik edilmiştir. Bu vakaları sıra ile aşağıda arz ediyoruz:

1. **Vaka** :— Topçu alayından kızıl kır donda yerli ırktan bir binek beygiri olup çayırdan geldikten bir müddet sonra düşkünlük göstermiş ve beden harareti 41°C den fazla yükselmiştir. Hayvan kliniğe geldiği gün sabah derccesi 40,5 C,

akşam 40,8 C bulunmuştur. Yapılan muayenede, munzammalarda gayet tipik ihtikan, ikter ve müteaddit peteşiler, diğer agşiyede ihtikan ve ikter, nabız dakikada 60, muntazam, teneffüs dakikada 22 gayri muntazam, sadırda kar ve isga normal, yapılan Rektal muayenede Dalağın arka kenarı müdevverleşmiş olarak bulunmuştur. İdrar normal renk ve evsafını muhafaza etmiştir. Aynı gün yapılan kan muayenesinde birçok sahalarda aranmasına rağmen hiç bir nevi kan paraziti görülemedi. Hayvana o gün verit içerisine 200 C.C. Şarbon serumu zerkedilmiş; ayrıca Kafein zerkleri yapılmıştır. Bunlara rağmen ertesi gün hayvanın harareti sabah 41 C. bulunmuştur. Umumî hali bir gün evvelki vaziyette sabit görüldü. Bu gün hayvana adale içerisine bir Ampul-6 C. C. ACAPRİN zerkedildi. Akşam alınan derecesi 40 bulundu. Ertesi gün sabah derecesi 38, akşam derecesi 38,4 olarak tesbit edildi (normal). O günki muayenede nabız dakikada 58, Teneffüs 20, iştiha iyice fakat munzammalarda şiddetli bir ihtikanla birlikte irtişah ve ozima zuhur etmiştir. Bunların tedavileri ile beraber yine Kafein zerkleri yapılmıştır. Bir gün sonra yapılan muayenede nabız dakikada 36, teneffüs 14, sabah ve akşam dereceleri 37,7-37,9 bulunmuş, gözlerdeki ihtikan ve ozima azalmış ve hayvanda bariz bir iyilik görülmüştür. Hayvan üç gün daha klinikte kalmış ve hararet ile bütün diğer vazifeler normal bir halde görüldüğünden kıtasına gönderilmiştir.

2. **Vaka** :— Topcu alayından doru donda Nonyüs ırkından bir top koşumu beygir olup kıtasında yüksek humma, kan işeme, agşiyede ihtikan görölerek kliniğe gönderilmiştir. Yapılan muayenede, düşkünlük, kıllarda ürperme, agşiyede bariz ikter ve peteşiler, Beden harareti 40,8 C, nabız 72 zayıf, muntazam, teneffüs 20 bulunmuş, İdrarda Emoglobin teamülü pozitif (Hemoglobinurie), kan muayenesinde Eritrositler içerisinde %10 nisbetinde Nuttallia equi parazitleri tesbit edilmiştir. (Nuttallioz). Aynı günde hayvana adale içerisine 6 C.C. ACAPRİN zerkedildi. Akşam derecesi 40 idi. Ertesi gün sabah

derecesi 40, Nabız 68, Teneffüs 20 bulundu. Klinik araz ve Hemoglobinurie aynen devam ediyordu. Bugün hayvana tekrar 6 C.C. ACAPRİN, 0,25 santigram Cafein zerkedildi. Akşam derecesi 40,8 bulundu. Bir gün sonra beden hararet derecesi sabah 40,3 akşam 40, daha ertesi gün sabah 39, akşam 38,5 ve bunu takip eden günlerde yani ACAPRİN ikinci zerkinden iki gün sonra sabah derecesinden itibaren beden harareti 38 ze düşmüş ve bununla beraber o gün nabız 68, teneffüs 24, gözlerde hafif ozima görülmüş ve idrarda kan teamülü negatif bulunmuştur. Yapılan kan muayenesinde eritrositler normal şekillerde bulunmuş ve hiç bir sahada parazite tesadüf edilememiştir. Bu hayvanda bu günden itibaren klinikte kaldığı 10 gün zarfında hararet dereceleri normal bulunmuş ve kandan parazitler tamamen kaybolduğu halde umumî vazifeler ve klinik tegayyürler gayet yavaş olarak salah bulmuştur. Hayvan kliniğe geldiğinden 20 gün sonra tamamen iyileşmiş bir halde kıtasına gönderilmiştir. Bu arada hayvanın uzviyetini kuvvetlendirici bazı ilaçlar verilerek arazi tedavi de yapılmıştır.

3. **Vaka** :— Topcu alayından doru donda ve Nonyüs ırkından ağır top koşumu bir Kısırak olup yine humma, terleme ve agşiyede ikter görülmekle kliniğimize gönderilmiştir. Yaptığımız muayenede iştihatsızlık, fazla terleme, beden harareti 40,8, agşiyede gayet tipik ihtikan ve ikterik renkle peteşiler görülmüş, nabız 92, teneffüs 32 bulunmuştur. Alınan idrardan yapılan muayenede, berrak sarı kırmızımtrak renk ve hamızı teamül bulunmuş, kan teamülü negatif çıkmıştır. Yapılan kan muayenesinde Eritrositler içerisinde %15 nisbetinde Nuttallia equi parazitlerine tesadüf edilmiştir (Nuttallioz). O gün hayvana yalnız Cafein zerki yapılabilmektedir. Hayvanın akşam derecesi 40,3 bulunmuştur. Ertesi gün aynı araz devamda ve derecesi 40,3 iken 6 C.C. ACAPRİN adale içerisine zerkedilmiştir. ACAPRİN zerkinden 15 dakika sonra hayvanda şiddetli bir Dispne, ağızda köpürme, sık sık suluca defekasyon, yere yatma, pek fazla terleme görüldüğünden Cafein zerkedilmiş,

baş ve vücuduna soğuk sular dökülmüş ve görülen bu tezahürat tedricen azalmak suretile iki üç saat devam etmiştir. Akşam derecesi 39,2 bulunmuştur. Ertesi gün sabahından itibaren hayvanın beden derecesi 38 ze düşmüş ve normal olarak devam etmiştir. ACAPRİN zerkinden bir gün sonra yapılan kan muayenesinde eritrositler içerisinde bütün sahalarda hiç bir parazite tesadüf edilmemiştir. Buna rağmen hayvanın klinikte bulunduğu müteakip beş gün zarfında umumî haller tedrici olarak salâha doğru gitmiş ve altıncı günü hayvan temamilen iyileşmiş bir halde kıtasına gönderilmiştir.

Netice.

Beygir Piroplazmozunda tatbik ettiğimiz ACAPRİN tedavisi bize bu müstahzarın katî bir tesire malik olduğunu göstermiştir. Denebilirki bir tek zerk suretile bir gün zarfında kandan parazitler kaybolarak hakikî tesiri görülmektedir. Bununla beraber ACAPRİN tedavisinde klinik arazdan hummanın düşmesi biraz geç ve diğer araz 5-10 gün gibi bir zaman içinde temamilen zail olmaktadır. ACAPRİN in zerkinden doğan tâlî arızalar pek te önemsiz sayılamaz. Bu sebeple çok defa görülecek olan bu arızaların önüne geçici tedbirlerden olmak üzere Cafein, Reprhine ve saire gibi eksitan ilaçlarla duş ve masaj gibi tedbirlerle deveranı ve uzviyeti kuvvetlendirmek için müdahaleleri bir taraftan da yapmak lüzumunu hatırdan çıkarmamalıdır.

Zusammenfassung.

Unter zahlreichen Piroplasmose-Mitteln wurde in neuerer Zeit Acaprin «Bayer» von mehreren Autoren als Specificum angezeigt. Durch Untersuchungen dieses Mittels gelang, bei verschiedenen Piroplasmose-Arten der Tiere, beinahe in jedem Falle, die Heilung. Die Versuchsergebnisse ergaben eine Überlegenheit des Acaprins in Wirkung auf die anderen Heilmittel, wie z.B. Trypanblau, Ichtargan usw.

Wir haben bei drei Faellen von Pferdepiroplasmose Acaprin allein für die Behandlung verwendet. Alle drei Pferde zeigten die typischen Erscheinungen von Piroplasmose; hochgradiges Fieber, ikterische Verfaerbung der Schleimhaeute. Die Parasiten wurden in zwei Faellen (% 10-15 in Erythrozyten, Nuttallia equi) nachgewiesen, von denen nur eines Haemoglobinurie zeigte. Beim dritten Falle waren keine Parasiten im Blute nachweisbar.

Jedes Tier erhielt 6 ccm Acaprin intramuskulaer; nur einem Pferde haben wir nach zwei Tagen eine zweite Dosis eingespritzt. Am zweiten Tage der Acaprin-Injektion waren die Parasiten gaenzlich aus dem Blute verschwunden. Die Temperatur sank in 2-3 Tagen zur normal. Auch von Blutharnen war am naechsten Tage keine Spur mehr vorhanden. Die anderen klinischen Erscheinungen sind langsamer zurueckgegangen, sodass die Tiere nach zirka 10 Tagen entlassen werden konnten.

In einem Falle traten eine viertel Stunde nach der Injektion heftige Nebenerscheinungen auf; Speicheln, Muskelzittern, Schweissausbruch, Unruhe, haeufiger Kotabsatz. Bei diesem Tiere haben wir Kaffein-Injektion und Frottieren sowie kalte Dusche angewandt. Das Tier erholte sich binnen einiger Stunden.

Literatur.

Kikuth, W.: Zentralbl. f. Bakt. Parasitkd. 1. Abt. Orig. Bd. 135, H. 1/3, 1935. — Cerutti, Fantoni: Clin. Vet., 58, 542, 1935. — Cernianu, C.: Bull. Soc. Path. Exot., 28/9, 703, 1935. Cernianu, C., Gluhövschi, N.: Bull. Soc. Path. Exoth., 28/9, 796, 801, 1935. — Roch, W.: M. t. Wschr., 31, 361, 1935. — Turgut Argun: Askeri Tıbbi Baytarı Mecmuası, 13, 126, S. 252, 1936.

As. By. Ttb. Mp. Cerrahiye kliniği mesaisinden
Şefler: Mühassıs Dr. Hackl ve Muallım Dr. Necib Rıza.

Anadolu ırkı Tektırnaklılarında tabakai karniye Astigmatizmi.

*Astigmatisme de la cornée chez les équidées
des races d'Anatolie.*

Muavin Önyüzbaşı Abdülkadir Ahmet[*]

Bir kaç söz:

1929 ve 1930 Seneleri süel baytar tatbikat okulu seririyatı hariciyesinde muavin bulunduğum sıralarda muhterem mühassıs profesör Dr. HACKL ve muhterem hocam NECİB RIZA, şimdiye kadar memleketimizde (bilhassa anadolu ırkı beygirlerinde) çalışılmamış olan (Tabakai karniye astigmatizmi) mevzuuna dair çalışmamı emir ve tensib buyurdular. Gerek kliniğimize gelen ahali hayvanatında ve gerekse müessesemize mücavır birinci fırka kıtaatının hayvanatı üzerinde vaktimin müsaadesi nisbetinde çalışmama devam ederek meslekdaşlarımın kısmen istifadelerini mucib olacak bir kaç satır toplayabildim. Şu naçiz satırlarımda vaki kusurlarımı görmemenizi rica eder ve bu hususda büyük yardımlarını gördüğüm Dr. HACKL, Hocam NECİB RIZA ve tıb fakültesi müderris muavinlerinden haydarpaşa hastanesi göz tabibi HAMZA VAHİT e şükranlarımı arz etmeyi bir borç bilirim.

Tarih:

Astigmatizmin Tarihi: İlk defa İngilterede THOMAS YOUNG tarafından bu hal keşf edildi. Sonra Berlinde hikmet profesörü FISCHER tarafından tetkik edildi. HELMHOLZ oftalmometreyi buldu. Bu alet bulunduktan sonra her tarafda astigmatizm üzerinde çalışıldı, hayvanatta evvelâ profesör BERLİN astigmatizm muayenesini yaptı, bir göz dondurarak nisfinnehar kuturlarını ölçtü, nisfinnehar ufkiyi 19,5 mm. nisfinnehar şakuliyi 17 mm. buldu.

[*] 1929-1930 Muavinlik devresi İhtisas tezi olarak hazırlanmıştır.

Profesör BERLİN Beygirlerde cismi billûri astigmatizmini tesbit etti, fakat buna sebep olarak, cismi billûrinin her noktasındaki kesafetin aynı olmadığını gördü. Profesör BERLİN astigmatizimli hayvanların sükûnetinde bulunan eşyayı daha iyi gördürlerini iddia etmektedir. O halde büyük hayvanlarda astigmatizm fazladır, çünkü uzaklardaki ecdamın hareketini görüyorlar, avcılar bu hali çok iyi bilirler, zira onların ufak bir hareketini avlayacakları hayvanlar derhal görüyorlar, Profesör BERLİN büyük hayvanatta mutabakat filinin hemen hiç derecede veya biraz mevcut olduğunu da ilâveten kayd ediyor. Bu mesaiye Avrupa'nın bir çok yerlerinde bir çok zevat çalışmışlardır, meselâ: Baytar TONDEM, TERVOERT, SMİTH, NICOLAS, FROMAGET, BERGES, SCHWENDIMANN v. s. zevattır. Burada yalnız isimlerinden bahs ediyorum. Bu zevatın vücude getirdikleri muhtelif istatistikleri bahsı mahsusunda arz edeceğim.

Tabakai karniyenin şu marazî halini mütalaa için karniyenin biraz teşrihinden bahs edelim:

Tabakai karniye: Gözün dış mahfasının lifli olan kısmını teşkil eder, şeffaf ve adesî bir şekildedir. Bu itibarla inkisar cihazının mühim bir uzvudur. Mamafî gözü tamamen ön taraftan örtmez. Muhite doğru tabakai sulbe ile imtidat eder. Yani tabakai sulbeye bir saat camı gibi geçmiştir. Önden görünüşü beyzîdir. Ve merkezi muhitinden incedir. Ön ve arka iki inhina sathı vardır. Arka sathının inhinası ön sathına nazaren daha ziyadedir. Tabakai karniye ile tabakai sulbe arasında kat'î bir haddi fasıl yoktur, bir birinin elyafı ile temadi ettiği mikroskopla tesbit edilmiştir. Karniyenin inhinası gözün diğer tabakalarından daha ziyadedir.

Karniye: bir nesci munzam stromasından ibaret olup ön ve arkası züccaci birer gışa ile çevrilmiştir. Bu iki gışa arasında karniyenin esasî nesci vardır. Bu iki gışa da birer beşere tabakasile örtülmüştür. Şimdi karniyenin tabakalarını birer birer sayalım.

1— Ön beşere: Rasafî ve mütetabbık 8-10 hõcre tabakalarından müşekkeldir. Altdaki hücerat üstüvanî, ortadakiler müdevver, en üstekiler musattahtır. Bu tabaka haricî intana karşı karniyeyi muhafaza eder. Bu tabakadaki maddî ziya' civar hücreler tarafından telafi edilir. Marazî hallerde Bowman gışasından kolayca ayrıldığı gibi ölümü müteakib dahi ayrılır.

2— Bowman gışası veya ön vüreykai elastikiye: Bu tabaka ince ve mütecanis bir gışadır, altındaki tabakaya gayet sıkı yapışmıştır; halbuki ön beşereden temamilen ayrıdır, bu gışa iltihaba maruz kaldıkta kolaylıkla reşf olur, tekrar teşekkül etmez.

3— Nesci has: Bir nesci esasî ile bir takım hücrelerden müşekkeldir. Nesci esasî, yapışdırıcı bir madde ile musattah hüzmeler teşkil etmek üzere birleşmiş nesci munzam elyafından müşekkeldir. Huzamat sufeyhatı, sufeyhatta birbirleri üzerine tavazzu ederek karniyeyi teşkil ederler, sufeyhat yekdiglerine müteaddit huzematla merbuttur. Sufeyhat arasında boşluklar vardır, bunlarda yekdigleriyle birleşerek müşterek boşluklar husule getirmişlerdir. Sufeyhat arasında sabit ve müteharrik bir takım hücerat vardır (Sabit, yassı ve müteşaiib hücerat). Bunlara CÜSEYMATI KARNİYE diyoruz, bu hücerat istitaleri vasıtasile yekdigleriyle birleşirler ve bu hücreler boşlukları temamilen doldurmayup lenfin cereyanına müsait olurlar. Müteharrik hücreler küreyvatı beyzadır. Tabii karniyede bunlar azdır ve müvellidilhumuzaya olan alakalarından naşı ön tabakalardadır. Tabakai karniyenin eviyesi olmadığından bunlar bu tabakanın deveranını temin ederler. Tabakai karniyenin her taharrüşünde etrafındaki şebeke şiryaniyeden karniyeye nufuzla çoğalırlar. Tabakai karniye iltihabında bunların mühim vazifeleri vardır. Sufeyhat arasındaki boşluklarda lenf seyir eder; fakat deveran, halaî dir. Lenf kanalları yoktur.

4— Deseme gışası veya arka vüreykai elastikiye: Bowman gışasından daha ince, züccaci, mütecanis bir gışadır. Bowman gışasının aksine nesci hastan temamilen ayrıdır, ve marazî tagayyürlerde fazlasile mukavimdir. Nesci has takayyüh ettiği halde Deseme gışası günlerce mukavemet eder. Yine Bowman gışasının aksine teneddüp edebilir.

Bu iki gışa tabakai karniyenin mükemmel inhinasını temin ettiklerinden görmek filinde mühim vazifeleri vardır. Bunların bilhassa Deseme gışasının her tagayyürü fazla Astigmatizm hasıl eder.

5— arka beşere veya Endotelium: bir sıra yassı hücrelerden mürekkep bir tabakadır. Deseme gışasının arka yüzünü örter ve bunun bir hasılatı ifrazıyesi olmak ihtimali kuvvetlidir.

Tabakai karniyenin muhiti.

Karniyenin muhiti: munzamma, sulbe, anebiye (Kuzehiye ve cismi hedbi) ile mücaverettedir.

A— karniyenin munzamıya ait kısmı: ön beşere ile Bowman gişasından ibarettir. Buna karniyenin muhit kısmında munzammanın nesci ile temadi eden nescihas tabakasının ön sufeyhaları da iştirak eder.

B— karniyenin sulbeye ait kısmı: nescihas tabakasının orta sufeyhalarıdır.

C— karniyenin anebiyeye ait kısmı: nescihas tabakasının arka sufeyhaları, Deseme gişası ve arka beşeredir. Hali tabiide bunları ayırmak mümkün değildir. Yalnız marazî hallerde bu aidiyetler tezahur eder.

Tabakai karniyenin asâbı.

Karniyenin asâbı: ön asâbî hedbiyeden gelir, bunlar pek çoktur, bilhassa karniyenin sathî tabakasında daha ziyadedir. Meşimiye ve sulbe arasında seyir edikten sonra sathî asablardan bir kaç şube alarak Limbe hizasında karniyeye dahil olur. Burada miyelinlerini bırakarak birçok dafireler teşkil ederler ve beşere sümünde nihayet bulurlar. Bundan naşi karnî tabaka fevkalade hassasdır. Narkoz esnasında ibtali hissin derecesini anlamak için karniyeye teması müteakıp husule gelen fili münakis muayene edilir. Çünkü bu inikâs en sonra zail olur. Karniye cerhaları, elyafı asabiyenin mebzul bulunduğu sathî tabakalarda tahassul ederse çok vecanâk olur.

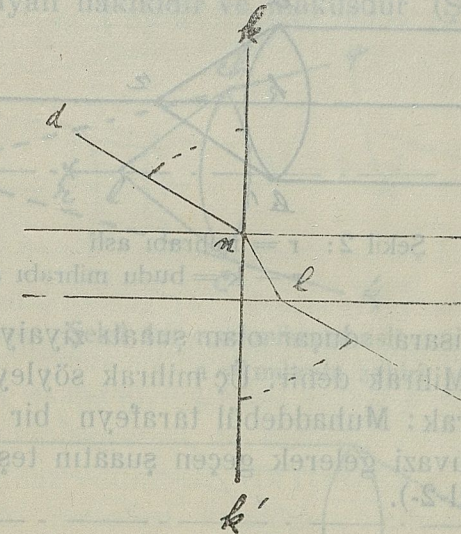
Munzamma retçine damlatılan mayiat ya mas veya intişar suretile karniyeye dahil olur. İmtisas hadisesi pek seridir. Damlatılan mayi otuz saniyede karniye sufeyhatı arasına girer ve oradan umumî devrana dahil olur. Bu fiil yalnız hayatta iken vakidir. İntişar hadisesi, daha yavaştır. Munzamma reteine damlatılan mayiin beyti kuddamiye dahil olması için takriben ondört dakika lâzımdır. İntişar öldükten sonra da vaki olur.

Limbe veya sulbî karnî mülteka: bu tabakai karniyeyi tahdit eden nim şeffaf bir kısımdır. Tabakai sulbenin kesif kısmının şeffaf karniye üzerinde temadisinden hasil olur. Bu tecavuz yanlara nisbetle yukarı ve aşağıda daha aşikârdır.

Mevzuumuzu teşkil eden astigmatizm ziya inkisarile sıkı bir surette alakadar olduğundan evvela ziya inkisarı hakkında bir kaç kelime söylemek mecburiyeti vardır.

İnkisarı ziya: şuaatı ziyaiye her hangi şeffaf bir vasattan diğer şeffaf bir vasata geçtikte istikamet evveliyesine nazaran bir inhirafa duçar olur. Bu inhiraf keyfiyetine İnkisar denir.

Şeffaf bir vasatın sathına amuden gelen şuaat bu vasat-

Şekil 1: $n - d =$ şuaat varid
 $c - l =$ şuaat münkesir
 $k - n - d =$ zaviyei vürud
 $k' - c =$ zaviyei inkisar

tan geçerken inhiraf etmezler, yani inkisara uğramazlar, bu ikinci vasatı da istikamet evveliyede geçerler.

Şuaatı ziyaiyenin ikinci vasattan geçerken inhiraf etmeleri için bu vasatın sathına amuden gelmeleri lâzımdır.

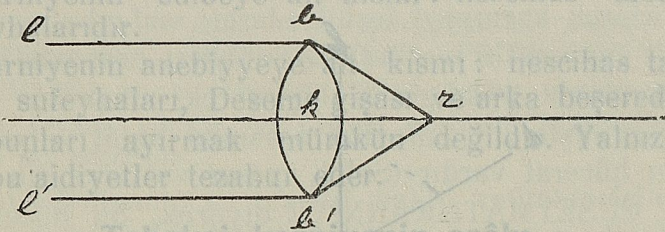
Az kesif vasattan daha kesif bir vasata geçen şua vasatın sathına amut olan hatta yaklaşır. Kesif vasattan az kesife geçen şua vasatın sathına amut olan hattan uzaklaşmak üzere kırılır. Heyeti umumiyede kesif vasatı geçerek çıkan şua, kesif vasata girdiği istikameti takip eder, o hat üzerinde değildir, fakat ona muvazidir (Şekil-1-).

İnkisar vasatlarının sathları :

İnkisar vasatlarının sathları şu tarzda olabilir :

Muhaddebül tarafeyn, muhaddeb mustevi, muhaddeb mukaar (Mukaarrib-Hilali mukarrib).

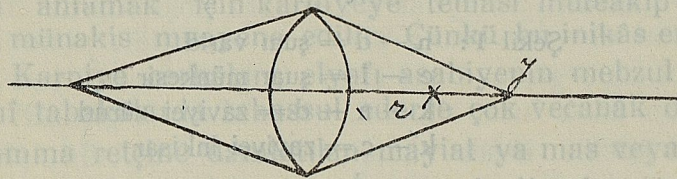
Mukaarül tarafeyin, mukaar mustevi, mukaar muhaddeb. (Muba'it Hilali muba'it).

Şekil 2: r = mihrabı aslî
 $r - k$ = budu mihrabı aslî

Mihrak : inkisara duçar olan şuaatı ziyaiyenin telâki ettikleri noktaya Mihrak denir. Üç mihrak söyleyeceğiz :

1 — aslî mihrak : Muhaddebül tarafeyn bir adeseden mihrak aslisine muvazi gelerek geçen şuaatın teşkil ettiği mihraka denir (Şekil-2-).

Şekil 3: y = mihrabı müzdeviç
 r = mihrabı aslî

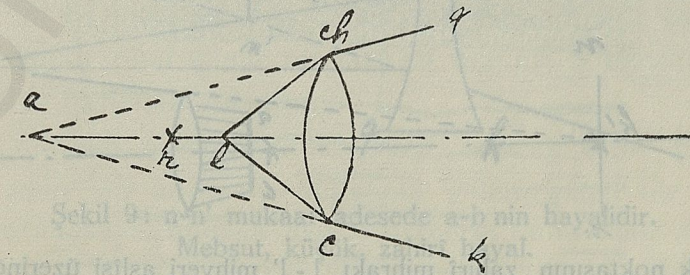
2 — Muzdeviç mihrak : Muhaddebül tarafeyn bir adeseden mihrak aslisine muvazi olmayarak geçen şuaatın teşkil ettiği mihraka denir, bu mihrakın yeri aslî mihraka nisbetle adeseye daha uzaktır (Şekil-3-).

3 — Zahirî mihrak : ziyadar nokta, adesenin sathına, bunun aslî mihrak noktasından daha yakınsa adeseyi geçen şuaat mütebait çıkacaklarından telaki edemezler ve adeseden

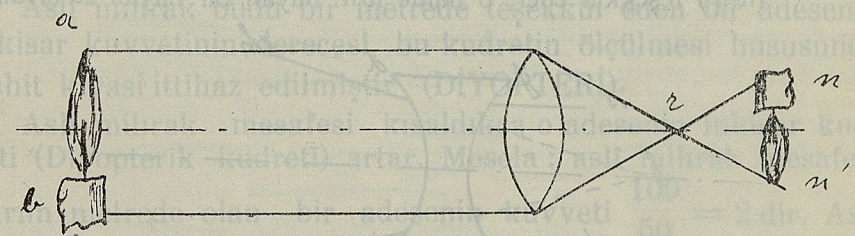
mütebait olarak çıkarlar. Şimdi bu mütebait şuaatı cismi muzi cihetine doğru temdit edersek adesenin mihrak aslisini herhangi bir noktada kat'ederler. Bu nokta Zahirî mihrak dır (Şekil-4-).

Mihraklardan istiane eberek hayallerin tesekkülü.

1 — iki taraflı Muhaddeb adeselerde : iki taraflı Muhaddeb bir adesenin budu mihrak aslisinden uzakta bulunan muzi bir cismin hayali hakikidir ve makûsdur (Şekil-5-).

Şekil 4: r = mihrabı aslî
 a = mihrabı zahiri

Şekil 5: r = mihrabı aslî
 $n - n'$ = a-b'nin hakikî ve makus hayali

Hayalin büyüklüğü ile muzi cismin büyüklüğü arasındaki nisbet ; cismi muzinin mesafesi mihrak aslî budunun iki misli ise : hayal hakikidir, adeseye mesafesi cismi muzinin mesafesi kadardır, cesameti cismi muzi kadardır.

İki misilden fazla ise : hayalin cesameti muzi cisimden küçükdür. Hakikidir.

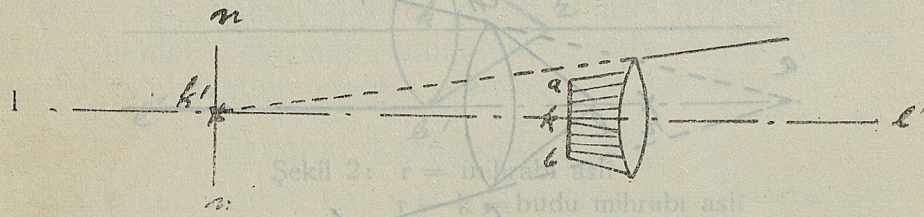
İki mislinden yakınsa : hayalin cesameti muzi cisimden büyükdür, hakikidir.

Zahiri hayal : eğer muzi cisim adeseye bunun aslî mihrak mesafesinden daha yakınsa, cismin hayali muzi cisme

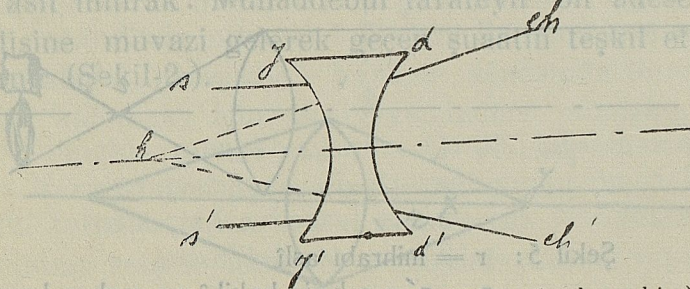
nisbetle adeseye daha uzak ve muzi cisim tarafında (diğer tabirle muzi cismin arkasında) teşekkül eder (Şekil-6-).

2— iki taraflı mukaar adeselerde : mukaar bir satha gelen adeseye muvazi huzmei şuaıye bu adesede birbirinden uzaklaşırlar, binaenaley mihrak zahiridir ve buna (mihraki aslî zahirî) denir (Şekil-7-).

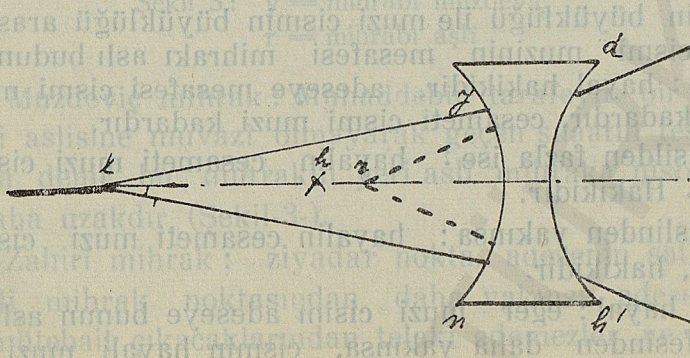
Mukaar satha mütebait gelen huzmei şuaıye daha fazla tebaut eder. Binaenaleyh mihrak zahiridir. Yeri adese ile mihraki aslî zahirî arasındadır (Şekil-8-).

Şekil 6: k noktasının zahirî mihrakı l-l' mihraki aslîsi üzerindeki k' noktasındadır. Cisim bir çok noktalardan mürekkep demek olduğundan a-b cisminin hayali müteaddit mihrakı zahirîler (n-n') teşekkül eder; o halde n-n' hayali bir hayali zahirîdir.

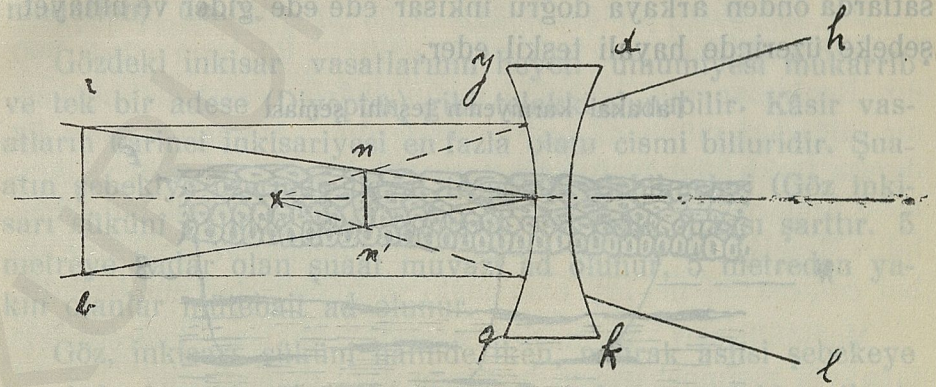

Şekil 7: h mihrakı zahirîdir (aslî mihrakı zahirî)

Şekil 8: r = mihrakı zahirî
h = mihrakı zahirî aslî

Mukaarlarda hayal teşekkülü : cismi muzinin adeseye uzaklığı her ne olursa olsun hayal ancak zahiridir, (Şekil-9-). Hayal mebsuttur, küçüktür, zahiridir.

Şekil 9: n-n' mukaar adesede a-b nin hayalidir. Mebsut, küçük, zahirî hayal.

İnkisar kudretinin ölçülmesi.

Aslî mihrak budu bir metrede teşekkül eden bir adesenin inkisar kuvvetinin derecesi, bu kudretin ölçülmesi hususunda vahit kıyasi ittihaz edilmiştir (DİYOPTERİ).

Aslî mihrak mesafesi kısaltıkça o adesenin inkisar kudreti (Diyopterik kudreti) artar. Mesela : aslî mihrak mesafesi yarım metrede olan bir adesenin kuvveti $\frac{100}{50} = 2$ dir. Aslî mihrak mesafesi on santimetre olan bir adesenin kuvveti $\frac{100}{10} = 10$ Diyopteridir.

Aslî mihrak budu büyüdükçe adesenin Diyopterik kuvveti azalır şöyleki : aslî mihrak mesafesi iki metre olan bir adesenin Diyopterik kuvveti $\frac{100}{200} = \frac{1}{2}$ dir.

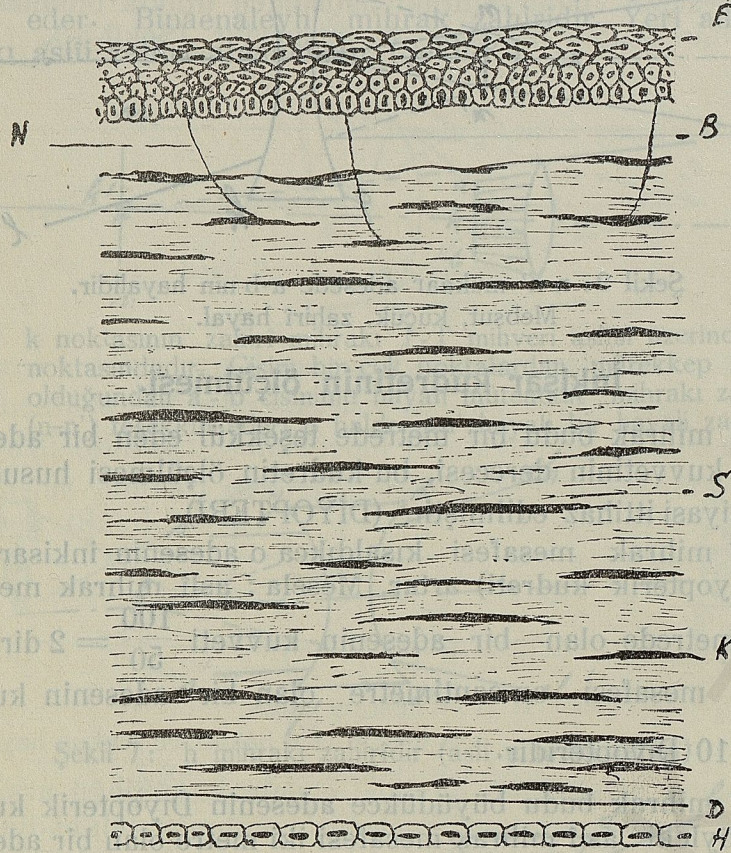
Aslî mihrak mesafesi 3 metre olan bir adesenin Diyopterik kuvveti $\frac{100}{300} = \frac{1}{3}$ dir.

Aslî mihrak mesafesi-4- metre olan adesenin Diyopterik kuvveti $\frac{100}{400} = \frac{1}{4} = 0,25$ dir.

Göz Fisyolojisi.

Göze gelen şuaatı ziyaiye bu uzuv teşkil eden şeffaf vasatlarda önden arkaya doğru inkisar ede ede gider ve nihayet şebeke üzerinde hayali teşkil eder.

Tabakai karniyenin teşrihi şeması

E — Kuddamî beşere, B — Bowman gışası, S — nesci has, D — Deseme gışası, H — halefi endotelium, N — karniye asâbî, K — cuseymatî karniye

Göz budu namütenahiye bakdığı takdirde şuaatın gözdeki inkisarına (İnkisarı Sükünî) denir. Göz yakına bakdığı takdirde şuaatın gözdeki inkisarına (İnkisarı Kuvanî) denir. Bu ikinci inkisar keyfiyetinde gözün sükunî inkisarına yeni bir inkisar

kuvveti ilâve olunmuştur, buda cismi billurinin inhinasını artırarak daha küçük bir adese, bilnetice daha kâsir bir adese halini alması husule gelir. Bu keyfiyete (Mutabakat = Accommodation) denir.

Gözdeki inkisar vasatlarının heyeti umumiyesi mukarrib ve tek bir adese (Diyopter) gibi telakki olunabilir. Kâsir vasatların karinei inkisariyesi en fazla olanı cismi billuridir. Şuaatın şebekiye üzerinde hayal teşekkül edebilmeleri (Göz inkisarı sükunî halinde iken) bunların muvazi olması şarttır. 5 metreye kadar olan şuaat muvazi ad olunur, 5 metreden yakın olanlar mütebait ad olunur.

Göz, inkisarı sükunî halinde iken, mihrak aslîsi şebekeye tesadüf eden bir adesedir. Mütebait gelen şuaat bir mihrak müzdeviç adeseye, mihrak asliye nisbetle daha uzak olduğundan mütebait şuaat göze geldikte gözde inkisar kudretini tezyit edici bazı faaliyetler olmasaydı şebekiye üzerine düşmeyen mihrak müzdeviç dolayısıyla 5 metreden yakında bulunan ecsamı vazıh görmek mümkün olamayacaktı. İşte göze gelen mütebait şuaatın teşkil edecekleri mihrak müzdeviç mihrak aslînin yeni olan hassas gışa, şebekiye üzerine getirmek üzere gözün inkisar kudreti artar, bu keyfiyete (Mutabakat) denir. Bu işte amel cismi billuridir.

Herhanki bir sebeble göz inkisarı sükunî halinde iken muvazi şuaatın mihrakı tabakai şebekiye üzerine düşmediği ve kayı vardır. Yani göz adesenin mihrakı aslîsinin yeri dağıştır. Bu halde mihrakı aslî hassas gışanın (Şebekiyenin) ya önüne veya arkasına düşer. Bu keyfiyet (galatı inkisar) ismini alır.

Galatı inkisar amilleri : 1—Gözün önden arkaya doğru kutrunun değişmesi (Uzarsa hayal şebekiyenin önüne düşer, kısalsın arkasına düşer,).

2—İnkisar vasatlarının kudretinin değişmesi : (İnkisar kudreti artarsa, hayal şebekiyenin önüne düşer, azalırsa arkasına düşer.)

İster birinci ister ikinci maddelerki sebeplerle muvazi şuaat hayalinin şebekiye'nin önüne düşmesine (Kasirül basarî=miyop) denir. Arkasına düşmesine (Medidül basarî=Hypermetrop) denir.

Göz bir kürre olmak dolayisile bu uzuvda bir takım nısfınneharların mevcudiyeti kabul edilir. Bunların adedi 360 dır. Bunlardan ufkî ve kaimî nısfınneharlar esas nısfınnehar- dır, diğerleri münharif nısfınneharlardır. Mamafî araları 90 derece farklı olan nısfınneharlarda esas nısfınneharlar ve bun- ların aralarındakiler münharif nısfınneharlar diye kabul edile- bilir. Meselâ : 30 ve 120 derecelik nısfınneharlar esas diye ka- bul edilirse 30 ile 120 arasındaki nısfınneharlar münharifdir.

Medidülbasarî ve kasirülbasarîde inkisar kudretindeki tahavvül nısfınneharların hepsinde aynı derecededir.

Bazı inkisar kusurlarında muhtelif nısfınneharlardaki inki- sar kudreti birbirinden farklıdır, işte inkisar kudretinin muhtelif nısfınneharlarda bir birinden farklı olmasına (Astigma- tizm) denir.

Astigmatizm : Muntazam veya gayrı muntazam olur.

1—Muntazam Astigmatizm de, esas nısfınneharlardan biri- sinden diğerlerine giderken aradaki nısfınneharların kudreti inkisariyesi ikinci esas nısfınnehara yaklaştıkça muntazaman çoğalmış veya azalmıştır.

2— Gayrı muntazam Astigmatizmde; böyle bir kayıt ol- madığı gibi bir nısfınneharın muhtelif kısımları bile başka başka kudreti inkisariye gösterebilir.

Muntazam astigmatizmde üç grup vardır : Basit, mürek- kep, muhtelit.

Basit de : Esas nısfınneharlardan bir danesi tabiî, diğeri kasirülbasar veya medidülbasardır.

Mürekkep de : Her iki nısfınnehar tabiî değildir, ya medi- dülbasar veyahut kasirülbasardır.

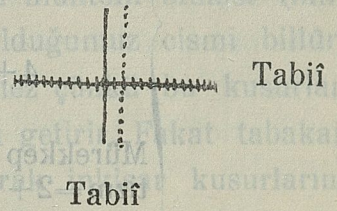
Muhtelitte : Esas nısfınneharlardan birisi medidülbasar diğeri kasirülbasardır.

Astigmat bir gözde görme :

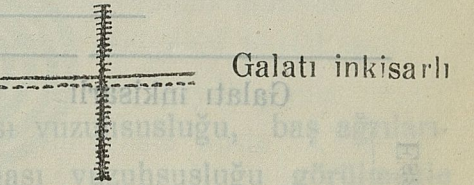
Kusurlu veya en fazla kusurlu nısfınneharlara muvazi çizgiler vazih veya en vazih görülürler. Bu nısfınnehara amut olan çizgiler bulanık görünürler iki misal :

1—Bunda : Kaimî çizgiler vazihdir, heyeti umumiye- sinde biraz uzamıştır. Ufki- ler bulanıktır, her bir nok- tasında kaimî bir hat halin- de görülür.

Galatı inkisarlı

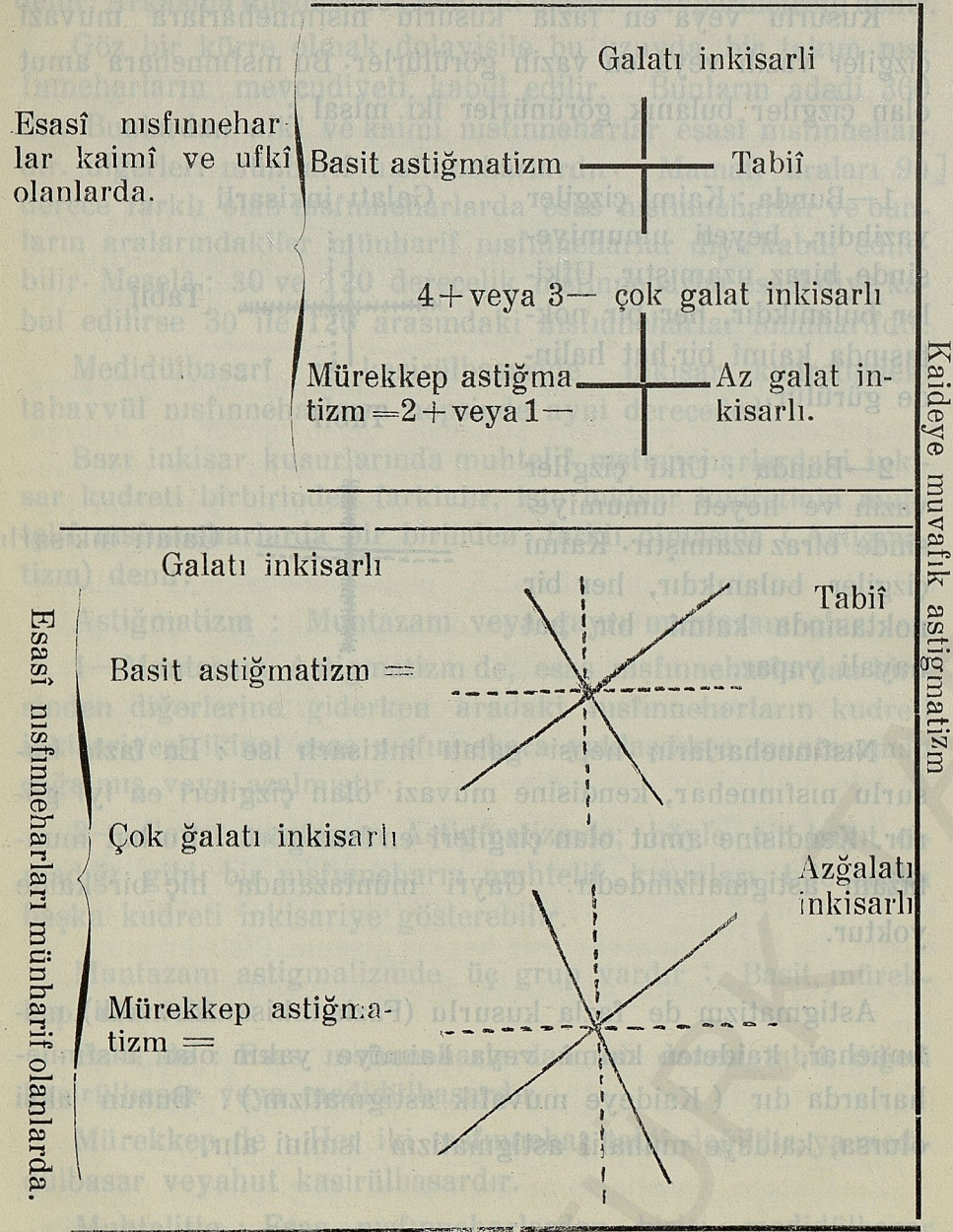
2—Bunda : Ufkî çizgiler vazih ve heyeti umumiye- sinde biraz uzamıştır. Kaimî çizgiler bulanıktır, her bir noktasında kaimî bir hat hayali yapar.

Nısfınneharların hepsi galatı inkisarlı ise : En fazla ku- surlu nısfınnehar, kendisine muvazi olan çizgileri en iyi gö- rür. Kendisine amut olan çizgileri en fena görür. Bu hal mun- tazam astigmatizmdir. Gayrı muntazamda hiç bir kaide yoktur.

Astigmatizm de fazla kusurlu (Fazla inkisar kuvvetli) nısfınnehar, kaideten kaimî veya kaimîye yakın olan nısfınne- harlarda dır (Kaideye muvafık astigmatizm). Bunun aksi olursa, kaideye muhalif astigmatizm ismini alır.

Meselâ : Esas nısfınneharlar Kaimî ve Ufkî ve Munharif olduğuna nazaran Kaideye muvafık astigmatizm Şöyledir :

Esbab :

Kisbî vilâdî olur.

Kisbî : Başlıca : Tabakai karniye afatı (nedbeler, karhalar, cerhalar «ameliyat veya arizi cerhalar», lekeler.)

Vilâdî : Bazan cismi billûrinin yerinden oynaması veya viladî bir arıza dolayısıyla cismi billûrinin muhtelif nısfınneharlarında kudreti inkisariyenin muhtelif olması (inhina kusuuru). Viladî kısımda yazmış olduğumuz cismi billûriye ait hususat bahsımızı alâkadar etmez çünkü bu kusurlar cismi billûri Astigmatizmini meydana getirir. Fakat tabakai karniyenin de hayvanatta viladî olarak inkisar kusurlarını muayene ettiğim bir çok hayvanlarda gördüm.

Araz :

İnsanlarda : Görme azalması vuzuhsusluğu, baş ağrıları.

Hayvanlarda : Görme azalması vuzuhsusluğu görülmekle beraber (bir kısım müelliflerin görüldüğü tesbit ettikleri ürkekliği tesbit ettim).

Teşhis usulleri : Bilumum göz muayenelerinde olduğu gibi bu da (objektif ve sübjektif) metotlarla tayin ve tesbit edilir. İnsanlarda bu iki metod da tatbik edilir. Ve bu iki usuldeki muayene netayici yegdiğerini temamlar.

Sübjektif metod : Mevzua inkisarı okutmakla ve gözlükle gördüğünü söyletmekle netice tesbit edileceğinden bu metodun hayvanata tatbikine imkân yoktur.

Objektif metod : buda ikiye ayrılır : 1- Karniye Astigmatizmini tesbit etmek, 2 - Cismi billûri Astigmatizmini tesbit etmek. Bu metod için kullanılan aletler muhteliftir bunlarda :

Skiyaskopi, oftalmometre, pencere çerçevesi salibi, Keratoskop dur. Ben bu aletlerin hepsile muayene yapamadım, çünkü elimizde yalnız bir Keratoskop vardı. Bu alet pek basittir, yalnız bize Astigmatizmin mevcudiyetini veya ademi mevcudiyetini gösterir, derecesini takdir ettiremez, fakat muntazam veya gayri muntazam olup olmadığını da gösterebiliyor. Alet şu şekildedir: 20-30 sm. kutrunda siyah dairevî bir levha olup yalnız bir sathı üzerinde müttehidilmerkez birkaç (5-6) beyaz muntazam dairelerle mücehhezdir. Levhanın tam merkezinde bir fetha mevcuddur, ve levha heyeti umumiyesile doğru tutulabilmek için bir tahta sapa merbuttur.

Keratoskop

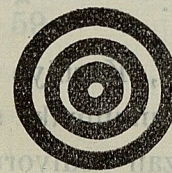
Keratoskopla muayene usulü: Muayene edilecek göz gölgede, alet de ziyaya müteveccih olarak tam tabakai karniye merkezine ve doğru olarak tutulacak olursa usulu muayene doğrudur.

Muayene edecek şahıs matlup vaziyeti aldıkta, aletin merkezindeki fethadan göze bakınca, tabii gözde: Aletin göze müteveccih sathındaki muntazam dairelerini tabakai karniye'nin sathı haricisinde aynı intizam dahilinde görür ve hattâ cismi billûrinin kıvrı haricisinde de müşahade olunur. Bu

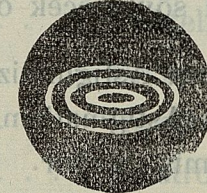
akşamı aynıyenin herhangi bir kısmında bozukluk (Ademi intizam) varsa, cihazın beyaz daireleri bozulur, eğrilir ve hattâ münkesir olur. İşte buhal bize (Astigmatizmi) gösterir. Bu alet pek sade fakat pratik için pek kıymetlidir ve ucuzdur. Maksada tamamen kifayet eder, bizleri astigmatlı hayvanatı (sağlamdır diye) almak tehlikesinden, mahcubiyetinden kurtarır. Yalnız bu aletle tabakai karniye muhitine bakılacak olursa her hayvanda astigmat hali görülür. Buhal fisiyolojidir onun için usul muayenede âlâtın tam tabakai karniye merkezine (sağ ve sola hareket ettirmiyerek) doğru tutulmasını esas ittihaz etmiştik buna son derece dikkat etmek lâzımdır. Aksi takdirde bütün muayene ettiğimiz hayvanları astigmatlı diyerek gülünç bir mevkiye düşmüş oluruz.

Bir de (pencere çerçevesi salibi) ile yapılan muayene vardır ki buda: Astigmatizimli tabakai karniye'nin haricî sathında veya cismi billûride muntzam salibin hayali gayri muntzam (eğri, büğrü) tezahür eder. Buhususta birde JAVAL in astigmometresi vardır.

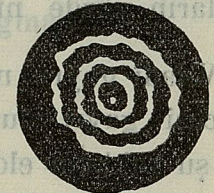
Gullstrand karniye'ye akis eden ayna hayalini fotoğrafla tesbit ederek astigmatizm halini mikroskopa tesbit ediyor. Ve hattâ mikroskobun mezûrlerde derecesini ve nasıl karniye astigmatizmi olduğunu kayd ediyor.

A

B

C

Keratoskopla -Karniye Astigmatizminde- görülecek eşkâl.

A— Tabii (Emetrop) bir gözde keratoskobun karniye sathında teşekkül eden muntazam hayali.

B— Karniye sathında teşekkül eden Muntazam bir astigmatizm hayali (bu şekildeki beyziler kutru şakuli istikame-tinde de teşekkül edebilir).

C— Karniye sathında teşekkül eden gayrı muntazam bir astigmatizm hayali.

Tedavi : Muntazam olan Astigmatizm halâtı insanlarda bir takım üstüvanî adeselerle tashih edilmekte isede bu ade-selerle hayvanattaki astigmatizm halâtının şimdiye kadar düzeltilmesine imkân bulunamamıştır. Yalnız adelei hedbiye-nin kısmî takallüsleri gayet hafif astigmatizmleri düzeltir. İnsanlarda karniye afatile vukua gelen astigmatizmle: (kar-ha, cerha ve nedbelerden) hiç bir suretle düzeltilemez.

Zatî müşahadat

Müessesemize mücâvir Selimiye kışlasında bulunan bi-rinci fırka topçu, piyade kıtaatle okulumuz kliniğine te-davi için gelen ahali hayvanatından cem'an 300 hay-vanda bu muayeneyi yaptım. Netice itibarile gerek fırka ve gerekse ahali hayvanatında (viladî gayrı muntazam astigmatizm-18), tabakai karniye afatile mütehassıl yine (gayrı muntazam astigmatizimli-6) baş Anadolu ırkı beygir gördüm. Bunların yüzde nisbetini söyleyecek olursak :

Viladî gayrı muntazam Astigmatizm % 6, Karniye afatı neticesi gayrı muntazam Astigmatizm % 2 bulunmak sure-tile şu rakkam elde edilmiş oluyor. Öyle zan ediyorumki daha esaslı tetkikat bu % de nisbetini çoğaltabilir ve sırf bu mesai ile uğraşmak suretile bizleri hakiki bir şekilde tatmin edecek bir istatistik vücade getirebilir.

Elde edilen bu astigmatlı hayvanların ürkeklikleri de tetkik edilmiş ve 1/4 nisbetinde olduğu görülmüştür. Bu itibarla ürkek olan hayvanatın bir astigmat muayenesine tabi tutul-maları zaruretinin burada his etmiş oluyoruz ki badema bizim için şu nokta her zaman nazarı dikkatimizi celp etmeli ve bu muayeneyi de bir esas olarak kabul etmelidir.

Schwendimann 50 ürkek hayvan muayene etmiş bun-lardan -10- başda karniye astigmatizmi, bir tanesinde cismi billûri astigmatizmi, 2- miyop, 7 hipermetrop bulmuştur. 50 korkmayan hayvan muayene etmiş bunlarda da : 3 karniye astigmatizmi 1 cismi billûri astigmatizmi, 2 miyop, 5 hipermetrop bulmuştur. Netice itibarile bu inkisar kusurları-nın hayvanatta korkaklığı tevlit ettiği kanaatindedir.

Nikolas ve Fromaget muayene ettikleri hayvanların 1/3 nü astigmatizimli buldular. *Berges* Sikyaskopi ile muayene ettiği muhtelif yaştaki 656 süvari beygirinden 502 sini Emetrop, 68 ni hipermetrop, 37 sini miyop ve 49 nu astigmatlı buldular.

Smith 100 hayvanda yaptığı muayenede :

Astigmatizm	51	Astigmatizm ve Miyop.
	2	« « Hipermetrop.
	6	Muhtelit Astigmatizm.
	39	Miyop.
	1	Hipermetrop.
	1	Emetrop.
	100	Bulmuşlardır.

Yukardaki miyop astigmatizmlı 51 hayvandan 42 sinde astigmat hal, ufkî nısfınnehar üzerinde diğer 9 u kaimî nısfınnehar üzerinde görülmüştür.

Baytar *TERVOERT* 294 beygir gözü muayene etmiş bunlardan :

	Yüzde nisbeti
78 Emetrop.	% 26,5
143 Miyob.	« 48,6
7 Hipermetrop	« 2,4
63 Astigmatlı	« 21,4 (cismi billûri ve karniye beraber.)
3 Karniye Astigmatlı	bulmuşlardır.

Bu zat 21 gözün ufkî ve şakulî nısfınneharlarında ki inkisarını muayene etmiş badehu aynı hayvanlara atropin damlatmıştır. Bundan sonra aynı hayvanatın inkisarlarını tesbit ediyor görüyor ki 19 göz evvelki inkisarlarını aynen muhafaza ediyor. Yalnız 2 göz yarım diyopteri fark gösteriyor. Bundan şu anlaşılıyor ki pratikte atropin damlatarak gözün mutabakat yapmamasına uğraşmak faidesizdir.

Flemming 1928 de göz muayenesine tâbi tuttuğu 328 hayvanda 41 astigmatizmlı bulmuştur.

Hulâsa : Buraya kadar olan izahattan anlaşılıyor ki : nazarı dikkatimizden kaçan bir çok hayvanlarda viladî olarak karniye ve cismi billûri astigmatizmi mevcuttur. Astigmatizm muayenesine tabi tutulmayarak elde edilen (mubayaa edilen) bu hayvanları sağlam kabul ediyoruz, halbuki astigmat bir göz demek ; karşısına gelen her hangi bir cismin hayalini gayrı vazıh (şekli hakikisinden bambaşka bir şekilde) gören bir göz demektir. O halde böyle gözler hiç bir zaman tam sıhhatte bir göz olarak kabul edilemezler.

Bunlar (Ametrop = zafî basarlı) grubuna dahildirler; bilhassa hayvanatta muntazam dahî olan astigmat hali mademki tashih edilemiyor, ohalde böyle natemam bir rüyet sahibi bir hayvanında bilhassa ciheti askeriyece mübayaası doğru bir keyfiyet olamaz kanaatindeyim. Netekim insanlarda bhusus askerliğe dühul muayenelerine gelenler bu ciheti son derece nazarı itibara alarak muamele ifa ederler. Orduya efrat alınırken yapılan bu ihtimamın hayvan mübayaasında da aynen tatbiki taraftarıyım. Şimdiye kadar yapılan hayvan mübayaasında bir çok esaslar üzerinde tetkikat yapıyordu meselâ : mübayaa edilecek bir hayvanın muayenesinde ; tırnağının tam sıhhatte, amudiyetinin muntazam olması, sâri, dahili, haricî ve cihazı aynı emrazile malûl olmaması.. v. s. esas ittihaz ediliyordu, yalnız en son yazdığım cihazı aynı emrazı tetkik edilirken astigmat muayeneleri yapılmıyordu bu suretle bir kısım astigmatlı hayvanatta salim ad ederek mübayaa ettiğimiz hayvanat arasına giriyordu. Bugün anlaşılıyor ki bu cihet hiçte ihmal edilemeyecek ve birinci derecede yapılacak bir muayenedir. Bundan sonra yapılacak mübayaalarda memur meslekdaşlarıma bu muayeneyi esas ittihaz etmek suretile milli hazineyi büyük zararlardan korumuş olacağımızı hatırlatmak isterim.

Keyfiyetin viladî oluşu da bize aynı zamanda veraset kanunlarını hatırlatıyor, demek oluyor ki bu gibi hayvanları damızlık olarak ayırmak gafletine de düşmemekliğimiz lâzımdır. Netice itibarile :

- 1— Hayvan mübayaasında,
- 2— Ürkeklik tayininde,
- 3— Damızlık tefrikinde,

Astigmatizm muayenesini bir vazife bilmek ; bizi gülünç mevkîye düşürmekten ziyade yüzümüzü ağartacaktır ;

Kıt'ası	Tırnak No.	Don ve Cinsi	Doğum tarihi	Alâmatı	Yüksekliği	Astigmat hali
Top. 1. BL. 1.	467	Kaygani kır beygir	912	Bila	1,38	Sağ ve sol gözlerde Veladî
»	459	Al beygir	910	Kulak uçları yarık	1,44	Sol gözde Veladî
»	471	Koyu doru kısrak	912	Ardları müteceviz seki zehrında beyaz leke	1,33	Sol gözde Karniye afatından
Top. 1. BL. 1.	550	Yanık kestane doru kısrak	919	Bila	1,39	Sol gözde Veladî
Top. 1. BL. 1.	640	Koyu kızıl kır beygir	920	Bila	1,38	Sağ gözde Veladî
»	642	Koyu demiri kır beygir	924	Alın kar topu	1,37	Sağ gözde Veladî
»	643	Al beygir	916	Alnında beyaz nişane, beynelmehar gümüş zehrında leke	1,41	Sağ gözde Karniye afatından

»	646	Demir kır beygir	915	Baş mercani, sol sağırında siyah leke	1,36	Sol gözde Veladî
»	650	Koyu kestane doru beygir	912	Alnında birkaç beyaz kıl, ard soluseki eseri	1,42	Sağ ve sol gözlerde Veladî
Top. 1. BL. 5.	843	Koyu al beygir	916	Alın kar topu, burun arası gümüş, ön sol nişan araları yüksek seki	1,39	Sol gözde Karniye afatından
»	846	Demir kır kısrak	914	Burnu çilli	1,32	Sağ gözde Veladî sol gözde karniye afatı
»	848	Kestane doru kısrak	912	Yele kaidesinde beyaz ester çizgili	1,36	Sağ gözde Veladî
»	867	Doru beygir	915	Alnında yıldız eseri, yele kaidesinde kırıl nukrei kafada beyazlık sol kalçada 31 damgası	1,41	Sağ gözde Veladî
» BL. 6.	997	Koyu doru diş ester	914	Burun üzeri kırıl	1,35	Sol gözde Veladî
» BL. 7.	1085	Yanık kestane doru erkek ester	913	Burun üzeri kırıl ön sol rikbede kemik şişi	1,40	Sağ ve sol gözde Veladî
P. A. 4 BL. 12.	290	Kızıl kır diş ester	918	Bila	1,30	» » »
»	288	Yanık kestane doru beygir	914	Alnında tulani akıtma	1,35	» » »
Mektep ameliyat hayvanı		Al beygir	914	Bila	1,36	» » Karniye afatından
Göztepede arabacı Zehrap aga		Koyu al esb	915	Bila	1,36	Sağ gözde Veladî sol gözde karniye afatı

Literatür :

Axenfeld, Th. (1915) : Lehrbuch der Augenheilkunde.

Esat : seririyatı aynıye dersleri.

Flemming (1928) : Untersuchung von Pferdeaugen. D.T.

W. Yıl 37, No : 12.

Kemal Cenab : Fizyoloji.

May, Ch.h. : Manuel des maladie de l'oeil.

Möller (1910) : Augenheilkunde für Tierärzte.

Ziya : Göz hastalıkları.

As. By. Ttb. Mp. İntaniye şubesi çalışmalarından.

Şef : Dr. Turgut Argun.

İstanbulda tavuk Spirochetozu üzerinde bir görünüm

Weitere Beobachtung von Hühnerspirochaetose in İstanbul.

İntaniye muavini By. Yzb. Zeki Öktem

Tedavi edilmediği zaman ölüm nisbetinin %80-90 na kadar çıktığı yabancı literatürlerde bildirilen tavuk spirochetozunun bizde de bulunduğu ve diğer tavuk hastalıkları kadar zararlara sebep olduğu son görüşlerden anlaşılmaktadır.

Hastalıktan şüpheli hayvanlardan kan muayenesi yapılarak spirochetler aranmaz ve çok karakteristik olan klinik araz incelenmezse, bu hastalık diğer tavuk hastalıklarından biri sanılarak yanlış tedavi ve tedabir yapılması sonunda bir sürü hayvanın öleceği meydandadır.

Türkiyede tavuk spirochetozu üzerinde literatür bilgisi pek azdır. İlk defa Profesör Rıza İsmail (1923), bu hastalığı İstanbul ve yakınında gördüğünü bildirmiştir.

Bundan sonra Ankaradaki Bakteriyoloji enstitülerimiz de incelemeler yapan Dr. F. Gerlach (1933), Gazi çiftliğinde bir hasta tavuk gördüğünü bildiriyor Şefim Dr. Turgut Argun, bu hastalığın Türkiyede oldukça yayılmış olduğunu kaydederek diğer tavuk hastalıklarıyla daha çok uğraşılması yüzünden spirochetoza pek te önem verilmediğini, hastalığı İstanbul ve yakınında Kazlarla tavuklarda gördüklerini bildiriyorlar (1934). Erenköyünden getirilen hasta üç Kazda hastalığı klinik arazi ve mikroskopikman tanıyarak tedavi için Atoksil kullanmışlarsada bir faydasını görememişlerdir. Yine aynı semtte büyük bir tavuk üretme çiftliğinden getirilen genç tavuklarda da klinik arazi ve mikroskopikman hastalığı görmüşlerdir. 3

Hastalığı deneç olarak sağlamlara geçirmek için spirochetozlu kazların kanından 2 şer C.C. ni, evvelce kanlarını muayene ederek hastalıksız olduklarına kanaat getirdiği üç tavuk ve güvercinin adaleleri içine vererek her gün iki defa kanlarında spirochet aramış, tavuklarda üç gün sonra spirochetleri görmüş, gerek isprochetler ve gerekse klinik araz iki gün sonra temamilen kaybolmuştur.

Güvercinlere gelince, bunlardan yalnız birisinin kanında iki gün sonra görülen spirochetler iki gün devamdan sonra kaybolmuştur.

Şefim, Argas Kenelerinin hastalığı salımlara geçirdiklerini bildiriyor.

Ankarada Etlik merkez bakteriyoloji laboratuvarları direktörü Etem Eren, Laboratuvar şeflerinden İlhami Özcebe ve Zeynelabidin Erdel, Ankaraya yakın büyük bir çiftlikte Leghorn ırkı tavuklar arasında bir kaç senedenberi devam eden ve yazın zaman zaman zararlara sebeb olan bu hastalığı gör-düklerini ve tanıdıklarını bildiriyorlar.

1935 yılı başında laboratuvara gönderilen ölü iki Leghorn tavuğunda hastalığın tipik afatını görmüşler, yalnız bir tavuğun kalp kanında spirochetlere rastlamışlar, âzâ frotilerinde spirochet gorememişlerdir.

935 yılı Nisanının on beşinde yine aynı çiftlikten hasta olarak gönderilen iki leghorn pilicinin kanlarında bolca spirochetlere rastlamışlardır. Hastalardan alınan kan, fizyolojik su içinde %1,5-3 nisbetinde Sitrat dö sut solüsyonile karıştırılarak yerli bir tavuğa verit, adale içi ve cilt altı yalları ile verilmiş, iki gün sonra kanında bol spirochetler görülmüştür.

Hayvan kesilüp bütün kanı sitratlı solüsyonda toplandıktan sonra bundan birer C.C. iki yerli tavuğun veritleri içine verilmiş, iki gün sonra kanlarında bol spirochetlere rastlanmıştır.

Şu halde hastalık yerli tavuklarımıza çok kolay ve devamlı bir şekilde verilebilmektedir. Denizli ve denizli melezi tavuklar yabancı ırklar kadar hassas bulunmuştur. Genç tavuklar

yaşlılardan daha kolay ve daha ağır şekilde hastalığa yakalanmışlardır. Bu müelliflere göre, en tesirli inokülasyon tarzı verit içi bulunmuş, diğer inokülasyon metotlarında ise çok defa spirochetler kanda ya geç görülmüş veyahut ikinci günü az bulunmuştur.

Laboratuvarda inoküle edilüp kendi hallerine bırakılmış yerli ve melez tavuklaadan bazıları 3-6 günde, bazıları daha geç ölmüşler, erken ölenlerin kanında çok defa parazit bulunduğu halde geç ölenlerin kanında bulunamamıştır.

Evcil ve yabani güvercinlere yapılan adale ve verit içi inokülasyonları pozitif sonuç vermemiş, genç kazların veritleri içine 1 C.C. spirochetli tavuk kanı verilmesinin ikinci günü hayvanlar hastalanmışlar ve kanlarında parazite rastlanmıştır.

Laboratuvar inokülasyonundan 2-3 gün sonra, yani spirochetlerin kanda en çok bulunduğu bir zamanda hasta tavuklardan sitratlı tuzlu su içine alınan kan, 1-2 C.C. miktarında ampullere çekilmiş ve buz dolabında 54 gün saklanmıştır. 52 gün saklanan kande Emoliz bulunduğu halde spirochetler şekillerini bozmamışlardır. Bu kandan genç tavukların veritlerin içine birer C.C. verilmesinin ikinci günü kanlarında bol miktarda spirochetler bulunmuş ve hastalanmışlardır.

Altıncı pasaj hayvanının 25 gün buzlukta saklanan kan ile arka arkaya yapılan pasajlar pozitif sonuç vermiş, 54 gün buzlukta saklanan bu kan virüsiyetini kaybetmiştir. Altıdan daha fazla pasajlarda buzlukta saklama zamanının kan virüsiyetinde bir değişiklik yapup yapmayacağı incelenmeye değer. 52 günlük kan inokülasyonunda tefrih devri aynı bulunmuştur.

Hastalıklı azanın fizyolojik su ile yapılan emülziyonlarla hazırlanan frotilerde spirochetler görülmüştür.

Kanında bol spirochet bulunan bir hayvan kesilerek dalak, böbrek ve kara ciğerinden yapılan emülziyondan 3 C.C. bı bir Horozun veridi içine verilmiş, beşinci günü kanda orta derecede görülen spirochetler ertesi ve sonraki günlerde kaybolmuştur.

Kanında bol spirochet bulunan bir hayvan kesilerek Karaciğer, böbrek, dalak, taşak ve beyni buzlukta saklanmış, bir hafta sonra bunlardan yapılan emülziyondan bir Horozun adalesi içine 2 C.C. verilmiş, 2-3 günde kanda az, dördüncü günü orta, beşinci günü bol spirochetler görülmüş, hayvan altı gün sonra ölmüş, Âfât pozitif bulunmuştur.

Hastalıktan ölüp kanında spirochet bulunmayan bir Horozun dalak, böbrek, karaciğer ve taşagından her birinden yapılan emülziyonlar ayrı ayrı dört tavuğun adalesi içine birer C.C. olarak verilmiş, on günlük opservasyon arasında karaciğer, böbrek, dalak emülziyonu alan tavukların kanında ne bir parazit görülmüş ve ne de hastalık arazi kaydedilmiştir. Taşak emülziyonu alan tavuk kanında altıncı günü az görülen parazitler sekizinci günü temamilen kaybolmuş, onuncu günü hayvan ölmüş, otopside karakteristik âfât görülmüş ve yalnız yumurtalık frotilerinde orta derecede spirochet bulunmuştur.

Taşak emülziyonu yerilmesi sonunda ölüp kanında spirochet kaybolmuş bulunan tavuğun kemik mıhı, beyin, karaciğer, böbrek ve dalağı ayrı ayrı emülziyon yapılarak beş tavuğun adaleleri içine 2 şer C.C. verilmiş, dalak emülziyonu alandan başkası 4-7 gün sonra kanlarında parazit göstererek hastalanmışlardır. Bu müelliflere göre; kanında spirochet kaybolmuş süjelerin; Frotilerinde parazit görülmeyen aza emülziyonlarının genç tavuklara verilmesi hastalığı çok defa meydana çıkarır. Beyin, Kemik mıhı, döl verme bezeleri emülziyonları bu bakımdan en önde gelir. Şu halde spirochetozun enfekte yumurtalarla yayılması meselesi göz önünde tutulmalıdır. Kanda spirochet görülmediği zaman karışık aza emülziyonları inokülasyonu en uygun olanıdır. Müelliflerin kullandıkları bütün aza emülziyonlarının inokülasyondan evvelki mikroskopik muayenelerinde spirochetler görülememiştir.

Kendi görüşlerimiz.

Kliniğimize getirilen spirochetozlu tavuklar Üsküdar'da bağlar başında Bay Abdülkadirle Bayan Fatmanın sahibi bulundukları, çoğu Leghorn ve Plymouth ırkından, diğerleri yerli, 10 başı da halis Leghorn ve Plymouth pilici idi. Hastalarla hastalıktan şüpheli ve sirayete uğramış bütün hayvanlar 40 baştı.

Anamnez :- hayvan sahiplerinin söylediklerine göre; yakın komşu kümeslerinde ara sıra hastalanan tavukların öldüğü ve tavuk kolerasından şüphe edilerek o yolda tedbirler alındığı, kendi kümeslerinde şimdiye kadar böyle toplu olarak hayvanların hastalanmadığı, üç gün evvel sekiz tavuğun hastalanarak yem yemedikleri, ishale tutuldukları, çok su içtikleri, bacaklarının şiştiği ve dermansız olduklarından sık sık yattıkları, neşesiz bulundukları, uyku hali gösterdikleri anlaşılmıştır. Bundan başka hayvan sahipleri, meraklısı bulunduklarından ara sıra iyi ırk tavuk satın alarak bunları eski tavukların bulunduğu kümeslere soktuklarını, kümeslerinin on. onbeş gündenbergi diğer işleri yüzünden pek iyi temizlenemediğini, hayvanların çoğunda bit ve kene bulunduğunu söylemişlerdir.

Ârâz :- 22/7/936 da hayvan sahiplerinden birinin getirdiği ve hastaların en ağır olduğunu söylediği Leghorn ırkı bir tavukta şu ârâz görüldü :

Genel hal çok düşkün, vücut hararet derecesi 42,5 C, sık sık kirli beyaz yeşilimtrak renkte, kokulu, sulu bir diyare. ibik solgun, hayvan adeta topallıyor, ayakta duramıyor, mafsallar şiş, çok belli uyku hali bulunup başın aşağı düştüğü, göz kspaklarının kapandığı ve hayvanın yatmak istediği görülüyordu.

Klinik ârâz bakımından spirochetozdan şüphe edilerek kanat altı veridi ve ibikten alınan kandan evvela çini mürekkebi metodile frotiler yapıp muayene edildikte; gayet net ve bol olarak spirochetler görüldü. Bundan başka Pappenheim Panoptik metodile boyanan kan frotilerinde; tek, ikişer, üçer,

ve birçok yerlerde toplu olmak üzere hemen her sahada gayet ince, kıvrıntılı, helezon şeklinde spirochetlere rastlandı, spirochetlerin hareketlerini görmek için yapılan asılı damla usulündeki taze muayenede; yüzlerce spirochetin on beş yirmi éritrositi ortalarına olarak çok fazla hareketleriyle kırbaçladıkları, bu lamaların her yarım saatte bir yapılan muayenesi sonunda spirochetlerin kanda iki buçuk saat kadar canlı kaldıkları görüldü.

Tedavi:— tavuk spirochetozunda Salvvarsan ve Neosalvarsanın diğer ilaçlardan daha çok tesirli bulunduğu literatür bilgisinden anlaşılmakla o gün bu tavuğun veridi içine elimizde bulunan Neosalvarsandan 0,03 santigramı 1 C.C. mukattar ve muakkamı suda eritilerek verildi ve klinikte alınıldı. Hayvanın akşam derecesi 43 C., kadar çıkmakla beraber genel halinde şaşmaya değer bir iyilik görüldü. Uyku hali ortadan kaybolmuş, hareket, hissiyet, var yalnız diyare devam ediyordu, cilt ve tüyler çok kuru ve sıcaktı.

Hayvan sahibine, ertesi gün için hasta ve sağlam bütün hayvanlarla beraber 0,30 centgrlık dört ampul Neosalvarsan getirmesi bildirilerek reçetesi verildi. Bu suretle hareket etmekten maksadımız Neosalvarsanın hem iyi edici ve kurtarıcı ve hem de, literatürlerde yazılı, koruyucu hassasından fayda görmektir. 23/7/936 de klinikteki hayvan yemini yemiş, neşesi yerinde, geziniyor, hareket hissiyet var, derecesi 42 C. idi. Aynı dozdan göğüs adalesi içine bir Neosalvarsan daha verildi.

Hayvan sahibi 39 tavuk ve pilicini alarak ilaçlarla birlikte kliniğe geldiği zaman hasta hayvanın iyi olduğunu görerek şaşmıştı. Gelen hayvanlardan 5 başı aşağı yukarı dünkü hayvan derecesinde hasta idi, bunlarda da aynı ârâz görüldü, kan muayeneleri pozitifdi.

Hastalarla hastalık ve sirayetten şüpheli olanlara aynı dozdan Neosalvarsan verildi. Yalnız verid içi enjeksiyonları tavuklarda biraz güç olduğundan bu enjeksiyon metodunu bırakarak hayvanların hepsine Neosalvarsanı göğüs adalesi içine verdik, ve tavuklarda apse ve Nekrozun pek az olduğunu

düşünerek bu tarz enjeksiyonlardan sakınmadık. Sonraki günlerde hayvanların hiç birinde gerçekten ne Nekroz ve ne de apse görülmedi.— Diğer hayvanlarla insanlar da Neosalvarsanın cilt altı nesci munzamına kaçtığı taktirde Nekroz yaptığı bilinmektedir-yalnız piliçlere Neosalvarsanı 0,01 santigram üzerinden verdik. Bunlarda da fena bir sonuç almadık.

Kliniğe bırakılan 5 baş hasta tavuğun akşam üstü dereceleri düşmüş, genel halleri düzelmiş, hastalık ârâzı kaybolmuştu. Ertesi günki kan muayenelerinde parazitlere rastlanmadı. Aynı gün bunlara belli dozdan birer Neosalvarsan daha verildi.

25/7/936 da 6 baş hastanın hepsi iyi olmuş, yalnız kirli beyaz yeşilimtrak fakat kokusuz diyare devam ediyordu. Hayvanlar bugün arzuları üzerine sahiplerine verildi ve kümeslerini temiz bulundurmaları, keneleri öldürmeleri, kümeslerde tavandan asma tünek yapmaları, kümeslerin etrafına ve içine kum dökmeleri, dışardan yeni satın alınan tavukları on onbeş gün ayrı ve uzakça bir kümeste bulundurarak üzerlerindeki kene ve bitleri toplayup öldürdükten ye yaktıktan sonra sağlamlara karıştırmaları, hastalanan ve ölenleri ihmal etmeyüp kliniğe getirmeleri için öğüt verildi.

Otopsi:— hayvan sahiplerinin ikinci günü getirdikleri tavuklar arasında hasta bulunan 7 baş tavuktan ikisi kliniğe gelir gelmez öldüler. Marazî teşrih muavini Bay Şerafettin Özker bunların otopsilerini yaptı.

Âfat:— hayvanlar biraz zayıf. İbik ve sakalları koyu mor renkte. Karaciğer tabiinin üç misli büyümüş, parmakla eziliyor, üzerinde toplu iğne başı büyüklüğünde, kirli beyaz sarımrak renkte birçok Nekroz fuvayyeleri serpilmiş, sağ fusta zirveye yakın, oldukça geniş ve büyük Nekroz fuvayyesi. Karaciğer maktai kanlı. Dalak yumuşamış, koyu kırmızımtrak renkte, ceviz büyüklüğünde, dıştan dalak hicabatı görülüyor, maktai kuruca, dalak lübbü içinde cürabat belli. Safra kesesi içinde açık yeşil renkte, berrak, rüsupuz safra var. Kalbin

iç ve dış zarlarında serpilmiş ekimozlar, üzeynlerde pıhtılaşmış kan var. Averlerde nezfi iltihab ve bu iltihabı doğuran Brachylaemidler (SPREHN ve ÜVEİS MASKAR) mevcuttu.

Bu ölü hayvanların kalp kanı ve dalak frotilerinden yapılan muayenelerde spirochetlere rastlanamadı.

Zusammenfassung.

In der Türkei wurde über die Geflügelspirochaetose in den letzten Jahren schon berichtet und diese Seuche in İstanbul und Ankara in verschiedenen Gegenden festgestellt (Riza İsmail, Gerlach, Turgut, Etem Eren, İ Özcebe, Z. Erdel).

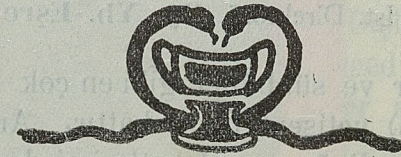
Hier werden über die neuen Faelle im Sommer 1936, aus einem Hühnerbestand in Üsküdar (İstanbul) bekanntgegeben. Es waren insgesamt 40 Hühner, meistens auslaendischer Rassen, in die Klinik gebracht, darunter 6 Hühner die typischen Erscheinungen von Spirochaetose zeigten, d. h. starke Abmagerung, Anaemie, Paresen an den Beinen, schlaefrigen Zustand, stinkenden Durchfall. Bei allen 6 Hühnern hat man bei den Blutuntersuchungen die Parasiten in zahllosen Mengen im Blut nachgewiesen. Bei anderen Hühnern wurde keine Symptome beobachtet.

Zur Behandlung hat man bei jedem Tiere nach der Grösse, von 0,01 - 0,03 gr. Neosalvarsan, in 1 ccm Aq. dest. intramuskulaer eingespritzt. Am naechsten Tage konnten durch Blutuntersuchung keine Parasiten nachgewiesen werden. Es erfolgte dann eine Wiederholung der Injektionen. Saemtliche Tiere wurden darauf nach kurzer Zeit als geheilt entlassen, und keines von ihnen starb.

Nach Angabe des Eigentümers sind zahlreiche Hühner von mehreren Gehöften aus seiner Umgegend hier und da gestorben, als Ursache wurde an Hühnercholera gedacht.

LİTERATÜR.

Riza İsmail: Ehlî hayvanlarda intanî hastalıklar, cilt, 3, 1928. — Heelsbergen, T. v.: Handb. Geflügelkrkh., 1929. — Gerlach, F.: Wien t. Montsch., S. 225, 1933. — Turgut, M.: Deutsch. t. Wschr., 50, 801, 1934. — Etem Eren, İlhami Özcebe, Zeynelabidin Erdel: Türk Bayt. Cem. Mec., s. 567, 1935.

Yerli nebat toksikolojisi.

Toxicologie végétale indigène.

II.

Çiydem = Lahlah

Kolkiçi = Colchique

Kor. Hyv. Hst. Direktörü By. Yb. Eşref Oytun.

Çiydem, lâleler ve sümbüller gibi en çok ılıman bölgelerde (Climats tempérés) yetişen bir nebattır. Anadolu'nun hemen her yerinde biter. Doğu memleketlerimizde olduğu gibi ak deniz kıyılarında da kendi kendine yetişir. Çiçekleri pek güzeldir. Son yıllarda süs için bahçelerde üretilmektedir. Çayır-larda yetişenler bahçelerde bitenlerden daha cılızdır. Eski adı Öksüz oğlan soğanıdır. Türklerce ötedenberi tanınmış bir ot-tur. (1) Önceleri çiydem soğanını Sıcak su ve beyaz bal ile karıştırıp kullanırlardı. (Mellite colchique).

Anadoluda yabandan toplanan çiydem soğanlarını ipe dize-rek kuruttuklarını gördük. İnme illeti için pek iyi geldiğini söyleyenlere, taze iken yiyeenlere de rastgeldik.

Toksikolojide latince-Colchicum autumnalis adı verilen çe-şit pek önemlidir. Bunlardan çıkarılan alkaloid (Alcaloide) de tehlikelidir. Firenkler bu suya (Colchique d'automne) demişler. Bizde göz çiydemi diyoruz. (2)..

Filorada çiydem soyları oldukça büyük bir oymak (Tribu) meydana getirir. Çiydemlere pek yakın ve birleşik vasıflı

(1)—Anadoluda acı çiydeme (İt boğan) otu denilir. Bundan ötürü bu çeşit otun Türklerce eskidenberi zehirli olarak tanındığı anlaşılmak-tadır.

(2)—Güz çiydemi Osmanlıca bazı nebatat kitaplarında noktalı (H) ile yazılan (Lahahı harifi) anlamına uygundur. Şu kadar varki bazı kitap-larda Harifi kelimesine yalnız acılık manası veren noktasız ha ile yazıl-dığı da görülmüştür.

başka oymaklarda vardır. Bundan dolayı, Kolşikler Filorada geniş bir as familya halini alır.

Morfolojisi— Bu bitkinin çiçekleri yer gövdesinden çıkar. Çiçek açma yılçağı (Anthèse) son bahardır. Güz çiydeminde çiçeklerin rengi penbe veya açık leylakidir. Çiçek kılıfları vardır; Uzuncadır. Kalis (Calice) Tüp biçimindedir. Korol (Corolle) süslüdür. Çiçek kılıflarının parçacıkları uzun, tırnak-cıkları geniş ve birleşiktir.

Erkeklik örgenleri (organe) 3:6 kadardır. Anterin (Anthère) yüzü içeri doğru bakar. Pollen kesecikleri de vardır. Konut-ludurlar (Meskenli). Pistil de gözüktür. Dişilik örgenlerinden olan ibreler (Styles) yumuşak ve incedir. Yumurtalıklar (Ovaires) üç ibre ile sonunlanır. Çiçekler aşılandıktan sonra (Fécondation) ölür. Yumurtalıklar bütün kış toprak altında ve kalisin bağrında ta ilk yaza kadar kalır.

Yumurtalıkların durumu diğer çiçek halkalarına ve erkek-lik örgenlerine nisbetle yukardadır. Bundan ötürü, güz çiydemi soyunu filorada çiçekli nebatlar kömesinde arıyacağız ve yu-murtalıkları üst (Ovaire Supère) bölümde bulacağız.

Meyve ve Tohumları— Çiydem danelerinin biçimi yuvar-lak veya ovaldır. Bazı dane uçlarında görülen azıcık sivrilik göbek kordonu parçasından ileri gelmiştir. Rengi sincabim-trakdır. Meyveleri yalnız bir çiçekten hasıl olmuştur. (Syn-carpe) dır. Zaten bu familya nebatlarının bir kaç meyveciği bulunur. Bir saklağı (Alebe) vardır. Meyveler olgunlaşınca meyve kılıfları yırtılır Tohumları dışarı çıkar. Meyve yap-rakcıkları bir kaç konutlu bir meyve meydana getirmiş olur. Tohumların dışarı dökülmesi ancak aralarındaki bölmelerin yırtılmasile olabilir. Konutların ara bölmeleri ikiye ayrılır. Böylece birbirinden ayrılmış olan beher meyve de açılan iç iz (Derzi batni) yolu ile dışarı çıkar..

Çiydem tohumlarında Périsperme vardır. Nebat yavrucuk-larında (Embryons) Fılka denilen etiz bir danedir. Bundan dolayı, çiydem soyları filorada tohumu tek fılkalı (Monocot-ylédone) nebatlar sınıfına konulur ve süveydalı (Périsperme) bölümde okunur..

Yaprakları— Çiydem yaprakları ilk baharda büyümeğe başlar. Lanset biçiminde (3:4) yaprak verir. Rengi koyu yeşildir. Boyları değişiktir. Bahçelerde büyütülen çiydemler ilk yıl ufak ertesi seneler daha büyük olur. Yerine göre 15:30 santimetre kadar büyüyebilir. Uzunluğu genişliğinden daima birkaç kerre fazladır. Bazısının genişliği 3:4 Sm. kadar olabilir. Yaprak uçları azıcık sivridir. Yaprakları toprağa yakın ve dipten çıkmış gibi görünür. Bu durumundan dolayı buna botanikte yıldız yapraklı (Sidérale) nebat denir. bu şekil yapraklıları tanımakla filorada bazı familya nebatlarını ayırt etmek kolay olur.

Gövdesi, kökü— Bu nebatın yeraltı gövdesi pek kısadır. Otumsu (Herbacée) kıvamda olan bu nebat varlığını bir kaç yıl koruyabilir. (Vivace) dir. Gövde ucunda soğanı (Bulbe) vardır. Bu soğanın altı tabla gibi yassıdır. Karnı şişkindir. Yukarı doğru çıktıkça daralır. Bu parça her vakit toprakla örtülüdür. İnce ince görünen kökcükleri tablasına yapışiktır. Soğanın dışını örten esmer renkte bir kabuğu vardır.

Çiydem soğanı ilk baharda büyümeye başlar. Büyümesini üç ay içinde bitirir. Yanı başından Küçücük bir soğan verir. Bu kez bu yeni soğan büyümeye başlar. Buda büyümesini ilk yazda bitirir. Eskisi solar, yeni soğan evvelkinin yerini tutar.

Farmakolojisi— Çiydem tohumları veya soğanı ilâçların yapılmasında kullanılır. Hekimlikte üç şekilde tanılır. (1) Ya tohum halinde (Semence de colchique), (2) veya Toz olarak (Colchicine), (3) yahut Tentür halinde (Tinctura colchici)..

Tohumları toparlak şekilde donuk esmer kırmızı renktedir. Serttir. Yüzünde ince ince buruşukluklar, nokta nokta çukurluklar vardır. Tadı acıdır. Kızdırıcıdır. (İrritant) Katımında yüzde 0,4 Kolşisin vardır.

Colchicinum ise beyaz veya sarımtırak renkte billûri bir tozdur. Kendine göre kokusu vardır. Katışığı sarı renktedir. Tadı acıdır. Kloroformda, Alkoolde ve ancak yirmi kısım suda erir. Eterde pek az erir.

Tentürünün rengi Sarıdır. Tadı da acıdır. Katımında en aşağı 0,04 Kolşisin vardır. Bu günkü hekimlikte en çok kullanılanı da budur. Firenk kodeksine göre bir kısım kuru çiydem soğanı (60)° lik (4) kısım alkoolle yapılır. Türk kodeksine görede Bir kısım kaba toz edilmiş çiydem tohumları On kısım Alkoolle yapılmaktadır.

Acı çiydem sert Sürgüt (Drastique) ilâçlardandır. Safraya dokunur. (Excréteur) dir. İşedici (Diurétique) dir. Aynı zamanda zehirlidir. (Empoisonne) Eczane ve laboratuvarlarda ayrı yerde saklanır.

Beyin yangılarında (İnflammation), su toplanmalarında (Hydropisies), Séreuses articulaires de kullanılır. Romatizmaya karşı verilir. Önceleri zengin Romatizması denilen bu günkü Damla (Goutte) hastalığında da kullanılmaktadır.

İnsanlardan sonra Hayvanlar arasında en çok Tavuklarda görülen Damla hastalığı için Kolşik gerçekten faydalıdır. İnsanlarda olduğu gibi Kanadlı hayvanlarda da çoğu tentür olarak kullanılır.

Köpek, Domuz, Koyun, Öküz, Beygirlere de Toz, Hap, veya macun halinde verilir.

Çiydem tohumlarında en aşağı 0,4 Kolşisin bulunmalıdır. Bu miktarın tayini için Yirmi grım toz edilmiş çiydem tohumu alınarak şimik işler yapılır (1) Sonunda kurutulmuş parçasında 0,4 kolşisin bulunur. Güz çiydemini (Manquat) Cardio-vasculaires işediciler arasında göstermiştir.

Toksikolojisi — Çiydem katımında Nişa, zamg, İnulin (C⁶ - H¹⁰ O⁵) Soğuk suda erimiyeen tatsız, kokosuz maddedir. Acide gallique (C⁷ H⁶ O⁵) renksiz veya hafif sarı renkte ekşimsi tadda bir cisimdir. Oksidasyon (Oxydation) yeteneği fazladır. Nebat alkaloidlerle albuminleri tortulaştırmaz. (Astringent)

(1)—Laboraturda hazırlanacak ilâç ve yaraçlar şunlardır. (1) Güherçile (2) Kurşun sirkesi (3) Saf tuz (4) Chloroforme (5) Acide Sulfurique (6) Süzgeç kâdı (7) Ayırma hunisi (8) Marı hamamı (9) Küçük balon (10) Cam kapaklı şişeler.

dır. Şu kadar varki bunlar zehirli (Toxique) değildir.

Kolşisin maddesi ise farmakolojisinde söylediğimiz gibi bir cisim olup aynı zamanda alkaloid dir. Bu cisim örgenselde hemen oksitleşir (Oxydi Colchici) olur. İşte bu vakit Toksikittir. Zehirlenme etkisi bundan ileri gelir.

Kolşisin Göz çiye deminin her tarafında bulunur. Çiçekleri, yaprak ve tohumlarından daha az zehirlidir. Bundan ötürü, zehirlenme olgaları (Vak'a) ilk baharda çok görülür. Kışın verilen iyi otlar arasında bu çeşit zehirli kuru otlar bulunmakla da yiyenler zehirlenebilir (Intoxication). Kolşikle zehirlenenler birkaç saat içinde ölebilir. Kolşisinin bir kilo dirim ağırlığı için (Tavşanlarda) öldürücü mikdarı yedi miligramdır. Kolşisini kan yoluna veya deri altına şırınga etmekle bir iki saat içinde hastalık verilmiş olabilir.

Beldek : (Symotome) – zehirlenme kolşisinin tutarına ve nebatın yenilen parçasına göre değişir. Yukarda söylediğimiz gibi olgun tohumlarda kolşisin mikdarı daha çoktur. (Beygirde) hastalığın ilk beldeki iştihatsızlık ile başlar. Ağızdan bolca salya gelir. Çoğu sancı beldeği gösterir. İlk önce tıkanıklık sonradan sürgün başlar.

İşemede zurluk vardır. (Az mikdarda ve sık sık işeme, bazı kanlı) sonradan geçici bir terleme, titreme.. daha sonra beyne ilişkin beldekler görünebilir. Yürüyüş bozulur. Düşmeler başlar. Bazı kere inme (Paralysie).. Duyğusuzluk.. Nabızın ve soluğun ziyadeliği.. Yürek çarpması gibi beldekler görülür. Eğer ölüm ile sonuçlanmayacak olursa hastalık birkaç gün sürer. Tersine olursa ölüm dört saat içinde olabilir.

Ölen bir beygirde her vakit kursak ve bağırsak yangısı (iltihabı midii miâi) görülür. Bazı vakit kanamalar. Karın boşluğunda kırmızımsı su, Masarika bezlerinin şişkinliği, karaciğer ve dalağın büyüklüğü, böbreklerin şişkinliği filtrasyonu, yüreğin dégénérationu, bazı kerede beyin saklağının kızartısı gibi afat (hesians) gözükabilir.

Sağıtma : (Traitement) – görülen beldeğe göre yapılır.

Genel zayıflığe karşı-massaj, Friksiyonlar, alkol, kahve, kâfuri... bağırsak için (Gastro-enterite) sürgüt (Purgatif), keten tohumu, Tanen (Tanin) verilir. (Tannate de Colchicine tarzında çökdürmek gerek)..

Koruma - (Prophylaxie) – zehirli çiye demleri çayırlardan sökmeli, yahut böyle çayırlara ilk baharda hayvan bırakmamalıdır. Bunları kış için saklanacak kuru otlar arasında bulundurmamalıdır. Çayırıları gübrelemeli, kurutmalı (Drainage), veyahut bir kaç yıl tarla olarak bırakmalıdır. En iyi önlem, zehirli çiye demleri tanımak, hayvanlara yedirmemek, bu otu yiyen ineklerin sütünü içmemektir.

Tırnagın mihanikiyeti ve nalın tekâmülü.

8. Kor Hayv. Hst. Ayak hastalıkları mth. Bnb. O. Erkut.

Tırnakdaki mihanikiyyet bu uzvun sağlığı ile fevkalade alakadardır. Tırnak normal evsafını ancak mihanikiyyeti sayesinde idame edebilir. Mihanikiyetin bir maniaya maruz kalmak sureti ile azalması veya mahv olması tırnakda sağlığın yavaş yavaş gaip olmasına sebep olur. Fakat hayvanın istihdamı için nal muhakkak elzendir. Nal hali hazırdaki şeklini alıncaya kadar birçok tekâmül geçirmiştir. Buna sebebde nalın mümkün mertebe ayak mihanikiyetine mani olmamasını temindir. Şimdiki nal ancak mihanikiyete mani olmayacak tarzda tatbik edilirse faideli olabilir. Aksi takdirde tırnagın sağlığını kemiren bir vasıtaadır.

Bu münasebetle tırnak mihanikiyetini bilhassa mütaleaya değer bulurum. Bu bahsı çok mükümmel eserden çevirmek suretile meslekdaşlarıma bir hizmet yaptım kanaatındayım (O. Erkut)

Gövdenin yükü eklil kemiği vasıtası ile nihayet ayak kemiğine ve buradanda nescivüreyki ve vüreykatı karniyeden cidara geçer. Cidarda tırnagın diğer kısımları gibi elastikidir. Elastiki uzuvlar tazyika maruz kalınca şeklini değiştirirler. İşte gövdenin yükü altında tırnakdaki şekil değişmesine tırnagın mihanikiyeti namı verilir.

Tırnakdaki şekil değişmesinin tarz ve eb'adı ve hangi zamanda meydana geldiği ölü ve canlı hayvanlar üzerinde tecrübeler yapılarak tesbit edilmiştir. Araştırmalar neticeleri çok muhtelifdir. Buna bilhassa tecrübelerdeki tenevvü zamanı tayindeki güçlükler ve ayagın teşrihi vaziyeti sebep olmuştur.

Tarihçesi : İlk defa tırnakdaki elasstikiyet hassasından bahs ile yazı yazan baytarlar Fıransız Lafoos ile İngiliz İ Clark dır. (1754), 1774 tarihinde Veber isimindeki Alman

baytarı yan gudrufların, çatalın ve ökçelerin elastikiyyetinden bir çok defalar bahsetmiştir. Cidarın üst kenarının (Hafei ekliliye) genişlemesinde yan gudrufların amil olduğunu ilk defa söyleyen bu zattır.

(Brasy Clark) mihanikiyyeti tırnagın teşrihi vaziyetine göre üçe ayırmış ve cidar, sahan, çatalın elastikiyyet derecelerini ayrı ayrı tetkik etmiştir. (1810). Bu zat zeminin çatala mukabil tazyiki tesiri ile ökçelerin genişlemesinden bahsetmiş ve nal vasıtası ile bu hareketlerin meni hayvanın sakatlanmasını intaç edeceğini ilk defa söylemiştir. Bu mutalea nal üzerinde mühim tadilata sebep olmuştur. Bundan sonra mahmuzlardan sarfı nazar edilerek çatalın istinadının teminine çalışılmış ve geniş kollu nallar darlaştırılmak suretile istinat muhite yalnız cidara verilmiştir. Bu suretle sahan çukurluğunun düzlenmesi serbest bırakılmıştır. Naldaki mih delikleri nalın yalnız yarı ön tarafına açılmaya ve bu suretle ökçeler serbest bırakılarak mihanikiyete mani olunmamaya çalışılmıştır.

Perier (Fıransız) terbilerin yalnız alt kenarındaki (hafei huffiye) yayılmadan bahsetmiştir.

Gloag (İngiliz) yaptığı müteaddit tecrübeler neticesinde cidarda canibi yayılmanın ve sahanda alçalmanın olmadığını ve bu keyfiyetin yalnız sahanın şubelerinde ve gulomlarda olduğunu iddia etmiş isede müteakip senelerde bu iddia cerh edilmiştir. Sahanın istinadda alçaldığı canlı hayvanlarda tesbit edilmiştir. Şubelerinde sahana temas idecek şekilde sivri uclar bulunan hususî nal çıkılarak hayvan adeta, süratli ve dört nal yürütülmüş bundan sonra bu sivri ucların izleri aranılmıştır. Hayvanın süratli ve dört nal yürüyüşünü müteakip yapılan muayenede sivri ucların sahanı zedelediği görülmüştür. Bu suretle ayagın şiddetli istinadında sahanın dözlenmediği ve dolayisile terbi ve ökçelerde yayılma keyfiyetinin vukuu isbat edilmiştir. (1851) Miles (İngiliz) evvela tırnagın alt kenarı (hafei huffiye) çevresini ayak kaldırılmış olduğu

halde ölçmüş ve sonra ayagı istinad ettirup diğer ayagı kaldırmak suretile yük altında bırakarak yine aynı muhiti ölçmüştür. İkinci ölçünün birinciden fazla olduğunu görmüş ve tırnağın vücudun sikleti altında genişlediğini isbat etmiştir.

Leiserin ve Hartman (Alaman) bidayette ölü hayvanlar üzerinde tecrübeler yapmışlardır. Zevrek kemiğine yapılan tazyik neticesinde sahanın şubelerinin cisminden ziyade alçaldığını görmüşler. Canlı hayvanlar üye rinde yaptıkları tecrübelerde cidarın ökçelerde alt kenarının 1-2 m. m. genişlemesi üst kenarının aynı ölçüde daralmasını intac ettiğini bulmuşlardır.

Viyanalı (Lechner) ayagın istinadında sahanın alçalmadığını bilakis mesnedi kavsi cidarilerin yükseldiklerini ve bu suretle sahanın her iki şubesin birbirlerine yanaşdıklarını, genişleme keyfiyetinin yalnız cidarın üst kenarında olduğunu iddia etmiştir. Bu iddia tırnağın mihanikiyeti üzerindeki tecrübelerin artmasına sebep olmuştur.

A. Lungvitz canlı hayvanlar üzerinde müteaddit tecrübeler yapmış ve cidarın alt kenarda terbi ve ökçeler hizasında genişlediğini isbat etmiştir. Bu zat tecrübelerinde perker, sürgülü kollar ve muhtelif çaplar ile ölçmek ve cidarın muhitine kâğıt şerit yapıştırmak suretile mihanikiyeti isbat ve aşağıdaki rakkamları tesbit etmiştir.

Hareket tarzları	Tecrübe adedi	Dışterbi ve ökçede	İçterbi ve ökçede	Yekûn
İstirahatte	32	0,25 m. m.	0,35 m. m.	0,60 m. m.
Adeta yürüyüşte	33	0,55 m. m.	0,75 m. m.	1,25 m. m.
Sürekli yürüyüşte	69	0,84 m. m.	1,22 m. m.	2,06 m. m.
Dörtal	12	1,02 m. m.	1,81 m. m.	2,83 m. m.

Bu zatın kanaatine göre :

1 — Sıhhatli ve hasta tırnaklarda terbi ve ökçelerde cidarın üst kenarında genişleme vardır. (Yan gudrufların kemikleşmesi halinde müstesna).

2 — Sıhhatli tırnaklarda terbi ve ökçelerde üst ve alt kenarlarda genişleme vardır.

3 — Tırnağın genişlemesi tulanı kutrunun kısılmasını mucib olur. Bu kısılma cidarın üst kenarında daha aşikârdır.

4 — Cidarın alt kenarının genişlemesi her tırnakda aynı derecede değildir. Tırnağın formasına tabidir. Sivri tırnakda genişleme sünbükden itibaren terbilere kadar azami hadde çıkar fakat ökçelerde tekrar azalır ve sıfıra münce olur.

5 — Nalsız tırnaklarda mihanikiyet azami dereceyi bulur.

6 — Tırnağın inhina kabiliyetinin çokluğu, iyi neşvünüma bulması ve çatalın kesilmemesi mihanikiyeti müsait kılar.

7 — Nal ve kuraklık tırnağın mihanikiyetini çok güçleştirir.

8 — Ökçe darlıklarında ve bilhassa ökçelerin içeri kıvrılmalarında tırnakda esneme yoktur. Bilakis daralan ökçeler vücudun yükü altında gittikçe daha ziyade daralırlar.

1882 senesinde Viyanalı (Bayer) tırnağın mihanikiyetini kat'iyetle tesbit maksadı ile canlı hayvanlar üzerinde yaptığı tecrübelerde elektrik ceryanından istifade etmiştir. Bu zat terbi ve ökçelerin cidarın üst ve alt kenarlarında (hafi ekliye ve huffiye) aynı zamanda genişlemenin vukua geldiğini bulmuştur.

(Peter) tazyik nazariyatına göre ayagın mihanikiyetini tefsir etmiş ve nazarı dikkatı celb etmiştir. Bu zat vüreykatı ricliyenin uzama kabiliyetini tetkik etmiş ve üçüncü süllamın zılf içerisinde hareketini iddia etmiştir. Yaptığı tecrübelerinde cidarın iç yüzüne (vechi dahili) vüreykatı ricliye vasıtası ile asılı olan üçüncü süllamın mezkûr vüreykatın elastikiyet hassası dolayısıyla ayagın istinadında aşağıya doğru hareket ettiği görülmüştür. Üçüncü süllamın sünbüğe tekabül eden noktasının tesebbüt noktası olduğunu ve bu mihver üzerinde

kavs tarzında aşağı ve yukarı hareketini meydana koymuş ve aşağıdaki maddeleri tesbit etmiştir.

1— Üçüncü süllam ve lahikası olan yan gudruflar ile zevrek kemiği karın mahfazası içişde, üçüncü süllamın tesebüt noktası olmak üzere bir kavs hareketi yaparlar.

2— Elastiki olan cidar vüreykatı karniye ve ricliye vasıtası ile bu harekete uymağa mecbur olur. Bu suretle cidarın ön kısmı geriye doğru yatarak alçalır. Şu halde istinadda cidar yüksekliğinden bir az gaib ediyor demektir.

3— Karın mahfazasının yüksekliğinin azalması onun genişliğinin artmasını intac eder. Bu suretle yüksekliğinden gaib eden tırnak genişliğinden kazanmış olur. Genişleme terbi ve ökçelerde alt ve üst kenarlarda olur.

4— Sahanın şubeleri siklet altında cidarın iki yana yayılması neticesi düzleşir.

(Bayerin) alektrik cihazı ile tırnağın şekil değiştirmesini isbat ettiği gibi (Föriger) dahi sedalı bir alektrik cihazı ile canlı hayvanlar üzerinde tecrübeler yapup şekil değişikliğinin ökçelerde üst ve alt kenarda aynı zamanda yayılıp sahanın alçaldığını isbat etmiştir.

(Köster ve A.Richter) dahi alektrik ceryanlı birer alet ile tecrübeler yapmışlar istinatta ve ökçelerde 2m.m. genişleme bulmuşlar.

(Lungvitz) Tırnakdaki yayılma ve daralmayı 22 defa büyültüp göze daha aşikâr gösteren kendisinin yaptığı bir alet ile mihanikiyeti tetkik etmiş ve cidarın üst kenarında (hafei ekliliye) genişlemenin teferruatını incelemiştir.

Üst kenarda ökçelere yakın bulunan yerlerde istinatta genişlemenin en yüksek dereceyi bulduğunu görmüş ve bu suretle sıhhatli tırnaklarda istinatta genişlemenin yalnız cidarın alt kenarında olmadığını üst kenarında kendine mahsus mihanikiyeti bulunduğunu isbat etmiştir. Bundan başka üst kenarda genişlemenin istinatta ökçeler hizasında ve daralmanında sünbük kısmında azami hadde olduğunu ve daralmanın sünbükden terbilere doğru tedricen azaldığını bulmuştur.

Bununla sıhhatli bir tırnakda yürüyüş esnasında hareketsiz bir kısım hemen hemen yok gibidir.

(Rudert) Tırnağın kuvvetle istinadında alçalan aksamın sıra ile şunlar olduğunu söylemiştir: Çatalın şubeleri, çatalın cismi, sahanın şubeleri, sahanın cismi ve sahanın muhiti.

Bu mihanikiyet arka ayak tırnaklarında daha azdır. Buda arka ayakların daha az yükü üstüne aldığına delâlet eder. Fevkalade hareketlerde arka ayak tırnaklarında mazarrat verebilecek derecede alçalma alçak ökçeler hizasında görülebilir.

Kroon cidarın dış ve iç kısımlarının mihanikiyetini ayrı ayrı tesbit etmiş ve aralarında pek az fark görmüştür.

Bu zat cidarın üzerine bir bakır levha kaplayup tırnağın genişlemesinde diğer madeni bir parça ile bu bakır levhayı kontak yaptırmak suretile alektrikli bir zil vasıtası ile tırnağın mihanikiyetini kat'i surette tesbit için tecrübeler yapmıştır. Edindiği kanaat şöyledir:

1— Ayağın yüklü bulunduğu zamanda sünbük zaviyesi küçülür. (Zemin ile sünbük istikameti arasındaki zaviye).

2— ayağın yüklü bulunduğu zamanda tırnağın yarı gerisi (nısfı halefisi) yayılır. Yalnız üçüncü derecede kuvvetli istinatta ökçelerin üst kenarı darlaşır.

3— ikinci derecede kuvvetli istinatta tırnak uzar. Ökçeler biraz geriye yatar. Üçüncü derecede kuvvetli istinatta ayak geriye savrulmazdan biraz evvel kısılır. Ökçeler ileri yatar.

4— istinatta yalnız tırnağın yarı geri kısmı yayılmaz, yarı ön kısmında yayılır. Fakat ön kısmında yayılma çok azdır.

(Zupancic) nallı ve nalsız tırnaklardaalektrik ceryanı vasıtası ile yaptığı birçok tecrübelerde sahanın vasatı olarak 0,4 m.m. alçaldığını görmüştür.

Gerek ayağın teferruatlı teşrihi vaziyeti ve gerek ayaga akseden tesiratin çok mütehavvil olması yukarda sayılan tecrübelerin bilhassa canlı hayvanlar üzerinde yapılmasını icap ettirmiştir. Tecrübelerin çokluğu ve alınan neticelerin hemen hemen yekdiğerinin aynı oluşu itimadı kuvvetlendirmektedir.

Tırnak mihanikiyyetinin tarzı husulu

Vücudun sikleti kol ve bacak vasıtası ile yere temas eden ayaga intikal eder. Kol ve bacak amudi vaziyete gelinceye kadar ayak bu sikleti az mahmuldur. Amudi vaziyette azami derecede sikleti üstüne alır. Ayak geriye doğru bu vaziyetten uzaklaşıkça aldığı siklet tetricen azalır. Bu keyfiyet her adımda tekrarlanır.

Ayaktaki şekil değişikliği bilhassa kol amudi vaziyette iken azamî dereceyi bulur.

Şekil değişikliği şunlardır.

- 1— bütün ökçeler hızasında yanlara doğru yayılma.
- 2— sünbük zaviyesinin küçülmesi. (Sünbüğü sahanla birleştiği mahalde bu hareket yokdur).
- 3— yumurtaların çökmesiyle beraber tırnağın yükseklığının açılması.
- 4— sahanın alçalup düzlenmesi.

Bu hareketler aynı zamauda vukua gelir. Hacmi tebeddül en ziyade ökçelerde ve sahandaki meydana gelir.

Ayak istinatta iken tırnak içinde üçüncü süllam, zevrak kemigi ve yan gudruflar ile birlikde keskin kenarı (hafei katiyası) tesebbüt noktası olmak üzere aşağı doğru bir kavis tarzında hareket eder. Bu harekete nesci vüreyki vasıtasıyla üçüncü süllama merbut olan tırnakda kabili inhina kısımları ile iştirak eder. Zevrak kemiginin mesnedi kavsi cidarilere tazyiki ve sünbüğün vüreykatı ricliye vasıtası ile aşağı doğru çekilmesi tırnağın irtifamı azaltır. Yine vüreykatı ricliye vasıtası ile terbiiler geriye ve yanlara çekilirler. Bu suretle yumurtalıklar geriye itilmiş, sahan alçalmış ve ökçeler açılmış olurlar. Tazyik kalkınca vüreykatın tırnaga olan tesiri kalmaz ve tırnakda eski şeklini alır. Yanlamasına genişleme eklil kenarında alt kenardan daha fazladır. Ayağın mahmul bulunduğu zamanda vüsadei huffiye ve yan gudruflar yüksek derecede faaliyettedir.

Eklil kemigi alt ve geri kısmı ile (nihayeti süfli halefisi)

veteri sakıb üzerine yüklenerek bunu yan gudrufların arasında geriye doğru iter ve yan gudrufları birbirinden uzaklaştırır. Veteri sakıb yine istinatta vüsadei huffiye üzerine büyük bir tazyik yapar. Vüsadei huffiye yan gudruflara merbut olup çatalın üst yüzündeki boşlukları tamamen doldurduğundan ökçelere içden dışarı tesir yapar. Aynı zamanda yumurtalıklarda içden dışarı doğru itilmiş olurlar. Çatalın yere temasını kabul edersek oda mukabil tazyikle yayılmayı arttırır ve mihanikiyyete yardım eder.

Nallı olan tırnaklarda çatal yere tamamen temas edemeyeceğinden yukarda bahsettiğimiz mihanikiyetin mükemmel icra olunamayacağı anlaşılır. Ayagın her tarafı elastikidir. Yalnız bu elastikiyyet her tarafa müsavi derecede değildir. En az elastikiyyet üçüncü süllam haizdir. Sonra sırası ile cidar, sahan, çatal, yan gudruflar, vüsadei huffiye, hivy ve nesci vüreyki gelir. Ayagın yarı gerisi daha ziyade şekil tebdil eder. Fennî olmayan nalbknlık, hatalı nal tatbikleri ve bakım noksanlığı bu kısımdaki elastikiyyete mani olacağından arızalar bu kısımda daha çok görülür.

Cidarın üst kenarının hareketi:

Ayak yükü her tarafına müsavi derecede aldığı zamanda eklil kenarı gerilmiş vaziyettedir. Bu gerginlik cidarın yer ile bir zaviyei hadde yaptığı mahalde (sünbük, meme) daralma ve cidarın yer ile bir zaviyei münferice yaptığı nahiyede (terbi, ökçe) genişleme tarzında vaki olur. Kuvvetli istinatlarda cidar taç kenarında ve ön kısmında daralır.

Daralma orta kısma doğru yavaş yavaş azalır ve tam ortada gaib olup ökçelere doğru tekrar genişleme başlar. Gulomlar geriye doğru uzanırlar. Ayak istinattan kurtulunca daralmış ve genişlemiş mahaller yine asli hallerine seyyal bir tarzda avdet ederler. Bu hareketler sivri tırnaklarda dik tırnaklara nazaran daha aşikârdır. Taç kenarını gayet elastiki bir halkaya benzetebiliriz. Bu halkanın her hangi bir noktasına tazyik yapıp daraltılırsa diğer tarafı onisbette genişler. Taç kenarına bu elastikiyyeti aslı ve eseri hivy verirler.

Ayagın hatalı hali yalnız eklil kenarının alastikiyyetine mani olmakla kalmaz, aynı zamanda hivyeden aşağı uzayan cıdarın fenâ bir şekil almasına sebebiyyet verir.

2—Cıdarın alt kenarının hareketi :

Cıdarın alt kenarı vücudun yükü altında üst kenarından daha başka tarzda hareket eder. Burada sunbükden itibaren tırnağın ortasına kadar ölçülebilecek bir hareket yok gibidir. Fakat ortadan ökçelere doğru şekil değişmesi aşikârdır. Sağlam ve nalsız bir tırnakda ökçelerde fazla yük altında topuk mafsallının aşağıya çöktüğü zamanda ve çatalında yere tamamen istinadında mihanikiyyet azami dereceyi bulur.

Ökçelerde genişleme bir yanda 0-1,5 M.M dir. Genişlemenin fazlalığı ökçelerin istikametine tabidir. Daralarak istikametini değiştirmiş ökçelerde genişleme azalır. Tam ökçe darlığında bilakis daralma kaim olur.

Ökçelerdeki mihanikiyyetin en büyük maniası naldır. Çünkü nallı bir tırnakda sahan ve bilhassa çatal ve mesnedi kavsi cıdarile yere temas edemeyecek tabiatın kendilerine verdiği vazifeyi tamamen ifa edemezler. Bu hal bilhassa sert erazide çalışan nallı hayvanların tırnaklarında çok aşikâr olarak meydana gelir. Nala mevzua kunarak sahan çatal ve mesnedler faaliyete geçirilirse evvelce gaib olan mihanikiyyetin derhal başladığı görülür.

Ayagın geriye savrulmasından itibaren ökçeler yine asli şekillerini alırlar.

Sahanın hareketi Sahan ayagın kuvvetli istinadında muhaddebivyetini gaib ederek düzleşir. Bu hareket sahanın şubelerinde fazla cisminde azdır. Tırnağın genişliği ve sahanın kalınlığı bu hareket üzerine tesir yaparlar. Cıdar mail olur ve tırnak nekadar sivri olurse sahanın şubelerindeki alçalma hareketi o nisbette fazla olur.

Nalsız bir tırnakda mihanikiyyet alameti zahiren görülmez. Bilakis nallı tırnakda nallın ökçelere tesadüf eden kısımlarındaki parlaklık ile isbatı kolaydır.

Tırnakdaki mihanikiyyetin faideleri muhtelifdir.

1—Tırnağı ve içerisindeki kısımları kuvvetli sademelerin fena tesirlerinden korur.

2—Taraflın elastikiyyetini ve süratini himaye eder. Çünkü, kola intikal edecek olan aksi darbeler evvela ayakda oldukça azalır. Bu noktai nazardan tırnak mihanikiyyeti bir mafsall gibi tesir yapar.

3—Mihanikiyyet ayakdaki kan devranına fevkelâde müsait bir tarzda müessir olur.

4—Bu suretle ayagın beslenmesine yardım ederek tırnağın neşvü nümasını temin eder.

Ayakda kanın devranı herhangi bir tarzda men edilmezse tagdiye ve neşvü nüma müsait şeraitte vuku bulur. Devran müntazam bir şekilde vuku bulmadığı takdirde ayakda rüküdet ve dolayisile o nahiyedeki nescin afetini mucib olur. Bütün vucütte kanın veritlerden avdeti mihaniki amiller tesirinde daha müsaid bir şekil alır. (Adele tekallüsleri ve saire). Fekat bedeninin nihayet kısmı olan ve karni bir mahfaza ile çevrilmiş olan uzvun tegaddisi kolayca ihlal olunabilir. Tabiat ayaga mihanikiyyeti vermekle devranı kolaylaştırmıştır.

Tırnak bakımından ve pratik nallama işlerinden çıkan kat'i netice

Tırnağın nallanmasında esas olarak göz önünde bulundurulacak nokta mihanikiyyetin azalmaması veya büsbütün ortadan kaldırılmamasıdır. En mükemmel mihanikiyyet ancak vücudun sıkleti ile bilâvasıta yerin mukabil tazyiki arasında meydana geleceğinden buda hayvanın nalsız bulunduğu zaman vakı olur. Bu maksadla hilali nallar ile tadil edilmiş (Charlier) nalı mihanikiyyeti bozmayan en muvafık nallardır.

Diğer nallar azçok tırnak mihanikiyyetine mani olurlar. Nal vasıtası ile yükselen çatal ve sahan yere az degeceğinden veya hiç deymeyeceğinden bilhassa ökçelerde yıyılma ya azalır veya hiç kalmaz. Terbileri ökçelere doğru aşan mihlarda mihanikiyyeti azaltırlar.

Bu mahzurları mümkün olduğu kadar ortadan kaldırmak nalbantlıkda en başda yer alması icab eden keyfiyettir.

Tırnak mihanikiyetinin idamesi için rehber itthaz olunacak esaslar şulardır :

1—Tırnak nallanmak için hazırlanırken çatal kesilmeyüb nallı bir tırnakda bile çatalın şubelerinin yere temasının temini.

2— Ön ve arka ayaklarda mahmuz bulundurulmayarak çatalın fealiyyete geçmesine yardım edilmesi

3— Küprülü nallar tırnak mihanikiyyetini asla bokmazlar. Bu nallarda çatal köprü üzerine tamamen temas edeceğinden tırnakda mihanikiyyet mükemmel olur. Bu nallar açık nalların bütün muhassenatını haizdirler. Bu münasibetle icabı halinde çatal köprülü nal ile çalıştırılmalıdır.

4— Terbi ve ökçeler aynı yükseklikde kesilerek ayakda müvazeneli bir zemin sathı meydana getirilmelidir.

5— Mıhların ön ayaklarda yarıyı ve arka ayaklarda üçde ikiyi geriye doğru aşmamasına dikkat edilmelidir.

Tırnagın mihanikiyyeti incelendikçe bidayetid nallın kollarının nihayetlerine kadar açılan mih delikleri bilahere tahdit edilmiş, sahan hareketi göz ününde bulundurularak ayara luzum hasil olmuş, çatalın istinadını temin maksadı ile evvelce ön ayak nallarında bile bulundurulan mahmuzlardan şimdi tamamen sarfı nazar edilmeğe başlamış (Alman ordusu hafif ve ağır hayvanlarında art ayaklarda dahi mahmuz yokdur) - A. Fischer S. 366 - ve nala mahdut bir yükseklik vermek zarureti hasil olmuştur.

Şahsî mütalea ve terceme, müracaat edilen eser (A. Fischer-Der Fuss des Pferdes)

As. By. Ttb. Mp. Bakteriyoloji Şubesinden

Verem.

La Tuberculose.

Muallim Yzb. Sadettin Yazar.

Ön Söz

29/10/36 günü değerli şefim Pasteur enstitüsü direktör muavini profesör A. Calmette in ölümünün üçüncü yıl dönümüdür. Yabancı memleketlere dagarcıklarını yeniliklerle doldurmaya giden yüzlerce ecnebiye idaresinde bulunan büyük ilim yuvasında çok iyi bir kabul gösteren bu temiz kalbli insan bu qüyük meziyetinden başka ilme yaptığı hizmetlerle kendini değil yalnız muhitine fakat dünyaya tanıtmış ender yetişen alimlerdenidir.

Hayatının büyük bir kısmını bakteriyolojiye bilhassa tüberküloz basilinin patojenisi, basile hassas hayvanatın aranması, hastalıktan korunma çarelerinin meydana gelmesine. nihayet vakı aşılamlar üzerinde yaptığı uzun tetkiklere hasretmiş ve ölümünden dört, beş gün evveline kadar idare ettiği tüberküloz araştırma labratuvarlarında çalışan bir çok ecnebiyi her gün başlarında bulunarak tenvir temıştır.

Yüksek bilgilerinden istifade ettiğim bu kıymetli bilginin ölümünün yıl dönümünde onun uzun zamanlar seve, seve uğraştığı tüberküloz meseleleri üzerinde meslektaşlarıma bir seri yazıya başlamakla onun kıymetli hatıralarını tekrarlamak hemde kıymetli meslek kardeşlerime tüberkülozun bakteriyolojisi, mücadele usulleri üzerinde toplu bir malûmat vermiş olursam kendimi bahtiyar addedeceğim.

Verem insanlar ile ehli ve vahşi hayvanların bulaşıcı hastalıklarından en mühimmidir. Umumiyetle memeli hayvanlar

tecrübî intana karşı hassasiyet gösterdikleri halde tabii intan daha fazla ehli hayvanlar ile insanlarda görülmektedir. Bununla beraber tüberkülozda tecrübî telkiye pek fazla hassas olan kobay ve tavşan tüberküloz hayvanlarla bir arada bir muhitte yaşadıkları halde pek nadir vakalarda hastalığı alırlar.

Bilakis verem bir hasta tarafından yeni çıkarılmış bir krasayı yalamak veya yemekle pek seri ve öldürücü tüberküloz gösteren köpekler cilt altı veya verit yolile yüksek doz virüsü basil zerkiyatına mukavemet ederler.

Şuhalde değişik hayvanat nevilerinin kabiliyeti ahziyelerini gözden geçirirken yalnız telkihi tecrübî neticelerini değil fakat tabii sirayetin hususî hallerini de göz önünde bulundurmak lâzımdır.

Vahşi hayvanların veremi: vahşi hayvanlar serbest halde yaşadıkları müddetce hemen, hemen hiç vereme yakalanmazlar. Yakalansalar bile pek nadirdir. Fakat ekseriyetle hayvanat bahçelerinde, cambazhanelerde kajlar içinde bunların hastalandıkları görülür. Maymunlar hazım yolile hastalığı alırlar. Beşeri tipe hassasdırlar. Kediye benzeyen hayvanat envai beşeri basile hassasiyet gösterdikleri gibi bakari tipe de hassasdırlar. Bu cins hayvanat bilhassa yedikleri etler içinde veremli olanlarla hastalığı alırlar.

Tek tırnaklıların veremi: tek tırnakların veremi pek nadir olmakla beraber beygir beşeri, bakari, tuyur tipi verem mikroplarına hassasiyet göstermektedir.

Beygir eti yiyen memleketler mezbahalarında yapılan istatistiklere nazaran ancak onbinde bir vereme raslanmaktadır. Beygirlerde veremin bu kadar az bulunması bilhassa beşeri tıpta çok ehemmiyetlidir. Bazı hastalara doktorlar tarafından tavsiye edilen normal beygir seromu veya çi et üzerinde hiç tehlike hatıra gelmeden kullanılır. Aynı zamanda beygir etinde insanlara geçecek parazitte bulunmadığından çi olarak kullanılabilir.

Domuz veremi: bilhassa fazla domuz yetiştiren memleketlerde domuz veremi gittikçe artmaktadır. Amerika mezbahalarında bulunan verem domuzların mikdarı 1907 de binde 13.83 iken 1922 de binde 163, 87 ye yükselmiştir. Afât bilhassa intanın bidayetinde dil altı ve hançere ukadatında yerleşmektedir. Bu hayvanlardan ekseriya tuyur ve bakari tip basiller ayrılmakta ve beşeri tip basil pek ender görülmektedir. Bilhassa bakarat arasında yaşayan veya hasta bakarat arkasında çayırarda gezen domuzlarda veya basili havi sütlerle beslenen domuz yavrularında hastalık husule gelmektedir.

Koyun ve keçi veremi: koyun ve keçilerde pek ender olmakla beraber ehemiyete alınması lâzımdır. Bu hayvanlardan bakari tip basiller ayrılmaktadır. Keçilerin birçok zamanlar vereme müteası oldukları yanlış olarak kabuledilmiş hatta keçi kanile veremlilerin tedavisine kalkışılmıştır. Halbuki keçilerde vereme yakalanır, bilhassa memelerde daha fazla görülmek üzere çok vahim verem afâtı gösterirler. Şuhalde bazı yerlerde olduğu gibi hiç bir ihtiyati tedbir almadan çocukların gıdasında keçi sütü kullanmak çok tehlikeli olacaktır.

Köpek ve kedi veremi: köpek veremi diğer hayvanlarınkine nazaran az yayılmıştır. Kati bir şey söylememekle beraber Fransız Alfor baytar mektebi istatistiklerine nazaran bu ehli hayvanlarda hastalık yüzde 5-8 arasındadır. Köpek veremi daha ziyade hasta insanların etrafındaki kedi ve köpeklerde görülmektedir. Köpekler daha fazla basilli krasaları yalamakla kediler de çi ve münten sütlerle veya tüberküloz ahşayı yemelerile veremi alırlar. Bu hayvanlarda verem ekseriya batın azasında yerleşmektedir.

Bakarat veremi: bakarattan bilhassa sütlü inekler vereme çok hassasdırlar. Beşeri istatistiklere nazaran sarı insanlar vereme esmerlere nazaran daha fazla yakalanmakta, halbuki bakaratta sarı dondakilerde diğer renklilere nisbetle fazla bir hastalık tesbit edilememiştir.

Bakarat arasında bilhassa dar, iyi havalandırılmamış ve

haddinden fazla hayvan konan ahırlarda daha fazla görülmektedir. Bir ahırda bulunan bakarat arasında verem o ahır mevcudunun fazlalığı ile mütenasiben yükselmektedir. Hastalık kâhil bakaratta gençlere nazaran daha ziyade görülmektedir. 2-3 aylık iken kesilen danalarda verem pek az, bu yaştan aşağılarında ise pek nadirdir. Bir yaşımdan aşağı danalarda Yüzde 3,4, 3-5 yaşımdakilerde yüzde 23,5, 9 13 yaşımdakilerde yüzde 76 hayvan tüberküline müsbet reaksiyon vermektedir. Danimarkada *Bang* da buna yakın istatistikler vermektedir. Hastalık senenin yarısından fazlasını kapalı yerlerde geçirmek mecburiyetinde kalan bazı memleketler hayvanlarında çok vahim bir seyr almaktadır.

Asyada Avrupaya nazaran daha azdır. Japonyada Binde 2, Hindi çinide bu mntaka hayvanlarının kâhilllerinde binde 1,5 olarak tesbit edilmiştir.

Amerikada tüberküline müsbet reaksiyon veren hayvanlar öldürüldüğü halde şimal memleketlerinde bakarat veremi istasyonier bir halde kalmaktadır. Kanadada binde 24-73 ve hayvanatın bulundukları şeraite göre değışmek üzere Amerika da binde 33 bakar tüberküline müsbet reaksiyon vermektedir. Domuzlarda olduğu gibi bakarat da verem şübheyi davet etmeden uzun zaman kalabilir. Hattâ pek geniş afatın mevcudiyetine rağmen bu hayvanlar iyi bir sıhhat alâimi gösterirler. Yağlı bakarat bilhassa hayvan sergilerinde büyük mükâfat kazanan bakarat kesildikten sonra bunların münten oldukları görülmüştür. Ancak hastalığın son zamanlarında pek geç olarak hayvanlarda zaiflama baş gösterir. Gangilyonlarda tavazzuat pek fazladır. Hayvanlarda hemoptysie pek enderdir. Bu verem afatının yumuşamasının (Ramollisement) pek nadir olmasından ileri gelmektedir.

Nesci afat bilhassa bir araya gelmiş veya etrafları muntazam münferit nodüllerin bazan bir elma veyahut patates büyüklüğüne varan nodüllerle kendini gösterir. Tekellüs kaidedir. Hattâ üç haftalıktan iki aylığa kadar olan danalarda bile tüberkülo ukadatta kilsî irtişah başlamıştır.

Tuyur veremi: Kuşların veremi fazlasile sirayete müstet olup bazan kümes hayvanatında epizootik bir seyir takibetmektedir. Bilhassa basili havi gaita ile bulaşmış gıdanın alınmasile sirayet eden bu hastalık tavuklar ile serbest hayattan esarete alınmış vahşi kuşlarda çok görülmektedir.

Kuşlar tuyur tipine umumiyetle hassas oldukları halde papagan ve ördekler beşeri tipe de hassasdırlar. Papaganlar beşeri basillerden fevkalade zengin kemik veya cildi afat yaparak etrafındaki aile için büyük bir tehlike gösterirler. Veremli insanlarda papagan için çok tehlikelidirler.

Soğuk kanlı hayvanat veremi: Bilhassa soğuk kanlı hayvanata mahsus verem mevcut değildir. Bununla beraber bazı balıklarda görülen afattan (*Dubard*) kara yilandan (*W. Silbey*) kaplumbagadan *Friedmann* kurbagadan (*E. Kuster*) adi derecelerde üreyen, sıcak kanlı laboratuvar hayvanları için pek az veya hiç patojenite göstermeyen mukavimi hamız basiller tefridetmişlerdir. Bu ayrılan basiller karakter itibarile saprofit paratüberküloz basillere yaklaşılmaktadırlar.

İnsan veremi

Taksimat: madeni insanlarla tesadüf kabîlinden karşılaşan ve Afrikanın bazı mntakalarında yaşayan vahşi halk kitleleri hariç tutulursa bütün dünyada insanlar arasında pek çok vereme rastlanmaktadır. Avrupada vasati olarak binde 15-20 arasında hattâ daha kalabalık şehirlerde daha ziyade nisbette ölüme sebebiyet vermektedir. Harpten evvel bütün Fransada veremden ölenler Calmette nazaran onbinde 23,1 Parisde ise 40 dir.

Almanyada 1913 de onbinde 13,6 1918 de 32,8 idi. 1924 de bu mikdar onbinde 12 ye inmiştir. Berlinde rie tüberkülozundan ölenler onbinde 14,4, Hamburgda 10,8 dir. İngilterede rievî tüberkülozdan bütün yaşıdaki insanlar arasında ölenler onbinde 11,8, 5 yaşıdan aşağı çocuklarda onbinde 3,4 dir. Macaristanda 1922 de onbinde 30,9 Finlandyada 24,

Avusturyada 22,8 Norveçde, 20,4 İsviçrede 15,7 Danimar-
kada 11,6 Holandada 11,4 Belçikada 11,2 dir. Rusyada
1922 de 26,6 1917 de 33,1 1919 da 48,8 1920 de 50,4 dir.
Sonradan tüberküloz vefiyatı azalmış, 1924 de 24 e kadar
düşmüştür.

Asyada: Çinde hastalık çok vahim surette seyr etmekte-
dir. *H.Dold* da nazaran Şanghayda onbinde 27 dir. Japon,
HindîÇini, İran, Arabistanda da bundan aşağıya düşmemek-
tedir.

Afrıkada: Kismen münten dir. Bilhassa şimalî Afrıkada,
Mısır, Fransız Afrikası cenubî Afrika ve Madagaskara fazla
yayılmış fakat Avrupalılarla az temasda bulunan dahilî mın-
takalarda pek az görülmektedir.

Amerikada: Müttehid memlketlerde *Winslow* tarafından
1913-1915 senelerinde yapılan istatistiklere nazaran 3,2 si
5 yaşından aşağı çocuklarda olmak üzere rie tüberkülozun-
dan vefiyat onbinde 15,2 dir. 1920 de 11,2 ye düşmüştür.
Buna sebep bu memleketlerde sıhhi teşkilâtın gittikçe mü-
kemmelleştirilmesidir. Buna mukabil şimalî ve cenubî Ameri-
kanın bilhassa büyük şehirlerinde vefiyat tıbbî Avrupa mem-
leketlerinde olduğu gibi şiddetle devam etmektedir.

Memleketimizde tüberküloz Avrupada olduğu gibi yüzde
mıkdarı oldukça fazladır Son on sene zarfında bu husus
için sarf edilen emekler sayesinde açılan sanatoryumlar, ve-
rem dispanserleri bir kaç sene zarfında her halde vefiyatın
azalmasına büyük yardımlar edecektir.

Tüberküloz intanında âmiller

Veremde seriri tezahurat üzerinde rol oynayan ve hasta-
lığın seyrini az çok tadil eden bir çok amiller vardır. Bunlar-
dan bazıları yaş, ırk, cinsiyet ve şahsiyet meseleleri olup
bu değişik amiller verem mikroplarının uzviyette yayılma-
sını teshil veya alıkoyarlar. Diğer taraftan mikrobun virüsüyeti,
miktarı, intanın taaddüdü, mikrobun girdiği yol da müesir olurlar.
Daha sonra fizioloji muvazenenin teşevvüşatı mesela: Andokrin

guddelerinin fena çalışması, gebelik, kemale erme daha buna
mumasil vaziyetler uyuyan tüberküloz mihraklarını uyandı-
rarak ve hastalığın seyrine sürat vererek vahim bir hal alma-
sını intaç ederler. Nihayet tüberkülozun etiolojisinde mühim
rol oynayan bu amillerden başka cemiyet hayatının kesafet
peyda etmesi ve ailevî grupların gittikçe fazlaşması
tüberkülozun artmasına ilânihaye sebep olan amillerdir.

1— Mevzua ait amiller:

A.— yaş: eğer tüberkülinasyon vasıtasile yapılan istatis-
tiklerle bir netice çıkarmak istenirse görülür ki verem daha
ziyade bilhassa 15 yaşından itibaren olanlarda 70% müsbet
reaksion elde edilmektedir. Bu 70% müsbet reaksiyon verenler
arasında had tüberküloz veya müzmin fitiziden ölüme mahkûm
olanlarda vardır. Burnet, V. Pirquet gibi müelliflerin mesai-
sine nazaran münten mevzuların adedi hayatın birinci sene-
sinden itibaren artmakta ve bu artış da çocukların köyler veya
şehirlerde olduğuna göre tahavvül göstermektedir. Pariste cildî
teammülle yapılan pürsantaje göre bir ile beş yaş arasında bulu-
nan çocuklar yüzde 10,5 bir ile iki yaş arasında 24,5, iki ile beş
yaş arasında 40,4, beş ile 15 yaş arasında 70,5 çocuk müsbet
teamül vermişlerdir. Paris çocuk terbiyesi okuluna müracaat
eden yavrular üzerinde yapılan küti reaksiyon neticesinde 4
yaşındakilerde 23%, beş yaşındakilerde 32%, altı yaşındaki-
lerde 28%, yedi yaşındakilerde 41% dokuz yaşındakilerde
48%, 12 yaşındakilerde 68%, 15 yaşındakilerde 74%, çocuk
tüberküline müsbet reaksiyon vermişlerdir. Bu istatistiklere ba-
kılırsa görülür ki 4-6 yaşındaki yavrularda müsbet taamül
diğer yaşlara nazaran azdır. Halbuki mektebe başlama yaşı
olan 7 yaşından itibaren müsbet taamül gittikçe artmakta ve
mekteb muhiti teesirini bize açıkça göstermektedir. Buna
mukabil anneleri yanında bulunan 77 çocuk üzerinde yapılan
tüberkülinasiyonda Burnet 5-4 yaş arasında 25 çocukta hep
menfi, 4-5 yaşında 12 çocukta bir müsbet, 5-6 yaş arasında
12 çocukta 2 müsbet, 6-7 yaş arasında 10 çocukta 10 müsbet
reaksion bulmuştur. Bir çok görüşlere nazaran veremin pek

ender veya hiç bulunmadığı mıntikalardan hastalığın oldukça kesif bir surette seyrettiği yerlere nakledilen (verem noktai nazarından bakir) şahıslar ve hayvanlarda tüberküline müsbet taamül çok artmaktadır. Heimbeck tarafından muayene edilen Norveğin muhtelif yerlerden gelme 457 kadın ve genç kız üzerinde hasta bakıcı mektebine girme esnasında yapılan küti reaksiyonda 216 danesi müsbet netice vermişlerdir. Yani 47 % kadar dır. Halbuki Oslo şehrinin mekteplileri arasındaki müsbet taamül 84% dır. Norveçten gelen kadın ve genç kızlar hastanelerde stajları esnasında müsbet taamül verenlerden iki danesi tüberküloza yakalanmış, halbuki tüberküline menfi reaksiyon veren 241 talebe arasından 55 tanesi 27% si vereme yakalanmışlardır.

Bakaratta :

Bakaratta da tüberküloz insanlarda olduğu gibi hayatın ilk zamanlarında çok az ve yaş ilerledikçe musap mikdarı deşetli surette artmaktadır. Yukarda arzettiğim gibi iki ile üç aylık iken kesilen danalarda verem nadir olup yaş ilerledikçe mepsuten mütenasip olmak üzere artar. Mesela 8-10 sene sütünden istifade veya yavru için beslenen bakaratta hastalık çok fazla görülmektedir.

B— ırk : hiç bir insan ırkı veremin hücumundan hariç kalamaz. Afrikanın bazı taraflarındaki halk arasında veremin nadir görülmesi keyfiyeti siyah ırkın hususî mukavemetinden değil fakat bu mıntikalarda sirayetin pek nadir olması ve bu milletin yaşayış tarzından ileri gelmektedir. Meselâ Senegalde siyahlar arasında hastalık az intişar etmiştir. A. Calmett in istatistigine nazaran 1922 de Senegal köylerinde 4%-7%, şehirlerde ise 20%-30% küti reaksiyon müsbet çıkmıştır. Umumî harpda A. Borrel tarafından yapılan müşahadata nazaran Fransaya muvasalatlarında küti reaksiyon yapılan genç Senegallerde ancak 4%-5% müsbet reaksiyon kaydedilmiştir. Fakat bu Senegalli askerler iki sene Fransız beyaz askerleri ile ordularda hizmet ettikten sonra aralarında küti reaksiyon müsbet % 30 a çıkmış ve birinci senede bunlar arasında tüber-

külozdan ölüm binde ikiyi bulmuştur. Bunlarda ekseriyetle tüberküloz had şekilde seyretmektedir. Halbuki aynı mıntakada bulunan Malgacker askerinde (burada verem oldukça fazla görülmektedir). Tübrküloz pek hafif ve Avrupa şehirlerinde görülen şekilde Kronik rie tüberkülozu şeklinde seyretmektedir. Borrel e nazaran siyahlarda görülen ilk ârâz ekseriya sağ ukteitahtıptiyede ve yahut iki taraflı olmak üzere bir adenit yapışıdır. Hastalığın halinde ekseriye plural şekil görülür. Hastalık ahvalin ekserisinde 3 aydan evvel olmak üzere zatülkasaba ve rie ile nihayet bulur. Bazı siyahlarda da hastalığın birden bire rieler, tahal ve diğer ukadattan başladığı da görünmüştür.

Bakaratta :

Bakaratta mikrop tipine karşı olan kabiliyet ahsiyede ırkın tesiri ancak et veya süt veçhesinden islah edilmiş yani fizyolojik dispozisyonlarında cebir gösterilmiş bakaratta mevzuu bahs olmaktadır. Sütü ineklerde tüberküloz diğer bakarata nazaran çok fazla görünmektedir. Zira fena bir düşünce ve adet eseri ekseriya sütü inekleri kapalı ahırlarda bulundurmakta devam eden inek sahipleri pek çok dır. Yukarda arzettiğimiz gibi pek kati istatistikler olmamakla beraber (C. Guerin) e nazaran donları Roux sarısında olan bakarat siyah ve koyu sarı bakarata nazaran daha fazla tüberküloza yakalanmaktadır.

C. cinsiyet :

Arnould tarafından neşredilen istatistiklere bakılırsa kadınlardaki tüberküloz vefiyatının daha fazlası normal hayatın birinci kısmında daha iyisi 20-25 yaş arasında olmakta ve bu yaşlardan yükseldikçe miktar azalmaktadır. Halbuki erkeklerde gençlik ve tekâmül devrelerinde tüberküloz vefiyatı kadınlarınkine nazaran daha az olup vasatî 25 yaşından itibaren artmakta 30-40 yaşlarında ve bazı memleketlerin iklim ve şeraiti hayatiyelerine göre 50 yaş etraflarında azamî vefiyatı vermektedir. Amele kadınlarda vefiyat aynı yerlerde çalışan erkeklerden fazladır.

Bakaratta :

Bu mesele bakarat için de aynıdır. sütli ineklerde tüberküloz vefiyatı ekseri zamanlarını açık havda geçiren boğa ve öküzlere nazaran fazladır.

D. viladî ve kisbi fena teşekkülat :

Sadrın fena teşekkülatile, lenfavî veya demevî devranını zayıflatacak olan suubeti teneffüsiye tüberküloz basillerinin bu yollarda birikmesini ve dolayısıyla aşılarmalarını intaç edebilir.

İçtimâî amiller

A. Calmett tecrübevî olarak L. Bernard ve R. Debré de klinik müşahedelerile veremin devamlı bir surette veya bir çok defalar az çok kesif bir virusun müdahalesi ile ancak tevlit edilebileceğini tesbit etmişlerdir. Bu meseleleri birer birer gözden geçirelim :

A. Ailevî sirayet : Pek ender olarak ancak kabul edilebilen hereditör verem vakaları hariç tutulduğu takdirde yavru lar verem basillerini havi sütlerin içilmesi veya tüberküloz olan ana ve babanın veyahutta ailesi arasında bulunan veremli kimselerden hayatının birinci ayı ile birinci senesinde alırlar. (Laennec) hastanesinde yapılan bir ankete nazaran birinci infeksiyon ekseriya babadan ziyade ana ile münasebetten husule gelmektedir. 124 tüberküloz yavrudan 95 tanesi analarından, 3 tanesi babalarından, 3 tanesi de uzak aile efradından hastalığı almışlardır. (A. Calmett) e nazaran tüberkülozlu bir anadan doğmuş ve doğduktan sonra anadan ayrılmamış. 1989 çocuktan 358 tanesinden 149 u 1-6 ay 109 u 12 ile altı ay, 130 taresi de 4 ile bir yaş arasında ölmüşlerdir.

Hayvanatta : Hayvanatta da insanlarda olduğu gibi tüberküloz muhitile yavru lar intikâl etmektedir. Tüberküloz bir inekten doğmuş ve doğduktan sonra tüberkülozlu muhitten uzaklaştırılmış ve basilsiz sütle beslenmiş danalar münten bir muhite sokulmadıkları zaman tüberküline menfi reaksiyon vermekte, halbuki gerek tüberküloz ve gerekse tüberküloz

olmayan anadan doğmuş danalar tüberküloz hayvanların bulunduğu ahırlarda büyütülürlerse bu danalarda tüberküloz başlamaktadır. Tüberküloz hayvanlarla salimlerin koabitasyon tecrübeleri Calmett tarafından yapılmış ve salimlerin tüberküloz hayvanlardan hastalığı aldıkları tesbit edilmiştir.

Veremde basile ait âmiller

Veremin husulünde yukarda mevzu bahs ettiğimiz âmillerden başka bir de asıl basile ait âmiller vardır.

A. Basilin virüsüyeti : İnsan tüberkülozundan ayrılan beşerî tip basiller kobay için aynı patojeniteyi göstermezler. Mamafih tecrübe hayvanları için tüberkülozun seyri, vehameti zerk edilen basilin virüsüyetine bağlı değildir. Selim bir lüpüsden veya bez tüberkülozundan ayrılmış bir basil bazan kobay için çok yüksek virüsüyet gösterdiği halde seyri suratle giden çocuk veya insan tüberkülozundan ayrılan bir basilin aynı mikdarı bazan kobayları öldürmemekte ve ancak yüksek dozları uzun zamanda hayvanı öldürebilmektedir. Hattâ bazı tüberküloz nümüneleri mevcuttur ki kobaylara zerkte bu hayvanlarda hastalık bile tevlit etmemektedir. Angermann iki defa adenit tüberkülozda, Ockleker de 28 adenit tüberküloz vakasından 14 ünde kobaylarda hastalık hasıl etmeyen tüberküloz basilleri ayırmışlardır. Çocukların barsak tüberkülozundan ayrılan bir çok basiller kobaylarda menfi netice vermektedir. İngiliz mücerribi St. Griffith 25 lüpüs vakasında az veya çok inhizale uğramış 19 tüberküloz basil nümünesi ayırmıştır. Virüsüyeti az basiller kemik, gangliyon, mafsall, cild ve ahşanın tali afatından tefrit edilmektedir. Bazan da aynı mevzu üzerinde iptidai afatından normal virüsüyette ve (harici sürenfeksiyon vakaları hariç) aynı mevzu üzerinde çok az virüsü bir nümüne ayrılmaktadır. Bu ikinci nümünenin inhizalinde bu basilin neşvünema bulunduğu nescin tesirinin rolünü kabul etmelidir. Mamafih tecrübe hayvanlarındaki mesai bu türlü inhizalî isbat edememiştir. Değişik bilginlerin fikirlerine nazaran bazı azanın usareleri, meselâ : kebet, tahal,

mebyiz, rie usareleri ile münasebatta bırakılmış ve etüv derecesindeki T.B. basillerinde virüsiyet azalmaktadır. Fakat 38 derecede 15 gün muakkam tuzlu su içerisinde bırakılmış basiller de yavaş yavaş virüsiyetlerini kayb ederler. Fakat bu suretle elde edilen inhizal tam değildir. Bunu son zamanlarda F. de Pottier isbat etmiştir. İnsan tüberkülozundan ayrılmış bazı suçlar kobaylar üzerinden bir çok defalar pasaj edilerek virüsiyetleri arttırılmadığı halde maymunlardan bir pasaj virüsiyeti arttırmaktır.

B— Kontaminasyonun tekrerrü: A.Calmette ve C. Guerin yaptıkları tecrübelerle kontaminasyonun tekrerrünün ve remin tekâmülündeki rolünü meydana koymuşlardır. Genç bir danaya ağız tarikile münten kılıcı mikdar T.B. verildiği takdirde 25-30 günde hayvan tüberküline mübet reaksiyon vermekte ve fakat 3-4 ay sonra bütün teameller menfi çıkmaktadır. Eğer bu esnada dana öldürülerek otopsi yapılırsa ancak pilevra altında gayet ufak fibrini bir kaç sikatrizden başka bir şey görülmez. Bu sikatrize olmuş ensaç artık basili havi değildir. Zira bu ensaçtan kobaylara yapılan telkih menfi netice vermektedir. Şu halde bu fibrini sikatrizler şifa bulmuş verem afatından ibarettir. Halbuki bu, birinci intandan sonra bir kaç defa 15-30 gün fasıla ile tekrar basil verilirse çok vahim bir hastalık tevlit edildiği gibi otopside rie ve fuseysat ukdelerinde vasfi kazeifikasyon görülür. Çocuklarile daima münasebette bulunan ve evolütif vereme müptelâ analar da açık ağızlarında daimî olarak yavruların göz ve diğer fetehatı üzerine virüsü verem basillerini doğrudan doğruya attıkları gibi onların muhitinide enfekte edici katrelerle dolu bir hava ile ihata etmiş olurlar. İşte bu layenkati kontaminasyon seri bir intan ve ekseriyada ölümü intaç etmektedir. Çocuklarda mikrop alma keyfiyeti doğumdan sonra ne kadar çabuk olursa ölümde o nisbette fazla olmaktadır.

Meselâ: 15 günden evvel mikrop almış beş çocukta beş ölüm, 15-30 gün arasında münten olmuş 4 çocukta 3 ölüm,

1-2 ay arasında münten olmuş 8 çocukta 4 ölüm, 2-3 ay arasında münten olmuş 14 çocukta 8, 6-12 ay arasında münten olmuş 21 çocukta 7 ölüm, 12-18 ay arasında münten olmuş 22 çocukta 3 ölüm kayt edilmiştir.

Hafi tüberkülozu vahimleştiren veya faaliyete getiren âmiller

Bir çok fitiziyologlara nazaran genç veya kâhillerin evolütif veremi ahşa veya ukadatta bulunan bir leziyonun uyanmasından ileri gelmektedir.

Bu hafi halde bulunan verem mihraklarının faaliyete geçmesi uzviyet hüceratında, ahlâktta, bioşimik muvazenenin bozulmasına veyahutta eski leziyonun etrafında ihtikan veya iltihabî bir reaksiyon hasıl ederek basillerin yayılmasına sebep olan muhtelif âmiller tahtı tesirinde olmaktadır.

Gebelik: Rievi tüberküloza müptelâ kimselerde gebelik hastalığın seri bir seyir almasını ve ölümü tevlit etmektedir. Hastalık ekseriya doğumun akabında veya bir az sonra süratle seyretmeğe başlar. Coulaud ya nazran gebelikte tıbbî Hayız gibi tiroitlerin fazla faaliyetini mucip olmakta ve dolayısıyla uzviyetin bakteriye karşı mukavemetini azaltmaktadır.

Tiroit ademi kifayesi: Tiroidi yeni çıkarılmış tavşanlar tecrübevî veremde tiroidi çıkarılmamış tavşanlardan daha evvel veremden ölmektedirler. Halbuki Coulaud tavşanların tiroidleri üzerine bir kaç defa X-şuası vererek bunları afetzede kılmış fakat bu tavşanların şahitleri yani X-şuasına gösterilmemiş onların daha fazla yaşadıklarını görmüştür. Diğer taraftan Carsan ve Coulaud ve diğer mücerripler guvatra (goitre) müptelâ olanların hastalığın seyrettiği müddetçe basile karşı çok mukavim olduklarını görmüşlerdir. Aynı zamanda hakikî Basdow ile Myxodeme in seyri esnasında yine bu insanlarda vereme pek az rastlanmaktadır.

Gıdanın azlığı ve Avitaminos:

Verem umumî harpde iyi gıda alamayan askerler arasında

ve geride de yokluk dolayısıyla ahali arasında pek ziyade intişar etmiştir. Aclıkla beraber fizyoloji sefalette artacağından yine verem intanı dolayısıyla kolaylaştırılmış olur.

Avitaminozun hastalığı teshil edici rolü şephelidir. Tecrübevî olarak C Vitaminsiz bir gıda ile beslenen kobaylarda bu kobaylar evvelden telkih edildikten sonra C Vitamini verilmezse hastalığın tekâmülü diğer yani C Vitamini verilmiş kobaylara nazaran daha çabuk olacağını söyleyen mücerripler vardır.

Kalsiyum metabolizmasının teşevvüğü :

Uzviyete giren madenlerin noksanlığı bilhassa Kalsiyum azlığı veremin yeniden uyanmasında büyük bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı bugün tedavide Kalsiumlu bir çok müstahzarattan istifade edilmektedir. Yukardan beri kısaca saydığımız faktörlerden başka tahriş edici tuzların, zehirli gazların, sadır üzerinde husule gelen tardidatın da veremin tekâmülünde amil olabileceği iddia edenler varsada bunların aksini gösterenler de pek çok dir.

Had hastalıklar arasında kızıl, grip, coqueluche, ekseriya genç çocuklarda hafif veremin seyrini değiştirmeye kâfi gelmektedir.

Verem intanının menbaları

İki büyük ve mühim menba veremin intişarını temin etmektedir. Birincisi, açık vereme müptela insanlar ki daima etrafdakilere basili saçarlar. İkincisi, vereme müptela bakarat ki bunların da bilhassa sütleri genç yavrularda gıda olarak kullanılmaktadır.

1 — beşeri menbalar :

Hepsinden evvel şunu söyleyelim ki bilhassa basili havi kışeler hastalığın insanlar arasında yayılmasına sebep olmaktadır. Tekâmüle müsteid âfatı havi ri'evî vereme yakalanmış eşhas Bronşik ifrazlarıyla beraber az çok mebzuliyette

basil itrah ederler. Hatta bazen haricen sıhhatte görünen eşhas bilhassa ihtiyarlar virüsü basilleri etraflarındakilere aşırlarlar.

Oldukça mebzul bir kışe içinde verem basilleri karanlık ve aşağı derece hararettaki yerlerde hayatîyetlerini haftalarca hatta aylarca muhafaza ederler. İnce tabaka halinde lâm üzerinde yayılmış kışeler 10-15 derecelerde münteşir ziyaya maruz bırakıldığı zaman 40 gün sonra tahtalcild telkih edildiği kobayları tüberkülize etmektedir. Halbuki 37 derecede 15 gün sonra kobaylara tahtalcild zerki tüberkülize edememektedir. Lâm üzerine gayet ince yayılmış adeta bir basil isabet eden, yani iki basil bile üst üste gelmemek şartile dikkat edilip güneş şuana maruz bırakılırsa basiller bir saatte tamamen ölürler. Şuhalde güneş şuainın çok ehemmiyeti vardır. Güneşli evler güneşsiz evler.

Cornet yaş bir sünger ile fitiziklerin oturdukları odaların duvarlarının tozlarını toplayıp bunları tuzlu suda karıştırıp kobaylara zerketmiş ve 47,6% vakada müsbet netice almıştır.

B. Heyman tekâmüle müsteid veremlilerin odalarından topladığı tozlar da 15% müsbet netice almıştır. Burnet vagon, omnibüs, gar bekleme salonları gibi ahalinin toplandığı mahallerden gelen tozlarda müsbet vaka kayd edemediğini söylemektedir.

Fakat öyle zannedilirki büyük bir kışa virüsün sirayetinde pek mühim rol oynamaktadır. Fakat veremler öksürük ile kışi mükoziteler veya tükrük parçalarıyla beraber aynı zamanda az çok mikdarda basili havi gayet küçük katracıklar da saçarlar. 15-20 mikron ebadındaki bir katracıkta 10, 20-30 mikron ebadındaki bir katracıkta ise yüz basil vardır. Bu basili havi damlacıklar az çok uzun bir zaman için havada muallakta kalırlar. Sonra oldukları gibi veya kuruduktan sonra bu gayet küçük tozlar etrafa yayılarak bu muhitte insanların bilhassa küçük ve memedeki yavruların ağızlarına, göz nesci munzamına konarlar ve böylece hastalığı yaparlar.

Bir çok yerlerde arzettiğim gibi genç memedeki yavrular vereme çok hassasiyet gösterirler. Okadar hassasdırlarki bir

sağlam ve 8-10 aylık yavrunun menenjit tüberküloz göstere-
rek ölmesi için açık vereme müptelâ annası yanında bir saat bı-
rakılması ekseriya kâfi gelmektedir.

Ana sütile intikal :

Memelerinde afât göstermeyen fakat vereme müptelâ
anaların sütleriyle intikali meselesi henüz münakaşalıdır. Bir
çok araştırmacılar tecrübe hayvanlarında memeler vasıtasile
verem basili itrahinı meydana koydukları halde Biehler,
Suché de vahim rievi vereme musap kadınların sütleriyle
kobayları münten kılamamışlardır. Eakat burada nazarı dik-
katı celbetmek isterimki sütlü ineklerde verem basillerinin
itrahi fasılalı zamanlarda olduğundan kadınlarda da bu ihti-
mal çok kuvvetlidir.

İdrar ve gaita ile intikal :

Tecrübe hayvanlarında verem seyri esnasında ilerlemiş
vakalarda veya hayvan öldükten sonra mesaneden idrar alı-
nıp usûlüne göre kültür yapılır veya kobaylara zerkedilirse
verem basillerinin mevcudiyeti meydana konulur.

Halbuki insanlarda rievi vereme musap oldukları halde
kilyelerinde afât olmazsa idrarın basil ihtiva etmediği iddia
edilmektedir. Fakat pasteur enstitüsünde Dr. A. Saney ile
yapdığımız tecrübelerde rie veremine müptelâ hastaların id-
rarları (hastaların ellerile ağızlarından alabilecekleri basilleri
yıkama esnasında idrara karıştırmalarının önüne geçmek için)
sonda ile alındıktan sonra kültür ve kobaylara zerkedilmiş
ender vakalarda müsbet netice alınmıştır.

Gaita dahi veremlilerde basil ihtiva edebilir. Barsak ve-
remlerinde basiller çokça bulundukları gibi, rie veremine
müptelâ olanlarda daime kraşaların yutulması ile gaitada çok-
lukla basiller bulunur. Aynı zamanda veremlerde safranın
da basil ihtiva ettiği tecrübe hayvanlarında meydana konmuş
oldüğundan yine gaitanın bulaşık olacağı aşikârdır. Bu sebeb-
lerden idrar ve gaita sirayet için bir sebep teşkilederlarsede

hakikatte bunların sirayetdeki rolleri kraşa ve sütün rolleri
yanında çok zaif kalmaktadır.

(Veremde menşei bakari olan menbalar)

Bakari basillerin insanlar için virüsiyeti muhakkaktır. Ve
tüberküloz profilaksisinde ehemmiyetle nazarı dikkate alınma-
sı lâzımdır. Yalnız bakteryolojikman müşahedelere nazaran
bakari tip daha ziyade çocuklarda fazla, kâhillerde ender
raslanmaktadır.

Nevyorkta (Park ve Krumwied) tarafından yapılan istatis-
tiklere nazaran 16 yaşından yukarı kimselerde %0,37, 5-16
arasında %16,6, 5 yaşından aşağı olanlarda ise % 25 bakari
tip basil ayrılmaktadır.

İngilterede namı (A.S. Griffith) 10-16 yaşlar arasında
%14,6, 5-10 yaşlar arasında %29,4, beş yaşından aşağılarda
ise %37,5 bakari tip ayırmıştır.

Sütün rolü :

Meme veremine müptelâ bakarat sütleriyle fazla mikdarda basil
çıkardıkları gibi, haricen salim görünen fakat tüberküline müsbet
cevap veren bakarat da sütlerle fekat mütekattı olarak virüsi
basiller itrah edebilirler. Diğer taraftan sütle hazırlanan tere
yağ, peynir, kaymak gibi mevadla da sirayetin mümkün ola-
bileceğini düşünmek lâzımdır. Fekat bu vechile sirayet pek
enderdir. Asıl tehlike doğrudan doğruya süttedir. Diğer taraf-
tan sıhhi zabitaları mükemmel memleketlerde bile verem ba-
karatın mikdarı çok fazladır. Bütün tüberküline müsbet reaksi-
yon veren hayvanları sütcülükten hariç tutmak biraz güç
meseledir. Fekat yavru için sütün tehlikesini nazarı dik-
kate alarak Ahırların sıhhi noktalardan sıkı bir kontrollerini
yapmak, kılınikman verem teşhis edilebilen bakaratı itlafet-
mek ve nihayet ancak pastörize sütleri ticarete çıkartmak
lâzımdır.

(Bu hususta mükemmel malumat profilaksi kısmında yazılacaktır).

Etin rolü : Bilhassa adalâtın veya adalât arasında bulunması melhuz ukadatın veremi neticesi bakarat ve domuz etleriyle hastalığın insanlara sirayet tehlikesi pek azdır. Zira bizim yemek pişirme usullerimiz böyle tehlikeli olması melhuz etleri her halde zararsız bir hale koymaktadır. Zaten bilhassa adalât veremi pek nadirattandır. Belki hafif kızartma etlerin tehlikeli olmaları hatıra gelebilir Fekat asıl verem afatı gösteren ahşanın yenmesi hakiki bir intan menbaı teşkil edersede mezbahalar sıhhi talimatları değil kati fekat şüpheli tegayyürat gösteren ahşanın müsaderesini dahi emreder.

İnsan vereminde kuş veremi basil tipi

Kilye ve tabal veremlerinde bazı vakalarda da cild, ena, veremlerinde kâhillerden daha fazla çocuklarda tuyur tipi basiller ayrılmaktadır. Fekat bu tuyur tipi basillerin menşeleri hakkında fikirler birbirine uymamaktadır.

Bazılarına nazaran domuz eti yiyen memleketlerde az pişirilmiş ve veremli domuz etlerinden geçmektedir. Zira domuz veremi etiolojisinde tuyur tipi mühim rol oynamaktadır. Veyahutta münten yumurtalar vasıtasile basiller insanlara ve çocuklara geçmektedir.

Pasteur de yaptığımız tecrübelerde tecrübi vereme musap tavukların yumurtalarından tuyur tipi basiller ayrıldığı gibi verem tavukların otopsilerinde de tam teşekkül etmemiş yumurtalardan yine kültür vasıtasile basiller meydana çıkarılmıştır. Bir çok yerlerde çi yumurta yutmak tehlikeli olabileceği gibi az pişmiş yumurtalarda da merkezde hararet derecesi ancak 60 kadar olacağından böylece basillerin insanlara geçebilmeleri ihtimalleri çok kuvvetlidir.

(devamı var)

Yerli ve yabancı neşriyattan.

Hulâsalar.

Cresee : Köpkde fahiz kesri. Tijdschr. v. Diegeneesk. Bd. 63, S. 539-541.

Müellif yeni bir sargı usulünün köpeklerin fahiz kesirlerinde muvaffakiyetle kullandığından bahs etmektedir.

Bu zat adi bez sargının iç yüzüne sertce bir karton dikmek suretile bu sargıyı meydana getirdiğini ve sargının aşadan kasabanın yarı ortasına kaçar, yukardan sırtı aşmak suretile sarılmasını tavsiye etmektedir.

O. Erkurt

Dellefsen : Hummayı aculun tedavisi - D. T. W. Jahrg. 44. No. 33. 559-560. 1934.

Hummayı aculun memeye hava pompalamak ile çabucak tedavi edildiği malumdur. Yalnız %6,5 nüküsleri olduğundan dahili verit chlor calcium mahlulü de tatbik edilmektedir. Müellif, chlor calcium şırıngalarının tromboflebitler tevliid ettiğini ve bunlardan kopan trombüslerin kalbe ve oradan da rie eviyesine geçerek pnömonilere ve hatta anı ölüme sebebiyyet verdiğini nazarı itibare alarak bunun yerine tahtelcild 20 cem "LEPTOVET", şırıngasını ve en son da "EPHEDRALİN" şırıngasını tavsiye etmektedir. Bu suretle hayvan sahibinin yanında chlor calcium şırınga edildiği zaman husule gelen çirkin hadiseden ictinap edilmiş olur. Eğer Ephedralin şırıngaları ile şifa husule gelmezse ve işin ölüme müncer olacağı da anlaşılırsa ozeman dahili verid "40 gr. chlor calcium + 15 gr. chlor magnesium + 300 gr. su" dan ibaret mahlulü gayet bati olarak şırınga etmegi muvafık buluyor.

Hâdi Uysalefe

Düker : Müteaddit furbür vakalarında (Parasolyt) in intravenös muvaffakiyetle zerki. Deutch. Tieraerzliche Wschr. Jg. 44 No. 19, S. 341 — 343. 1936.

Hâd furbürün akıbeti ve teşrihi marazısı üzerindeki buluşlar hakkında bir rapor verilmiş ve Meyer, Gottlieb tarafından hayvanlar üzerinde tecrübe edilen Kalciumun iltihabı def edici tesirinden bazı hususiyetler elde edilmiştir.

Kalsiumun bu hususiyetinden istifade eden müellif (Parasolyt) -Kalsium chlorid 40 gr. Magnesium chlorid 15 gr. Eau 750 ccm.- in intravenoes zerkinden istifade etmiştir.

Bu zat bu metot ile hareketten sonra diğer tedavilerden vaz geçileceğini ve sekiz gıdaı furbür vakasında bu tarzı tedavi ile tamamen muvaffakiyetli netice aldığını, ancak bir romatizmal vak'ada iyi netice almadığını bildirmektedir.

O. Erkurt

Faustmann — Bir kıta beygirinde Tüberküloz vak'ası. *Zeitschr. f. Vet. kde, H. 9, S. 334-350, 1936.*

Mevzu altı yaşında, 700 kilo sıkletinde, kuvetli ve semiz bir top koşum beygiridir. İlk araz iştihasızlık ve neşesizlik olup bir ay içinde hayvan kuvvetten düşmüş, zayıflamış, yorgunluk ve terlemeler göstermiştir. Daha sonraları beden harareti 39 a çıkmış, nabız ve teneffüsde ziyadelik görülmüş; gaita muayenesinde Askarid yumurtaları bulunduğundan gerek bunları düşürmek ve gerek hayvanı kuvvetlendirmek için tedaviler yapılmıştır. Bu aralarda tatbik edilen Mallein ve Tüberkülin teamülleri ve Tüberküloz bakımından serolojik muayeneler menfi sonuçlar vermişlerdir. Hayvanda umumî ehval gittikçe fenalaşmış, bir aralık zatürrie arazı ve mide barsak ihtilalatı görülerek tedaviye çalışılmış, hayvanda biraz iyilik görüldüğü sırada tekrar fenalaşarak ölmüştür. Bu esnada geçen zaman dört aya yakın olup bu müddet içinde hayvan yirmi gün kadar manevrada bulunmuştur.

Otopside : Rielerde, plevra'da, masarika ve peritonda, tahal ve kebedde pek çok miktarda edran bulunmuş, lenfa ukedatinin büyük bir kısmı büyümüş ve afetzedede olarak bulunmuştur. Tahaldeki mihraklardan yapılan muayenelerde sığır tipinden Tüberküloz basilleri mebzul olarak görülmüştür. Müellif, beygirlerde Tüberkülozun ekseriya gözden kaçması mümkün olabileceğini ve bu hastalığın daima hatıra getirilmesini tavsiye ediyor ve Tüberkülinin ve Serolojik muayenelerin menfi netice vermeleri sebeblerinin, teamüller yapıldığı zaman hayvanın desansibilizasyon devrinde olup vücutta biyolojik hususiyetin henüz teşekkül etmemiş bulunması ile izah ediyor.

T. Argun

Fransa Ordu Baytar müfettişliği ve Askerî Baytar taharriyat laboratuvarı mesaisi — Beygirlerde sarî Bronşit. *Rev. Vét. Milit. Tome XX 2 Fascicule, pp. 203-518, 1936.*

Fransada ordu beygirleri arasında 935 yılının yazında başlayup son bahara kadar her tarafda salgın yapmış olan sarî Bronşit hakkında

toplanan raporların mutalaasile hastalığın seyir şekli mufassal olarak bildirilmektedir. Evvelâ hastalık hakkında literatür malûmatı verildikten ve bu hastalığın gurm ve Enflüenzadan ayrı olduğu izah edildikten sonra Fransada görülen son salgın anlatılmaktadır. Hastalık kıtalarda bir çok hastalıklarla karıştırılmıştır. Görülen başlıca araz öksürüktür. Vücut derecesinin ekseriya yükselmediği, bazan atipik humma görüldüğü, başka mühim tegayyürat tesbit edilmediği, hastalıkda yaşın tesiri bulunmadığı, ihtiyar beygirlerin daha az musab oldukları, yalnız Pnömoni ve Anazark ihtilâti ile altı hayvanın öldüğü bildirilmektedir.

Hastalık büyük bir süratle hayvanat arasında yayılmış ve bütün askerî hayvanların hemen üçte biri hastalığa tutulmuştur. Ahali beygirlerinin çoğunda da hastalık görülmüştür. Hastalık umumiyetle selim seyir göstermiş, 5-25 gün kadar devam etmiştir. Bir kıtada söndükten iki ay sonra tekrar çıkmıştır. Hastalığın ilk menşei anlaşılamamıştır. Hastalardan muayene edilen 27 hayvanın serumlarında ikisinde Paratifo B. aglütinasyonu müsbet, 18 serumda gurm bakımından deviyasyon teamülü müsbet netice vermiştir. Başlıca tedabir ve tedavi olarak hifzissihha tedbirlerine riayet, dezenfeksiyon, istirahat, inhalasyonlar, kalp mukavvileri, friksiyon gibi hususlar tatbik edilmiştir.

T. Argun

Hagenthau; Yuvarlak uçlu enf meri sondası ile tecrübe. *Zschr. f. Vet. kde Jg. 48, H. 6, S. 261-268, 1936.*

Müellif Neuman-Schultz enf meri sondasının uçuna bir lastik yuvarlak koymak suretile tadil edilen sondanın daha kolaylıkla ithal edildiğini iddia etmektedir.

Ayrıca hayvan tarafından kolaylıkla yutulup meri içerisine giren yuvarlak uçun hariçden göz ve el ile çok aşîkâr olarak meri dahilinde olup olmadığının tesbit edildiğini kayt etmektedir.

O. Erkurt

Loge ve Guillon : — Beygirlerde piroplazmozun "Gonacrine" ile tedavisi. *Bull. de l'academie vet. de France. No 3, 1935.*

Müellifler az çok farklı bir şiddette piroplazmoz arazı gösteren ve dereceleri yüksek olan dört kısarak ile bir tay (bir buçuk yaşında) üzerinde verit içine 20 cc. gonacrin (% 5 mahlulü) zerkini denemişlerdir. Tay ile kısaraklardan birincisine verit içine gonacrin zerkedilmiş; ikincisine 10 cc. huile camphrée ve verid içine gonacrin, ertesi gün derece

39.3 ve umumî hal iyileşmemiş olduğundan 50 centg. kaféine ve 1 gr. trypoxyl şiringa edilmiş ; üçüncüsüne verid içine gonacrin ve 0,50 gr kafein, ertesi gün derece 39.4 ve umumî hâl düzelmemiş olduğundan kafein ve trypoxyl şiringa edilmiş ; dördüncüsüne 20 cc. huile camphrée (1/4) ve verid içine gonacrin şiringa edilmiştir. Tayda derece üçüncü günde 37.6 ya düşmüş, birinci kısarak iki gün sonra seriri olarak şfaya kavuşmuş ve beş gün sonra hizmete sevk olunmuş ; ikinci kısarak ta iki gün sonra derece 37.4 e düşmüş, hayvan 15 gün sonra işe sevk olunmuş ; üçüncü kısarakta iki gün sonra hararet 37.3 e düşmüş ve sıhhat hali avdet etmiş ; dördüncü kısarakta iki gün sonra derece 37.4 e inmiştir. Bu müşahedelerden müelliflerin çıkardıkları netice :

Beygirlerin verit içine 20 cc. gonacrin (% 5) zerkine, en ufak teşevvüş göstermeksizin, tahammülü ; zerkten 6-8 saat sonra ateşin bariz bir surette düşmesi ; gonacrinin trypanbleu'den yüksek tahmin edilen antiparaziter tesirinin, müdahale erken olduğu nisbette, çabuk olması ; yüksek kesafette zerk edilebilmesi ve bir zerkle lâzım olan tesiri hasıl edebilmesidir.

S. Yener

Loge ve Guithon : — Piroplazmozun zothelone (Acaprin Bayer) ile tedvisi. Bull. de l'academie vet. de France. No.7, 1936.

Müellifler piroplozmoz tedavisinde şimdiye kadar kullanılan kimyevi maddelere (trypanbleu, probleu, ichtargan, trypaflavine) kısaca temas ettikten sonra Bayerin acaprin'in aynı olan zothelone ile muvaffakiyetle tedavi edilmiş 15 mevzudan 5 ini zikrediyorlar :

Üçü kısarak ve ikisi beygir olan beş hayvandan dördüne tahtelcilt 6 ccm. zothelone ve 1/4 huile camphrée (bazılarına 10, bazılarına 20 cc.) zerkedilmiştir. Birinci mevzuda zerkten yirmi dakika sonra başlayan ve yarım saat nihayetinde bertaraf olan hafif sancılar görülmüş, 24 saat sonra humma zail olmuş ve sıhhat hali avdet etmiştir. İkinci mevzuda zerkten sonra başlayan hafif sancılar bir saat sonra geçmiş, ertesi gün derece 37.5 e düşmüştür. Üçüncü mevzuda zerkten sonra birkaç kerre civık gaita itrahından başka bir arıza müşahade edilmemiş, altı gün sonra, zerk mahalinde teşekkül eden apsenin delinmesi için getirilen, hayvanda sıhhat halinin tamamen teessüs ettiği görülmüştür. Dördüncü ve yalnız 6 cc. zothelone zerk edilen hayvanda ertesi günü derecenin normal olduğu, sıhhat alâmetleri, ve kâfi derecede zindeği müşahade olunmuştur. Beşinci mevzuda huile camphrée ve zothelone zerkinin

üçüncü günü ağşiyeyi muhatiye oldukça soluk görüldüğünden 1 gr. trypoxyl ve 10 cc. huile camphrée (1/4) şiringa edilmiş, dördüncü günü derecenin tabii hâle düştüğü ve hayvanın tamamen iyileştiği görülmüştür.

Bu beş hayvandan başka tedaviye alınan 12 beygirin hepsi 6 cc. lik (% 5 mahlulü) tek bir zerkten sonra şifayap olmuş, yalnız ümitsiz bir halde tedaviye alınan bir tanesi zerkten yarım saat sonra ölmüştür. Zothelone şiringasından sonra görülen bazı teşevvüşler selim tabiatla olup ufak dozdaki arekolin zerklerinde müşahade edilen tezahüratı andırır. Müelliflerin bu tecrübelerden edindikleri kanaat şudur :

Zothelone akseleri bertaraf eder, 0,30 gr. lık bir mikdarının (% 5 mahlulünden 6 cc.) bir defa zerki kandaki parazitleri izale ve 24-48 saat zarfında hayvana sıhhat verir, tahtelcilt zerkedilebilir, ensacı boyamaz ve gonacrine gibi nesci munzamda gangren ve nekroz arızalarına sebebiyet vermez, zerkten sonra görülen hafif teşevvüşat daima selimdir ve çabuk geçer.

S. Yener

Neumann : Sancıda, müzmin mafsallık ve me'baz mafsallık terebantini ile tedavi tecrübeleri. Z. Vet. kde. 1935. 242.

Müşhil tesire malik olmasından, ifrazatı çoğaltmasından, mikropları öldürmesinden, ve bilhassa tehammürat ve tefessühatın önüne geçmesi gibi hassalarından dolayı terebantini, muayyen dozlar da dahililen verilerek beygirlerin sancılarını iyi eden bir ilâttir. Tahtelcilt şiringa edildiği takdirde husule getirdiği şiddetli ihtikan ve hâd iltihaptan dolayı da müzmin omuz ve mafsallık iltihaplarının tedavisinde çok işe yaradığı gibi me'baz mafsallığın terebantini tedavisinde de şayanı istifadedir. Şöyleki bu nevi mafsallık iltihabında evvelâ Mayii zülâlî bir kanül vasıtasile tahliye edilmeli. İçine 10 gr. Alcool ve birer gr. Antipirin ve acide tannique mahlulü şiringa etmeli aynı zamanda terebantini üst tarafının hariç ve dahiline de 2 ccm. terebantini şiringa edilmelidir.

Hâdi Uysalefe

Raust, R. — Altı aylık bir köpeğin bağırsağında büyük bir ecnebi cisim. Rec. de med. vet. No. 9, 1936.

Müellif, takriben iki ay evvel, bir hafta kadar şiddetli ve mükerrer sancılardan sonra zaman zaman hazmî teşevvüşler gösterdiği ve tedricen zayıfladığı sahibi tarafından bildirilen altı aylık bir köpeği muayenede hayvanda iştihatsızlık, ishal, zaaf, ces ile nahiye batniyede veca ve mirak

dairesinin biraz gerisinde sert ve üstüvanî bir cisim tesbit ederek ameliyata lüzum görmüştür: batin açıldığı vakit midenin biraz gerisinde maaisnaaşerin bir kısmının şiddetle muhtekan, ağır ve şekli değişmeyen bir cisim ile mütevessî olduğu ve peritonit başlangıcı müşahade edilmiştir. Bağırsak tulânî surette şak edilerek 37 mm. tulunde, 32 mm. haricî kutrunda, ve 170 gr. ağırlığında esmerimtırak bir kurşun borusu parçası çıkarılmıştır. Hayvan ameliyeden 3 gün sonra peritonitten ölmüştür. Müellif ilk hazım yollarının tevessü kabiliyetini, adeli mukavemet ve kuvvetini tebaruz ettirmesi itibariyle vakayı şayanı kayıt görmüştür.

S. Yener

Sprehn, C.S. — Küçük distom, Dicrocoelium lanceatum'un üç kıymetli antimon preparatı ile mücadelesi hakkında.
B.T.W. No. 36, S. 584, Jg. 1936.

Müellif İ. G. Farbenindustrie tarafından imal edilen ve muhtelif mücerripler tarafından kedilerin Opisthorchis felineusuna karşı tatbik edilmiş bulunan "Fuadin" isimli üç kıymetli Antimon preparatını şimdiye kadar ilacı bulunmayan Dicrocoelium lanceatuma karşı kullanmış ve bu tufeyli öldürdüğünü görmüştür. İlk defa 1932-1934 senelerinde Leipzigdeki müessesesinde koyunlar üzerinde yaptığı tatbikat neticelerini Ankara bayar fakültesi parazitoloji profesörlüğüne davet edilmesi üzerine neşre fırsat bulamayan S. Almanyada koyunlar için pek mühim bir rolü olmadığı kanatine vardığı bu tufeyl hakkında Türkiyede tamamiyle başka bir levha karşısında kalmış ve Anadolu koyunlarında bu küçük Distomun da diğer büyük Distom, kıtna trichostronglidleri ve proplazmoz derecesinde rol oynadığını görmüştür. Gerek bizzat hastalık amili olan ve gerekse hastalıklar nakili olarak diğer parasiter ve bakteriyel amillere duhul yolu hazırlayan bu tufeylin Anadolu koyunlarının en korkunç parasitlerinden olduğunu bildirmekte ve buna karşı mücadele etmeyi zaruri görmektedir. Anadolu mer'alarının bu tufeyli nakleden sümüklülerle tasavvurdan fazla derecede münten bulunması dolayısıyla vakî tedbirlerle mücadele imkânını göremeyen müellif Almanyada Fuadin ile başladığı tedavi tecrübelerine burada da koyulmuş ve katî neticeler elde edilmiştir. "Fuadin" dahili adele olmak üzere iki gün sıra ile 20 şer ccm zerk edilmekte ve zerkten sonra koyunların gaitalarında ilk 2-4 gün zarfında parasit yumurtalarının fazlaştığı ve zerkten 10-12 inci günden itibaren artık yumurtalara raslanmadığını bildirmektedir. Mesaideki trase bu cihe-ti pek vazih olarak göstermekte ve müellif bu husustaki inceleme neticelerini ve koyun sürülerinde bu ilaçla tedavi tarzının pratik cephesini ayrı olarak neşretmek hakkını muhafaza ettiğini va'd etmektedir.

(Almanyada bu tufeylin koyun karaciğerinde yaptığı teşrihi ve nescî tegayyürler üzerinde tezimi hazırlarken materyal bulmak hususunda ne-kada müşkülât çekmiş ve üç ay Berlin mezbahasında 10000 den fazla karaciğer muayene ettiğim halde ancak birgün tesadüfen Almanyanın cenup taraflarından hayvan getiren bir kasapda bir kaç tane yakalayabilmişim; halbuki İstanbul-Karaağaç mezbahasına stajiyerlerle tatbikata gittiğim zamanlar hemen ekseriya karaciğerlerde ya büyük distomla beraber olarak ve yahutta yalnız başına olarak bu küçük distomun mevcudiyetini, hem de bazan fazla tegayyürlerle alakadâr olarak gördüğüm gibi dükkânlarda satılan karaciğerlerde de çok tesadüf ettim. Karaağaç mezbahasına Türkiyemizin muhtelif mantıka ve vilayetlerinden kasaplık hayvan geldigine göre bu hal memleket koyunlarının bu parasite musabiyet derecesinin genişliği hakkında açık bir fikir vermekte ve müellifin kanaatini teyid etmektedir. Karaciğerde bizzat yaptığı tegayyür kadar da başka intanlara zemin hazırlayan ve koyunlarımızda vasıtalı vasitasız arızalar doğuran bu parazit üzerinde Prof. Dr. Sprehn'in alakâ ile uğraşmasını memleket hayvancılığı hesabına bir kazanç telekki eder ve bu husustaki pratik mücadele yolunda kendisine başarış dilerim. Ü.M.).

Ü. Maskar

Şefik Kolaylı, Raif Köylüoğlu, İhsan Esin — Şarbonlu marazi mehsulat üzerinde yapılan tecrübi tetkiklerden alınan sonuçlar. *Recueil de Med. Vét.*, No. 7, pp. 405, 1936.

Müellifler, bu laboratuvar tetkiklerinden aldıkları sonuçları şu yolda hulâsa ediyorlar :

1— şarbondan şüpheli vakayiin çabuk teşhisi için Askoli teamülü ve çabuk Giemsa usulü ile boyamak icap eder. 2— Şarbonlu bir hayvanın kemik mihında yapılan muayenelerde, bilhassa tefessüh halinde B. coli varsa, Şarbon basillerini meyda koymak daîma mümkün değildir. 3— Şarbondan şüpheli kadavralardan alınıp gönderilen deri parçaları, hayvan Şarbonlu olmadığı halde bazan Askoli müsbet vermiştir. Bu vakayide kültürlerde B. pseudo-anthraxis bulunmuştur. 4— Şarbonlu kan konulan ampullerde virusiyet, ampul yarım dolu ise 35 gün, temamile doldurulmuş ise 45 güne kadar muhafaza olunur. 5— Şarbonlu kadavralardan alınan deriler uzun müddet tefessuha veya haricî tesirlere maruz bırakılırsa Askoli yine müsbet teamül gösterir ve doğrudan doğruya yılan zerklerde Şarbon basilleri elde edilir. Aynı parçalar ben maride 78 derecede ısıtılınca kültür vermemişlerdir. Bu hal bu derilerde

Şarbon sporlarının teşekkül etmemiş olduğunu göstermiştir. 6— muhtelif yerlerden gelen ve sporsuz olan kulak parçaları ısıdılmadıkları takdirde, kültürleri 75 gün sonra müsbet ve 85 gün sonra menfi çıkmıştır. 7— bu son müşahede sunî olarak telkih yapılan tavşanlar üzerindeki tecrübelerle de teyid edilmiştir. 8— klinik Şarbon arazi gösteren ve Askoli teamülü ve kültürü müsbet çıkan bir beygir kulağı, bir müddet sonra ne kültür ve ne de Askoli teamülü ile müsbet netice göstermemiştir. Bu gibi vakayı Anadoludaki başka laboratuvarlar tarafından da görülmüştür.

Netice olarak deniyor ki : Şarbon dan ölüp haricî tesirlere maruz bırakılmış kadavralarda ancak 85 inci güne kadar kültür ve Askoli usulleri müsbet netice verebilirler. Bu müddetten sonra sporsuz basiller teyayyür ettiklerinden bu iki usul ile yapılan araştırmalar menfi netice gösterirler.

T. Argun

Vischnjakoff, A. u. Krutonwky, L. A. — Röntgen gonimetre usulü ile beygirde azmi kademini tebdili mahallinin tesbiti. Deutsche Tieraerzliche Wschr. Jg. 44, No. 23, S. 409-412. 1936.

Fürbürde üçüncü süllamın amudî vaziyete geçüp geçmediğini, sünbük hattı ile üçüncü süllamın veçhi kuddamisinin birbirine muvazi olup olmadığını anlamak için müellif röntgen kullanmıştır.

Şukadar varki röntgen ile alınan fotografa nesci karnî ensacı leyine gibi görülmeyişinden hatların muvazi olup olmadıkları anlaşılama-maktadır. Ancak sünbük hattına tetabuk edecek şekilde ince kafesli telden bir müselle yapup bunu röntgen kasası ile ayak arasına koymakda ve alınan resimde üçüncü süllamın veçhi kuddâmisi ile bu kafes telin sünbük hattına mutabık olan hattı görülmekte ve bu suretle üçüncü süllamın nederecede yer değiştirdiği kat'iyetle tesbit edilmektedir.

O-Erkurt

Meslek Haberleri.

İç havadisler :

Bu sene Ağustos ayı meslek için bir çok tebeddülü doğurdu, bu arada ve en başta Dairemiz Başkanı Tümgeneral Sadeddin Savganın emekli sınıfa geçmesi ve yerine Tuğgeneral Kâmil Bayrenin tayini ve ondan inhilal eden Başkan muavinliğine de Alb. Mustafa Razi Benginin intihap ve tayini geliyor.

General Savganı, yalnız dört senelik başkanlık zamanında yaptığı değerli işler değil, ondan evvel baştan başa şerefle dolu mazisile tanımayan, bilmiyen bir meslekdaş yoktur.

38 senelik meslekî hayatının her kademesinde kalbi mesleki ve vatani için çarpan Savgan bu mesaisinin son fi'li kademesi olan Başkanlığında meslek ve memleket için çok hayırlı ve değerli işler gördü, bunları şuracıkta saygı ile anmayı vazife biliriz.

Savganı Askerî Baytarlık fi'li hizmetten çekilmesi dolayısıyla maddeten gaib etti. Fakat onun hepimizle beraber olan maneviyatı, kendisini daima beraberimizde bulunduracaktır.

Onun ayrılması ile yerine Tuğgeneral Kâmil Bayre intihap ve tayin olunmuştur. Kâmil Bayre herkesin kalbinde esasen yer tutmuştu. Muavinliği zamanında ve ondan evvel Ordudaki bütün hayatında arkadaşlarının itimat ve hürmetini kazanan Kâmil Bayreden mesleğin hergün ilerliyen yükselişinde çok şeyler beklemek hakkıdır.

Daha küçük rütbesinde büyük makamlar işgal ederek büyüklerin teveccüh ve itimadını, küçüklerinin hürmet ve kalbini celbeden Albay Mustafa Razi Benginin muavinliğe intihap ve tayini ise hepimize kıvanç verdi.

Sadeddin Savgana emekli hayatında, sağlık, Kâmil Bayre ile Mustafa Razi Bengiye yeni faal vazifelerinde çok muvaffakiyetler dileriz.

Bu vesile ile general Sadeddin Savganın meslekdaşlara hitab eden vedanamesini ve hal tercümesini yazıyoruz.

Sayın meslek arkadaşlarım ;

Bugün sizden teessürler içinde sizden ayrılıyorum. Dört senelik başkanlık mesaimin pilaçosunu yapacak değilim. Yerime gelen, ahlakını ve işgüderliğini daima takdirle karşıladığım General Kâmilin de meslek tealisi için daha ziyade sarfı mesai edeceğine eminim. Ben meslekin idarî başkanlığından ayrıldım. Fakat meslekime ve meslekdaşlarıma bağlılığım her şeyden kuvvetlidir. Bundan böyle meslekimin yükseidiğini ve meslekdaşlarımla acunsal bir ün kazandıklarını görürsem kalbim gururla genişler. Ve meslek namına ben de sevinirim. Bütün arkadaşlarımla menfaat hırsıyla değil yurd aşkıyla çalışmalarını görmek en büyük amacımdır.

Herbirinizin ayrı, ayrı gözlerinizden öper, muvaffakiyetlerinizi gözler ve esenlikler dilerim.

By. iş. D. Rs.

Tümç.

S. Savgan

Baytariye dairesi reisi Tümgeneral Sadettin Savgan

17/Kânunu evvel/314 senesinde Harbiye mektebi baytar sınıflarını bitirerek baytar Tegmenliği ile neşet etmiş ve bir sene sitajını ikmal ettikten sonra 5/Kânunu evvel/315 tarihinde Yüzbaşılığa terfi ve kura ile dördüncü Ordu topçu yirminci alayın ikinci tabur baytarlığına tayin edilmiştir. 31/Temmuz/319 tarihinde Vanda bulunan Sv. 23. A. baytarlığına ve 3/Ağustos/320 tarihinde ilâve memuriyet olarak Van Vilayeti baytar Müdürlüğüne,

321 senesinde hududu tecavuz etmek isteyen İran Aşairinin tenkili için Cizrede tehaşşüd eden Suvari 50 nci Hartuş alayına gönüllü olarak tayin edilmiş ve harekâtın hitamında tekrar mensup olduğu alaya iltihak etmiştir.

22/Kânuni sani/824 tarihinde alayında sol kolağalığa terfi ve 28/Kânunu evvel/325 te Şarkta uzun müddet kalmasına binaen birinci Ordu Çatalca ikinci kale topçu alayı baytarlığına nakledilmiştir.

11/Ağs/326 da levazımatı umumiye yem anbarları muayene memurluğunda, 29/Kânunu evvel/326 da ikinci Suvari alayı baytarlıklarında bulunmuş ve 327 senesi İşkodra harekâtı seferiyesi için İstanbuldan Şinkine vesaiti nakliye hayvanlarının sevkine ve 328 senesinde Anadolunun muhtelif mahallerinde heyvan mubayaasına memur edilmiş ve 7/Ağs/330 de müstakil Suvari Livası baş baytarlığına tayin edilmiş ve 16/Teşrini evvel/330 de Binbaşılığa terfi etmiştir.

24/Haziran/331 de Ulukışla-Tercan menzil hatları teftişine, 3/11/331 de Kayseri menzil hattı baş baytarlığına ve 13/1/332 de ikinci Ordu menzil baş baytarlığına, 21/Kânunu sani/332 de Romanya menzil hayvan hastanesi Müdürlüğüne, 20/Teşrini sani/333 te ikinci Ordu baş baytar muavinliğine 25/Haziran/334 te XII. kor baş batarlığına ve 3/Eylül/335 te rutbesinin müsait olmaması sebebiyle Sv.A.7. baytarlığına tayin edilmişti. Bu alay Komutanı (dördüncü Tümen K. olup Altın Taşta şehit olan Albay Nazım Beyin tarihi mezkûrde alaydan ayrılması üzerine mezkûr alay K. vekâletini kolordu Komutanı birinci Ordu Müfettişi Orgeneral Fahrettinin emrile iki buçuk ay deruhde etmiştir.)

Konyada nezaret altında bulunan İngiliz Yüzbaşısı Gambelin firari üzerine takibine çıkarak Antalya yolu üzerinde on dört Rum ve Ermeni avenesiyle yakalayarak Konyaya iade ve kolordu Komutanlığına teslim etmiştir. Konyada vukua gelen isyan hadisesi üzerine 3/Teşrini evvel/336 tarihinde Sadettin Bey müfrezesi namı altında Milis kuvvetlerinin başına geçerek hadisenin bastırılmasında bilfiil hizmet ve yararlıkları görülmüştür.

15/Teşrini sani/336 da tekrar on ikinci kor hayvan hastanesi Müdürlüğüne tayin ve 1/Mart/337 de Yarbaylığa terfi ederek asaleten kor baş baytarlığına tayin edilmiştir. 30/Teşrini evvel/337 de Koca eli gurubu baş baytarlığına ve bu gurubun lağvi üzerine 5/Kânunu evvel/338 de İstanbul ve Tarakyaya geçen Rafet Paşa karargâhı baş baytarlığına, 6/Eylül/339 da

1. kor baş baytarlığına tayin ve 1/Haziran/341 tarihinde Albaylığa terfi etmiştir. 28/6/928 de Ankara hayvan hastahanesi ve nalband mektebi Müdürlüğüne, 29/Eylül/931 de As. By. tatbikat mektebine, 4/Ağs/932 de iktidar ve ehliyetine binaen Milli Müdafaa V. baytarlık işleri dairesi reis V. ligine intihap edilmiş ve 30/Ağs/933 de Tuğgenerallığa ve asaleten Riyaset Makamına ve 30/Ağs/935 de Tüm Generalliğe yükselmiştir.

Gördüğü taltıflar

Büyük harpta harp liyakat madalyası

Gömüş liyakat madalyası

Beyaz şeritli istiklâl madalyası

Takdirname

İstiklâl harbinde bilfiil kumanda mevkiinde yararlık gösterdiğinden hamil olduğu madalyanın şeridi iki defa olarak B.M. Mecmisince kırmızıya tahvil ve ayrıca takdirname ile taitif edilmiştir.

Terfi Edenler :

Bu sene 30 Ağustos 936 terfi defterinde bir çok meslekdaşların birer derece yükseldiklerini memnuniyetle haber aldık. Terfi eden meslekdaşları can ve yürekten kutlular ve muvaffakiyetler dilerken listelerini de aşağıya iftiharla kaydediyoruz.

30/8/936 dan muteberen Albaylığa Terfi eden Baytar Yarbaylar :

Sadi İsparta	(325-21)
Nazif Taşköprü	(326- 5)
İhsan Üsküdar	(326- 8)
Selim Aksaray	(327- 1)

Yarbaylığa Terfi eden Baytar Binbaşılar :

M. Zühtü. Nasliç	(334- 9)
Asım. Üsküdar	(333- 2)
A. Cemal İstanbul	(334-10)
İ. Enver. Lüleburgaz	(334- 3)
Sabri Yener. Denizli	(334-11)
Ali. İstanbul	(334-34)
A. Mazhar. Gelibolu	(334-14)
Lütfi. Erzurum.	(334-40)
Ziyaettin Üsküdar	(334-21)
Selman Sırrı. Konya.	(334- 5)
Veli İlgin. Tokat	(334-17)
Kâzım Acarer. İstanbul.	(334-18)
Asaf. Bursa.	(334-19)
Halil. Serez.	(334-22)
M. Tacettin. Trabzon.	(334-23)
M. Akif. Ulusoy. İsparta	(334-24)
Şehabettin. İstanbul	(334-28)
M. Şevket. İsparta.	(334-30)
M. Akif. İstanbul.	(334-31)

İsmail Hakkı. Selânik.	(334-32)
Bekir Tığrak. Uluborlu.	(334-33)
A. Zahit. Sivas.	(334-35)
Necati. Akşehir.	(334-36)
Yusuf. Yanya.	(334-43)
H. Basri. Dinçkal. İzmir	(334-44)

Binbaşılığa Terfi eden Baytar Yüzbaşılar :

İhsan. Konya	(338-23)
Kâzım. Amasya.	(338-28)
M. Bürhanettin. İstanbul	(337-25)
Bedrettin. Harput.	(339- 4)
M. Hayri. Kara Mürsel.	(339- 6)
A. Rıza. Cesri Mustafa Paşa	(339- 7)
Kadri. İstanbul.	(339- 9)
Muammer. İstanbul.	(339-11)

Yüzbaşılığa terfi eden Baytar Tağmenleri :

Nuri. Erzincan	(933-1)
M. Sezai. İstanbul.	(933-2)
Y. Zeki. Kırklareli.	(933-3)
Nihat. İstanbul.	(933-4)
Hayri. İştîp.	(933-5)
Fahri. Bayezit.	(933-6)
H. Fazlı Yener. İstanbul	(933-7)
M. Nuri. İstanbul.	(933-8)

Teğmenliğe terfi eden Baytar Asteğmenleri :

Rağıp. İstanbul	(935- 1)
Hüseyin. İzmir.	(935- 2)
Şevki. Erzincan.	(935- 3)
Nafi. Antakya.	(935- 4)
Şefik. Erzurum.	(935- 5)
Nizamettin. İstanbul.	(935- 6)

Nail. İstanbul.	(935- 7)
Reşat. İstanbul.	(935- 8)
M. Ali. İstanbul.	(935- 9)
Hayri. İstanbul.	(935-10)
Rauf. Antalya.	(935-11)
Lütfi. Selânik.	(935-12)

By. Asteğmenliğe terfi edenler :

Akif Yusuf. Bayezit.	(936-1)
Turan Ahmet. Malatya.	(936-2)
Raif Ali. Erzincan.	(936-3)
Sabri Halil. Divrik.	(936-4)
Mehmet Hasan. Bursa.	(936-5)
Muhsin Ali. İstanbul	(936-6)
Ahmet Mehmet. Meraş.	(936-7)
Osman Zeki. Bandırma.	(936-8)

Terfi eden Nalbant başlıları :

Nasuhi Yanbolu. (328-11).	4. üncü sınıf nalbant başlığına.
Kenan. Erzincan. (341-11).	6. sınıf nalbant başlığına.
Zekeriyya Manastır (329-1)	5. sınıf nalbant başlığına.
Akif Aktaş. Darende. (326-4)	5. sınıf nalbant başlığına.

Baytar İşleri Dairesi Fen Şubesi Müdürlüğünü bir kaç sene iktidarla tedvir eden Albay Mustafa Nışantaşın 3 K. Baş Baytarlığına, aynı şubede kısım âmiri Albay Refet'in Şube Müdürlüğüne, Harp Akademisi Baytarı Albay Selim'in de Fen Şubesi kısım âmirliğine tayin olundukları haber alınmıştır. Cümlesine candan muvaffakiyetler dileriz.

Askerî Baytar Tatbikat Mektebi kadrosunda Albay Cemal Böke dokuzuncu Ordu hayvan hastanesi Müdürlüğüne tayin olunarak yeni vazifesine iltihak etmiştir. Mektepte bulunduğu bir sene içerisinde büyük küçük herkesin teveccüh ve hürmetini kazanan Bay Cemal'e yeni vazifesinde de muvaffak olmasını temenni ederiz.

1934 senesinde Askerî Baytar Tatbikat Mektebi Dahilî Hastabklar Muallim Muavinliğini imtihanla kazanan Baytar Binbaşı Bay Hadi Uysalefe iki sene sonunda yapılan Dahiliye şubesinde ihtisas imtihanında muvaffakiyeti üzerine kendisine mütehassıslık hakkı ile beraber talimata tevfi kan bir sene kıdem zammı Yüksek Tastika iktiran ederek verilmiştir. Kendisini tebrik eder muvaffakiyet temenni ederiz.

**

Ankara Askerî Baytar Serom ve Aşı Evi Şefi Baytar Yarbey Dr. Süreyya Tahsin Aygün, Askerî Baytar Tatbikat Mektebi Marazî Teşrih Nuallimi Baytar Binbaşı Dr. Üveis Maskar ve Hıfzıssıhha Muallimi Baytar Binbaşı Dr. Saim Pekmen ders tatil devresinden istifade ederek, tetkik ve tettebbü maksadı ile üçer ay izinle Almanya'ya gitmişler ve orada muhtelif kongralara iştirak ederek şubelerine ait incelemelerde bulunmuşlardır.

**

Fransada Pastör müessesesi Profesör Calmett servisinde üç sene müddetle Bakterioloji ihtisası yaparak memleketine avdet eden Baytar Yüzbaşı Sadeddin Yarar, ecnebi memlekette yaptığı bu tetkikat üzerinde Askerî Baytar Tatbikat Mektebi Akademisi huzurunda talimata tevfi kan 20/Mayıs/936 günü muvaffakiyetle bir i ntihan geçirerek, branşında iktidarı tezahür etmiş, Ankara etlik müessesesinde bir müddet şeflik yaptıktan sonra Askerî Baytar Tatbikat Mektebi Bakterioloji muallimliğine tayin edilmiştir. Kendisine muvaffakiyet dileriz.

**

Ankara Baytar Fakültesi tedris hey'etinden Profesör Fazlı Faik Yegül, Hilmi Bilgimen, Şevki Akçay, Salih Zeki Berker, Samuel Aysoy'un baremin dördüncü derecesine terfi ettiklerini sevinçle duyduk. Bu değerli meslekdaşları samimî olarak kutlular ve bu şerefli yoldaki muvaffakiyetlerinin temadisini dileriz.

**

1935-1936 ders senesinde Askerî Baytar Tatbikat Mektebinde 12 stajier Asteğmen. 8 ihtiyat baytar 21 gedikli ders görerek imtihanlarında muvaffak olmuş ve muhtelif kıt'alara tayin edilmişlerdir.

**

33. Tüm Baytarî Yarbey İzzet sıhhi vaziyetine binaen emekli sınıfına nakledilmiştir. Faal hayatta kendisini bütün muhitine sevdiren bu meslekdaşımıza emekli hayatında da sağlık dileriz.

**

Tarım Balanlığı tarafından Edirne, Çanakkale, İstanbul, Kırklareli, Tekirdağ illerinde 936 yılı İlk Teşrin Birinci gününden başlamak ve nihayet 937 Şubat sonuncu günü bitmek üzere Ruam savaşı yapılmaktadır. Savaşta Tablet Mallein kullanılmakta olup icabı halinde Serolojik muayeneleri için Lâboratuvarlara Serom gönderilmektedir. Geçen yıl yapılan savaş sonunda Ruam nisbetinin aşağı hadlere indiği anlaşılmıştır. Savaşta, Tablet Malleinle müsbet çıkup ta humma bulunmayan hayvanlarla, Tablet Mallein şüpheli veren vak'aların son teşhisi Entra Palpebral usul ile yapılmaktadır.

Dış havadisler :

Alman Reichsgesundheitsamt'ının 24/Ağustos/1936 daki 60 ıncı mesai senesi tes'id merasiminde bu teşkilâtın Baytarî şubesi Direktörlüğünü ilk olarak idare etmiş olan ve Et kontrolü, hayvan emrazı sâriyesi üzerinde beynelmilel şöhret kazanan mesaisile insan sağlığına ve hayvan iktisadiyatına büyük hizmet etmiş olan Prof. Geheimrat Dr. v. Ostertag'ın büstü bu müessesenin içtima odasına konmuştur.

**

Bu yaz Almanyada meslekî ve mesleki alâkadar eden muhtelif kongralar yapılmış ve bunların çoğuna Türk Baytarları da iştirak etmişlerdir. Leipzigde 24/Temmuz-2/Ağustos 1936 da toplanan VI. Dünya kanatlı hayvanlar Kongrasına

Türkiye'den birisi Prof. Dr. Sprehn ile Dr. Üveis Maskar, diğeri Dr. Süreyya Tahsin Akgün tarafından olmak üzere iki ilmi mesaf gönderilmiş ve birincisini kongrada Üveis Maskar bizzat tebliğ etmiş, ikincisini de S.T. Aygüne vekâleten Prof. Dr. Beller okumuştur. Kongrada Ü. Maskardan başka Pendik Bakterioloji enstitüsü Direktörü Şefik Kolaylı ve Dr.P.Hikmet Sezer de bulunmuşlardır. Bir celse de Şefik Kolaylı fahri Başkanlığa seçilerek celseyi idare etmiştir. Kongrada 42 millete mensup mümessiller hazır bulunmuştur.

**

Berlinde 16-18 Eylül 1936 da Baytar Fakültesi Patoloji enstitüsünde (Yetiştirme hastalıkları ile mücadele eden mütehassıs baytarlar) kongrası toplanmış ve bilhassa muhtelif hayvanlarda Brucellose ve mücadelesi, Trichomonad intanı, akâmet, genç domuzlar gribi üzerinde tebliğler ve münakaşalar yapılmıştır. Bu sırada Berlinde bulunan Türk Baytarlarından Süreyya Tahsin Aygün, Üveis Maskar, Saim Pekmen, Hikmet Sezer, Hacı Tevfik Başer, Cemal Köni de iştirak ederek yabancı memleketlerden gelen diğer baytarlar arasında büyük bir ekseriyet göstermiş ve bu varlık umumî alâka uyandırmıştır.

Kongrada her tebliğ esnasında yabancı memleketlerden iştirak edenlerden biri Fahri reisliğe seçilmiş ve Türk Baytarlarından da Dr. P.Hikmet Sezer bu mevkie seçilerek fahri reislikte bulunmuştur.

**

Dresden de 20-23 Eylül 1936 da (Alman tarihi Tabii ve Tabipler cemiyeti) 94 üncü toplantısını yapmış ve Baytarî Seksiyonda Tüberkülos, gıda mes'elesi ve diğer mühim hastalıklar üzerinde tebliğler ve münakaşalar oluşturmıştır. Bu kongraya Türkiyeden Prof. Dr. Richter (Ankara), Dr. Süreyya Tahsin Aygün, Cemal Köni iştirak etmişlerdir.

**

Breslavda 26 29 Eylül 1936 da Alman Patoloji cemiyeti 29 uncu kongrasını yapmıştır. Bu kongraya da Türkiyeden Dr. Süreyya Tahsin Aygün ve Eşi Dr. Kâmile Aygün, Dr. Üveis Maskar iştirak etmişlerdir.

Bayer günü

İ.G.Farbenindustri nin Bayer seksiyonu Olympia dolayısıyla yabancı memleketlerden Berline gelmiş olan Hekim, Baytar, Eczacı, Kimyager ve Dişçileri Köln civarındaki Leverkusen fabrikasını ziyarete davet etmiş ve 17 Ağustosta bir gurup, 18 Ağustos da bir gurup, 31 Ağustosta yine bir gurup olmak üzere 1500 kişinin bütün tren, Otel, yemek ve Rhein nehri üzerindeki vapur seyahatı firma tarafından tediye edilmek üzere çok güzel bir gezinti yaptırmıştır. En ufak noktasına kadar gösterilen yüksek misafirperverlik ve organizasyon bütün iştirak edenler üzerinde büyük ve unutulmaz te'sir bırakmıştır. Bilhassa fabrikanın ampül ve tablet ilâçlar kısmında görülen çalışma sistemi çok nazara çarpmıştır. Türk Hekim, Baytar ve Dişçilerinden de bu davete iştirak edenler olmuş ve Baytarlardan Dr. Hacı Tevfik Başer, Dr. Ü. Maskar, Dr. Hasan Şükrü Oytun bulunmuşlardır.

Ölenler

Temiz nasiyeli ve iyi kalbli Bekir Fuadi de kaybettik. Meslekte onu yakından tanıyarak sevmeyen birkimse yoktur. Faziletli, kadirşinas, mütevazî harekâtîle herkesin kalbinde kendine yer yapan Bekir Fuadî ebediyen kaybetmekle bütün meslek arkadaşları dilhum oldu. Beklenmeyen, hiç akla gelmeyen bir zamanda, ondan daha meslekte çok işler beklerken ölümün üzerine kanad gemesi bu kederi teşdid ediyor. Onun yoksuzluğunun tesellisini bulmak ne güç. Vakitsiz bu acıya düşen ailesile, onlar kadar bu elemi duyan meslekdaşlara taziyet ederiz.

1295 tarihinde doğan Bekir Fuad. 27. Kânunsani 317 tarihinde askerî baytar mektebini bitirerek baytar Teğmenliğe nasp edilmiş, bir sene seririyat sitajını bitirdikten sonra 23/Teşrinisani/318 de Yüzbaşılığa terfi ederek ikinci ordu 11. inci alaya tayin edilmiştir. 9/Tem/324 de ederek 26/2/332 de onuncu fırka baş baytarlığına, 22/8/333 ikinci Kafkas kolordusu baş baytarlığına, 8/9/334 de beşinci Kafkas fırkası baş baytarlığına tayin edilmiş; 1/Mart/337 tarihinde ve fırkasında ibkaen yarbaylığa terfi etmiştir.

1/Haziran/341 tarihinde albaylığa terfi ederek askerî baytar tatbikat mektebi müdürlüğüne; 22/8/928 de üçüncü kolordu baş baytarlığına, 4/11/930 da baytar işleri dairesi ikinci şube müdürlüğüne; 21/9/932 de umum bavyariye deposu müdürlüğüne; 20/7/935 te dördüncü kolordu baş baytarlığına tayin edilmiş ve 18/Temmuz/936 da zatürree hastalığından Eskişehir hastanesinde vefat etmiştir. Merhum;Balkan, büyük harp ve İstiklâl harbine iştirak etmiştir.

Sevimli, güler yüzü ile kalblerde yer tutan Arifi ani bir kalb sektesi ile ölüm elimizden aldı. Onun yalnız iyilik, arkadaşlık için çarpan kalbinin yine bütün bu sevgileri kanatarak onu bizden bir gün ebediyen ayıracağını kim tahmin ederdi! Gençti, çalışkandı, fazilet kaynağı idi. Velhasıl o herşeydi. Zavalhı meslek bu iyi arkadaşı gayıpetmekle ne kadar acıya boğuldu. Bu ıstırabın ifadesi mümkün değil. Ailesine ve Meslekdaşlara Allah sabır versin.

1302 senesinde doğan Arif 8 Teşrinisani 1323 tarihinde askerî baytar mektebini bitirip Teğmenliğe nasp edilerek bir sene seririyat sınıfında sitaj gördükten sonra 27/Ağustos/324 te Yüzbaşılığa terfi etmiş ve beşinci ordu otuzuncu suvari alayına tayin edilmiştir. 325 te dördüncü kolordu nakliye tabur baytarlığına; 4/Haziran/327 de aşiret suvari 20 inci alay baytarlığına; 27/Ağustos 330 da kıdemli Yüzbaşılığa; 28/Ağustos 332 de ikinci suvari fırkası baş baytarlığına; 8/9/334de üçüncü İstanbul muayene komisyonu baş baytarlığına; 10/6/340 da büyük erkânıharbiye coğrafiye encümen azalığına terfi ederek 3/7/926 da muayene komisyonun da ibka edilmiştir.

Kafkas fırkası baş baytarlığına;10/Eylül 336 üçüncütopçu alayına tayin edilmiş 10 Teşrini evvel/336 tarihinde Binbaşılığa terfi etmiş; 1/9/337 de 17. suvari alayına; 31/8 338 de 15. suvari alay baytarlığına tayin edilmiş ve 4/10/339 da levazımatı umumiye

26/5/930 da askerî baytar tatbikat mektebi kadrosuna 15/9/930 da umum jandarma kumandanlığı baş baytarlığına 20/8/931 de 4. kolordu. 8.inci fırka baş baytarlığına, 10/9/932 de baytar. İş. Dairesi.2 inci şubeye; 23/1/933 te büyük Erkânıharbiye coğrafiye encümen azalığına; 19/6/934 de baytarlık İş.D.Ş.2. kısım âmirliğine; 30/Ağustos/934 te albaylığa terfi etmiş ve 20/7/935 te askerî baytar tatbikat mektebine tayin edilmiştir. 20/Temmuz/936 da kalp sektesinden ansızın ölmüştür. Merhum bütün muharebelerde bulunmuş; beşinci, dördüncü rütbelerden mecidî, harp ve İstiklâl madalyalarile taltif edilmiştir.

Theiler öldü

Bu yılda, bundan bir kaç ay evvel Theileri, veya İngilizlerin dedikleri gibi Sir Arnold Theileri, ilim acucu kayb etti. Ölüm bile, ilim labrentinin ıslak ve karanlık dehlizlerinde, 70 yaşına kadar ışık dolaştırmış olan bu büyük başı, Kapdan Londraya, orada Temmuz sonunda toplanmış olan ikinci arsl ulusal mikrobiyoloji kongresinde bulunmak üzere gelirken, yani gene aynı maksat için koşarken onu bir otel odasında buldu.

Theiler bir baytardı, ve sonuna kadar öyle kaldı, fakat eseri bütün tababeti sarmıştır. Doğmuş olduğu Lucerne de, İsviçrenin Lucerne gölü kıyılarını ilim, tabiat, ödev aşkı için Afrikanın hırçın dekoru ile değişmişti. Sanatının ilk tatbikat yeri, 1900 senesinden evvel müstakil bir Cumhuriyet olan Cenubî Afrika Hükümeti, Transvaal oldu. 1898 senesinde, Afrikadaki Zootilerin ilk etüdünü yapmış olarak Parise gelmişti. Fakat, çok geçmeden Transvaal harbinin başlaması ile gene vazifesinin başına döndü. Ladysmith cepesinde Transvaal topçu alayında çalıştı.

Transvaal İngiliz otoritesi altına girince Theiler gene orada eski idare merkezi olan Pretoriada kaldı. Sonra o civarda hükümetin kurduğu Onderstepoort da ki laboratuvarlarda. Bol materyel içinde, çalışmağa devam etti. 60 yaşına kadar süren bu enerji hayatından sonra bir defa Lucerne'e çekilerek ana vatan havası içerisinde, son yıllarını geçirmeği denedi. Burada bile kemik hastalıkları üzerinde Histolojik etütler yapmakdan geri kalmıyordu. Fakat materyel azlığı ve Theilerin büyük meslek aşkı onu tekrar Afrikaya attı. Theilerin ilk kıymetli mesaisi, kendisine kadar, umumî olarak Piroplasmose ismi altında toplanan, sığırlardaki endoglobüler parazitlere ait hastalıklar üzerinde olmuştur. Hemen hemen aynı bir hayvanda bile bir kaç nevine tesadüf edilen bu parazitlerin hakiki ayırdını Theilere borçluyuz ve «bilhassa Piroplazmoz» kendi ismine izafeten Theileriose adı ile anmak hiç de haksızlık değildir.

Theiler, zamanında, çetin mücadele ve umursamamazlık önünde yılmamıştır. Anaplazmaların keşfinin ne kadar benimsemediğini, kenelerin bir çok parazitleri nakil hususunda oynadıkları rolü aydınlatmak için, yalnız maddi ve ilmî yorgunluk değil, muasırlarından bir çoklarının haşin ve historik kanaatleri ile de, Theilerin çarpışması lâzım geldiğini kayd etmek kâfidir.

Bu büyük meslek adamının son 40 yıl içinde önümüze yaydığı keşif ve derin etüdlerin etraflıca buraya konulması imkânsızlığı esef verici bir haldir. Yalnız kısa bir fikir vermek için Theilerin mesaisinin iki kutupta toplandığını söyleyebiliriz :

Biri, başta Theileriose (Spirochoeta theileri), Anaplazmos, heartwater (kalp idropizisi), beygir vebası (horsesickness), koyunların veba gibi, süzgeçleri geçen bir virüsten mütevellit nezlevi humması (bluetongue), kemik hastalıkları, danaların rasisizmi, kâhillerin osteo malasisi, beygirlerin fosfor ve kalsium iyonlarının muvazenesinin bozulması ile husule gelen osteofibrozu, botulizmoz gurubunun hasıl ettiği nöro-müsküler felç gibi hastalıklar üzerindeki aydınlık etütleri; ikincisi, baytar akademisi, tıp akademisi, koloniaer ilimler akademisi, bioloji sosyetesı, yabancı memleketler patoloji akademisi gibi büyük ilim topluluklarının, 70 yaşına kadar sadık ve aydınlatıcı bir azası halinde kalmasıdır.

Theiler, bir kelime ile, yalnız tabiatın önünde hayranlık duymuş ve bu hayranlığı ilim ve meslek haline koymuştu. Baytarlık da bundan başka bir şey değildir, Theilerin eseri bunun için büyüktür.

Hayri Sözen

1- Haziran-936 dan 31-Ağustos-936 gününe kadar

Türkiyede salgın hayvan hastalıkları durumunun hulâsası.

(Tarım bakanlığının resmî bültenlerinden çıkarılmıştır.)

Antraks :— Afyon, Ankara, Antalya, Aydın, Amasya, Bursa, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Bolu, Çanakkale, Denizli, Diyarbekir, Edirne, Elaziz, Eskişehir, Erzurum, Gireson, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Gümüşane, Manisa, Ordu, Samsun, Sivas, Seyhan, Tokat, Trabzon, Tekirdağ, Zonguldak illerinde çıkmış, 2178 baş koyun ve keçi hastalanmış, 2039 başı ölmüş, 210 baş Sığır hastalanmış, 190 başı ölmüş, 21 tektırnaklı hastalanmış, 16 başı ölmüştür.

Barbon :— Aydın : Bursa, İstanbul, Kocaeli, Muğla, Ordu, Samsun, illerinde çıkmış, 123 baş Sığır hastalanmış, 101 başı ölmüştür.

Cemrei araziye :— Afyon, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çoruh, Edirne, Eskişehir, G. Ayıntap, Gireson, İstanbul, İçel, İzmir, Kars, Kastamonu, Konya, Manisa, Seyhan, Yozgat illerinde çıkmış, 355 baş Sığır hastalanmış, 306 başı ölmüştür.

Çiçek :— Afyon, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Bolu, Çorum, Denizli, Eskişehir, Erzurum, Gümüşane, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kütahya, Konya, Kırşehir, Kocaeli, Kayseri, Kırklareli, Kars, Muğla, Manisa, Niğde, Rize, Samsun, Tokat, Tekirdağ, Yozgat, illerinde çıkmış, 3209 baş Koyun, Keçi hastalanmış 725 başı ölmüş, 7 baş Deve hastalanmıştır.

Hümmayi kulai :— Ankara, Ağrı, Çoruh, Erzincan, Eskişehir, Erzurum, İstanbul, Kars, Konya, Kırşehir, Muş, Sivas illerinde çıkmış 20028 baş Sığır hastalanmış 6 başı ölmüştür.

Keçi Pastörellozu — Afyon, Bolu, Çankırı, Diyarbekir, Denizli, Elaziz, Erzincan, G. Ayıntap, İçel, Isparta, Konya, Malatya, Maraş, Siirt, Seyhan, Sivas, Urfa, Yozgat illerinde çıkmış, 1134 baş Koyun, Keçi hastalanmış 683 başı ölmüş, 270 başı Paralı, 181 başı Parasız öldürülmüştür.

Kuduz — Aydın, Bursa, Balıkesir, Bilecik, Çankırı, Denizli, G. Ayıntap, İstanbul, Kocaeli, Kastamonu, Kırklareli, Kütahya, Maraş, Sinop, Trabzon, illerinde çıkmış, 24 baş Et yiyen, 8 baş Ot yiyen kudurmuş, 23 İnsan, 20 baş hayvan ısırılmıştır.

Kanath hayvan hastalıkları — Balıkesir, İstanbul, İzmir, Kastamonu, illerinde çıkmış, 1559 baş Kanath hayvan hastalanmış, 972 başı ölmüştür.

Ruam — Afyon, Amasya, Ankara, Antalya, Bursa, Çoruh, Çorum, Denizli, G. Ayıntap, İstanbul, İzmir, Kars, Kastamonu, Konya, Manisa, Niğde, Tokat, Yozgat, Kocaeli illerinde çıkmış, 123 baş Tek tırnaklı hastalanmış, 117 başı Paralı, 6 başı Parasız öldürülmüştür.

Durin — Malatya ilinde çıkmış, 6 baş tek tırnaklı hastalanmış, 4 başı ölmüştür.

Tüberküloz — Balıkesir ilinde çıkmış, 1 baş Sığır hastalanmış ve öldürülmüştür.

Uyuz — Antalya, Afyon, Bilecik, Bingöl, Çankırı, Denizli, Erzurum, Elaziz, Gireson, Isparta, Kayseri, Siirt illerinde çıkmış, 941 baş Koyun, Keçi hastalanmış, 139 başı ölmüş, 21 baş Deve hastalanmıştır.

O. Zeki Öktem

